

Rapport

Doorlichting van het beleid op het gebied van laagdrempelige ondersteuning bij het opvoeden en opgroeien

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Den Haag, 11 december 2014

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
1.1 Inleiding	4
1.2 Leeswijzer	6
1.3 Aard en samenhang van en uitgaven op de ingezette beleidsinstrumenten.....	7
2. Doorlichting van de diverse instrumenten/beleidsonderdelen	13
2.1 Centra voor Jeugd en Gezin.....	14
2.2 Jongerenparticipatie.....	17
2.3 Kijkwijzer.....	20
2.4 Stichting Opvoeden.nl	22
2.5 Internaten voor schippers- en kermisjeugd	25
2.6 Aanpak Kindermishandeling.....	26
2.7 Verwijsindex Risicjongeren.....	31
2.8 Kwetsbare jongeren	34
2.9 Seksueel misbruik in de jeugdzorg: schaderegelingen, lotgenotenorganisaties en Hulplijn Seksueel Misbruik.....	42
2.10 Voorzieningen met betrekking tot zorg voor jeugd	43
2.11 Kinderrechtencollectief	45
2.12 Europees jeugdbeleid: Youth in Action	48
2.13 Europees jeugdbeleid: European Youth Card	51
2.14 Het Nederlands Jeugdinstituut.....	52
2.15 Vrijwillige inzet voor en door jeugd en gezin en Diversiteit in het Jeugdbeleid	55
2.16 Landelijke Jeugdmonitor	61
2.17 Aanpak Regeldruk.....	63
2.18 Opdrachten en bijdragen aan medeoverheden stelselwijziging	66
2.19 Demedicaliseren, ontzorgen, normaliseren	68
3. Welk beeld komt naar boven? Conclusies, bevindingen en vervolg.....	71
3.1 Welk beeld rijst en welke aanbevelingen zijn daaraan te verbinden.....	73
3.2 Besparing	77
3.3 Welk beleid zal VWS de komende jaren op het terrein van jeugdbeleid inzetten	79
4. Slotbeschouwing van de externe begeleidingscommissie	83
4.1 Variatie en fragmentatie: het rommelpotje versus de smeerolie.....	83

4.2 Uitkomsten verklaard en/of gerechtvaardigd?	84
4.3 Noodzaak tot heroriëntatie	84
4.4 Verbetering van de verantwoording	85
4.5 Toekomstige rol van VWS in het jeugdbeleid.....	86
Bijlage I Algemene informatie over beleidsdoorlichting	88
Bijlage II Korte weergave van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.....	90
Bijlage III Beleidsvisies van de bewindslieden en <i>highlights</i> uit rijksbegrotingen Jeugd	95
Beleidsvisies van de bewindslieden	95
<i>Highlights</i> uit de rijksbegrotingen	98
Begrotingsjaar 2010	98
Begrotingsjaar 2011	101
Begrotingsjaar 2012	102
Begrotingsjaar 2013	104
Begrotingsjaar 2014	105
Begrotingsjaar 2015	106
Bijlage IV Context van deze beleidsdoorlichting: veranderend jeugdstelsel	112
Bijlage V Voorbeelden van activiteitenevaluaties van NJR	116
Bijlage VI Aanbevelingen op basis van de twee ZonMw-programma's	120
Bronvermelding.....	123
Eindnoten	127

1. Inleiding

1.1 Inleiding

Deze beleidsdoorlichting betreft het huidige subartikel 5.1 op de rijksbegroting van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). Dit is het artikel: Laagdrempelige ondersteuning bij het opvoeden en opgroeien. De doorlichting is een onderzoek naar de doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid. In deze beleidsdoorlichting wordt antwoord gegeven op de dertien vragen uit de Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE), gepubliceerd op 11 september 2012 in de Staatscourant. Deze vragen zijn te vinden in bijlage I. Aangezien de beleidsdoorlichting in 2014 is uitgevoerd, is er geen rekening gehouden met de aanpassingen in de RPE met ingang van 1 januari 2015.

De naam doet vermoeden dat het een artikel is met een preventief instrumentarium om problemen op opvoed- en opgroeigebied te voorkomen. Het artikel behelst méér dan dat, zoals bijvoorbeeld ook de inzet van een kennisinfrastructuur voor het gehele jeugd domein, de ontwikkeling van innovatieve manieren om om te gaan met diversiteit in onze samenleving en om de *civil society* te stimuleren, de inzet van campussen om jongeren met forse problemen op het juiste spoor te krijgen en subsidie aan de internaten voor schippers- en kermisjeugd. Meer hierover in paragraaf 1.3.

De beleidsdoorlichting is tot stand gekomen onder begeleiding van een commissie van vier deskundigen, waarvan twee onafhankelijk deskundigen. Deze commissie heeft erop toegezien dat de uitkomst van dit rapport naar behoren tot stand is gekomen en dat de inhoud voldoet aan de eisen die aan een doorlichting worden gesteld. De commissie heeft de uitkomsten besproken in drie bijeenkomsten in de maanden oktober en november 2014. Voorzitter van deze externe begeleidingscommissie was professor dr. K. Putters, directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau. De commissie bestond voorts uit de leden:

- drs. A.J.J. Dingelstad, directeur Jeugd, Onderwijs en Zorg van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW);
- mr. drs. R.R. ter Kuile, directeur Justitieel Jeugdbeleid van het ministerie van Veiligheid en Justitie (VenJ);
- prof. dr. M.J.W. van Twist, decaan en bestuurder van de Nederlandse School voor Openbaar Bestuur en hoogleraar bestuurskunde aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam.

Het rapport is opgesteld door M. Korevaar, beleidsadviseur algemeen jeugdbeleid op het ministerie van VWS, in opdracht van het managementteam van de Directie Jeugd en onder supervisie van drs. S.P. Band, managementlid Directie Jeugd van het ministerie van VWS.

De beleidsdoorlichting is gebaseerd op bureau-onderzoek, analyse van rapporten, evaluaties, jaarverslagen en dergelijke die zijn verschenen over de diverse onderdelen over de jaren 2010 tot en met heden. Ook zijn er diverse gesprekken gevoerd om een beter beeld te krijgen. De doorlichting betreft het beleid op de rijksbegrotingen over de jaren 2010 tot en met 2014.

In 2010 vond de voorgaande doorlichting van het jeugdbeleid plaats. Het betrof toen de beleidsdoorlichting van delen van de artikelen 2 'Gezond opgroeien' en 3 'Zorg en bescherming' van de begroting¹. Het betrof dus, naast jeugdzorg, ook de onderdelen van het huidige artikel 5.1. Die doorlichting werd op 3 mei 2010 door de minister voor Jeugd en Gezin naar de Tweede Kamer gezonden. Belangrijkste conclusies waren toen:

- De beleidsdoorlichting bood een goede analyse, zowel ten aanzien van de kernproblemen in de sector, als de oorzaken van de problemen, de rol van de landelijke overheid in de oplossing van de problemen als de daarbij gehanteerde instrumenten.
- Geconcludeerd werd dat in de jeugdsector een aanzienlijke ondersteunings- en sturingskracht nodig was.
- Er werd geadviseerd de doelen van het beleid aan te scherpen door intermediaire doelen te formuleren en daaraan gekoppeld een meer expliciete relatie te leggen tussen de knelpunten in de sector, de instrumenten die worden gehanteerd om oplossingen te bieden, de intermediaire doelen die ermee worden gediend om uiteindelijk bij te dragen aan de realisatie van algemene einddoelen (Beleidsdoorlichting Jeugdinstel, Tweede Kamer, vergaderjaar 2009-2010, 32 385, nr. 1, p.29).

De artikelen uit de begroting van het programmaministerie voor Jeugd en Gezin werden nadat dit ministerie werd opgeheven, niet één op één door de diverse ministers overgenomen. Het begrotingsjaar 2011 is een jaar geweest met een aanvankelijke begroting van de minister voor Jeugd en Gezin en een wijziging van de begrotingsstaat als gevolg van de in het kader van het Regeerakkoord doorgevoerde departementale indelingen. Dit betekent dat vanaf 2012 sprake was van een begrotingsartikel 5.1 met de omvang die nu wordt doorgelicht. Daarvoor waren de op grond van het huidige artikel 5.1 doorgelichte instrumenten en onderwerpen dus onderdeel van andere en soms bredere beleidsartikelen. In bijlage III is hier nadere informatie over te vinden.

Inmiddels is een hoop gebeurd. Per 2015 treedt de nieuwe Jeugdwet in werking: de transitie van de jeugdhulp naar gemeenten. Door de beleidsdoorlichting van artikel 5.1 is er een beeld ontstaan van delen van de verantwoordelijkheden van het ministerie van VWS op het terrein van jeugdbeleid die deels wel en deels niet gedecentraliseerd worden naar gemeenten. Het is nuttig om dit beeld te hebben aan de vooravond van de decentralisatie van de jeugdhulp naar gemeenten. Deze beleidsdoorlichting kan dus als input dienen voor de strategische koersbepaling voor het jeugdbeleid van het ministerie van VWS. In de hoofdstukken 3 en 4 wordt hier nader op ingegaan. Gezien de resultaten van de doorlichting is een scherper beeld ontstaan op de inzet van het instrumentarium en het inzicht op de beleidseffecten daarvan. Dat maakt dat onderwerpen op dit

¹ In de artikelen 2 en 3 werden de volgende operationele doelstellingen verwoord:

- Kinderen en hun ouders/verzorgers krijgen laagdrempelige ondersteuning bij het opgroeien, opvoeden en verzorgen (*operationele doelstelling 2.1*)
- Kinderen met ernstige opgroei- en opvoedproblemen en hun ouders/verzorgers krijgen op tijd effectieve hulp bij een zorgaanbieder (*operationele doelstelling 3.1*)
- Snelle inzet van de meest adequate dwangmiddelen om hulp op gang te brengen indien dit niet op vrijwillige basis kan en kinderen in hun opvoeding en ontwikkeling ernstig worden bedreigd (*operationele doelstelling 3.2*)

begrotingsartikel in een aantal gevallen een wat andere positionering dan wel strategische herziening behoeven.

1.2 Leeswijzer

Achtergronden te vinden in de bijlagen III en IV

In bijlage III is een historische schets te vinden van de bredere beleidsvisie van de verantwoordelijke bewindspersonen voor jeugd van de afgelopen jaren. In die bijlage zijn ook de 'highlights' uit de begrotingen op het terrein van jeugd te vinden. Voor deze beleidsdoorlichting is het relevant te beseffen dat in 2003, met de start van Operatie Jong, een begin werd gemaakt met veel veranderingen in het jeugddomein en uiteindelijk het nieuwe jeugdstelsel. Deze ontwikkelingen die de beleidscontext weergeven waaraan dit artikel onderhevig was, zijn in bijlage IV te vinden.

De doorlichting van de instrumenten van begrotingsartikel 5.1

Paragraaf 1.3 gaat in op de aard en samenhang van de instrumenten.

De instrumenten/onderwerpen worden vervolgens in hoofdstuk 2 afzonderlijk doorgelicht. Er wordt hierbij antwoord gegeven op de essentiële vragen die beantwoord dienen te worden in een beleidsdoorlichting²:

6. Welke beleidsonderdelen zijn (nog) niet geëvalueerd? Inclusief uitleg over de (on)mogelijkheid om de doeltreffendheid en doelmatigheid van het beleid in de toekomst te evalueren.
8. Welke evaluaties zijn uitgevoerd, op welke manier is het beleid geëvalueerd en om welke redenen? De exacte bronnen staan in de Bronvermelding.
10. In hoeverre maakt het beschikbare onderzoeksmateriaal uitspraken over de doeltreffendheid en doelmatigheid van het beleidsterrein mogelijk?
11. Welke effecten heeft het beleid gehad? Zijn er positieve en/of negatieve neveneffecten?
12. Hoe doeltreffend is het beleid geweest?
13. Hoe doelmatig is het beleid geweest?

In hoofdstuk 2 worden de volgende instrumenten langsgelopen:

Ontwikkeling Centra voor Jeugd en Gezin
Jongerenparticipatie en talentontwikkeling: NJR (de landelijke vereniging van jongerenorganisaties)
Bijdrage aan het NICAM voor de coördinatie van Kijkwijzer
Stichting Opvoeden.nl
Internaten voor schippers- en kermisjeugd
Aanpak Kindermishandeling
Verwijsindex Risicjongeren
Bijdragen aan medeoverheden voor kwetsbare jongeren: Pilotprojecten Campussen
Doorontwikkeling van campus De Nieuwe Kans in Rotterdam

² De nummers corresponderen met de nummers van de vragen die beantwoord moeten worden in een beleidsdoorlichting. Zie ook bijlage I.

Doorontwikkeling van het concept wijkschool
Doorontwikkeling van School2Care
Seksueel misbruik in de jeugdzorg: Schaderegeling
Lotgenotenorganisaties
Voorzieningen met betrekking tot zorg voor jeugd: Forensische expertise
Adoptieazorg
Kinderrechten: het Kinderrechtencollectief
Europees jeugd beleid: Youth in Action
Europees jeugd beleid: European Youth Card
Kennisontwikkeling: het Nederlands Jeugdinstituut (NJI)
Kennisontwikkeling: programma's Vrijwillige inzet voor en door jeugd en gezin (inclusief Allemaal Opvoeders) en Diversiteit in het Jeugd beleid, uitgevoerd door ZonMw
Uitvoeren van de Landelijke Jeugdmonitor
Aanpak Regeldruk
Opdrachten en bijdragen aan medeoverheden stelselwijziging
Demedicaliseren, ontzorgen, normaliseren

Conclusies en slotbeschouwing van de externe begeleidingscommissie

Hoofdstuk 3 beschrijft het beeld dat naar boven komt op basis van de doorlichting van de diverse instrumenten. In paragraaf 3.2 wordt ingegaan op de mogelijkheid van besparingen op het begrotingsartikel. Vervolgens wordt in paragraaf 3.3 een inzicht gegeven in de instrumenten op het jeugdartikel vanaf 2015, inclusief nieuwe instrumenten en maatregelen of instrumenten en maatregelen uit het huidige artikel 5.2.

De beleidsdoorlichting wordt afgesloten met een slotbeschouwing van de externe begeleidingscommissie. Deze beschouwing is te vinden in hoofdstuk 4.

Geen (management)samenvatting

Er is geen (management) samenvatting opgenomen. Het is een lijvig werk. Voor de lezer met weinig tijd, zijn de hoofdstukken 1 en 3 te lezen als samenvatting van het geheel en hoofdstuk 4 completeert het geheel met een slotbeschouwing van de begeleidingscommissie.

1.3 Aard en samenhang van en uitgaven op de ingezette beleidsinstrumenten

Deze beleidsdoorlichting betreft het beleid van huidige subartikel 5.1 op de rijksbegroting van VWS. Dit is het artikel 'Laagdrempelige ondersteuning bij het opvoeden en opgroeien'. Het betreft dus niet het gehele beleidsartikel 5, maar het subartikel 5.1³. Subartikel 5.2 is het artikel over het jeugdzorgbeleid. Dit betreft met name de doeluitkeringen jeugdzorg aan de provincies, de bekostiging van de Jeugdzorg^{plus}, en direct hieraan gerelateerde activiteiten zoals sturing, beleidsinformatie, financiering, kwaliteit en professionalisering in de jeugdzorg.

³ Dit is ook als zodanig in de planning van de rijksbegroting 2014 van VWS opgenomen.

Eerdere evaluatie van de jeugdzorg en de Wet op de jeugdzorg heeft geleid tot het besluit de verantwoordelijkheid voor alle jeugdhulp te decentraliseren naar gemeenten per 2015, zoals ook in bijlagen III en IV is aangegeven. Een evaluatie van artikel 5.2 heeft daarom op dit moment weinig meerwaarde. Op dit moment wordt gewerkt aan de decentralisatie naar gemeenten van de hele jeugdzorg per 2015. Na drie jaar wordt de nieuwe Jeugdwet geëvalueerd.

Het subartikel heeft momenteel de naam Laagdrempelige ondersteuning bij opvoeden en opgroeien. Het artikel behelst meer dan dat. Het kent een grote variatie aan instrumenten die worden ingezet, waarbij de uiteindelijke doelstelling om laagdrempelige ondersteuning te bieden ruim kan worden opgevat. Daarnaast zijn de instrumenten van het subartikel in de loop der jaren op onderdelen gewijzigd. Het is beter te stellen dat dit artikel (nagenoeg) alle instrumenten omvat die niet direct de provinciale doeluitkering jeugdzorg en de Jeugdzorg^{plus} omvatten (subartikel 5.2).

In deze beleidsdoorlichting zijn de instrumenten in tabel 1 opgenomen die een wezenlijke rol hebben gespeeld en een substantieel onderdeel zijn geweest binnen de vijf rijksbegrotingen in jaren 2010-2014 wat betreft de laagdrempelige ondersteuning bij het opvoeden en opgroeien⁴. Deze instrumenten worden in de beleidsdoorlichting doorgelicht. In hoofdstuk 2 wordt bij elk instrument stilgestaan. Op het niveau van subartikel 5.1 is niets te zeggen over de onderbouwing van de uitgaven: hier is alleen op het niveau van de afzonderlijke instrumenten en onderwerpen een uitspraak over te doen. Ook dit is te vinden in tabel 1.

⁴ Al het beleid dient met een zekere regelmaat te worden geëvalueerd in een beleidsdoorlichting, bijvoorbeeld eens in de vier jaar en ten minste eens in de zeven jaar, volgens de Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek, gepubliceerd op 11 september 2012 in de Staatscourant.

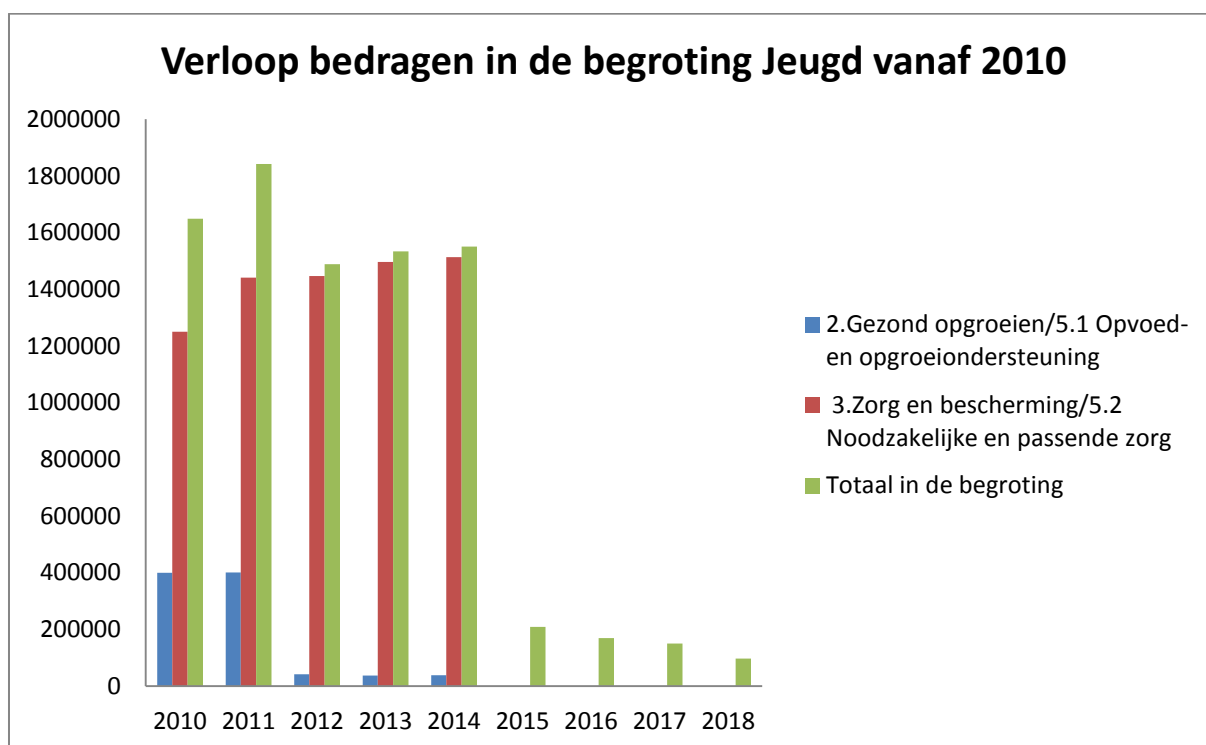
Tabel 1 met instrumenten/onderwerpen, looptijd, onderbouwing van de uitgaven (als antwoord op vraag 9 die moet worden beantwoord in een beleidsdoorlichting: Wat is de onderbouwing van de uitgaven?).

Instrument/onderwerp	Looptijd	Onderbouwing uitgaven
Ontwikkeling Centra voor Jeugd en Gezin	2008 t/m 2011	Parameters bevolkingsamenstelling
Jongerenparticipatie en talentontwikkeling: NJR (de landelijke vereniging van jongerenorganisaties)	Structureel	Op basis van activiteiten
Bijdrage aan het NICAM voor de coördinatie van Kijkwijzer	Structureel, vanaf 1999	Op basis van activiteiten
Stichting Opvoeden.nl	2010 tot 2015	Op basis van activiteiten
Internaten voor schippers- en kermisjeugd	Structureel	pxq
Aanpak Kindermishandeling	2012-2016	Op basis van activiteiten
Verwijsindex Risicjongeren	Structureel	Op basis van activiteiten Cibg
Bijdragen aan medeoverheden voor kwetsbare jongeren: Pilots campussen	2007 t/m 2010	Op basis van activiteiten, gerelateerd aan pxq
Doorontwikkeling van campus De Nieuwe Kans in Rotterdam	2011 t/m 2015	Op basis van activiteiten, gerelateerd aan pxq
Doorontwikkeling van het concept wijkschool	2009 t/m 2014	Op basis van activiteiten, gerelateerd aan pxq
Doorontwikkeling van School2Care	2010 t/m 2014	Op basis van activiteiten, gerelateerd aan pxq
Seksueel misbruik in de jeugdzorg: Schaderegeling	2012 tot 2016	Op basis van aantal toegekende vergoedingen en hoogte daarvan
Lotgenotenorganisaties	2012 tot 2017	Op basis van activiteiten
Voorzieningen met betrekking tot zorg voor jeugd: Forensische expertise	2012 t/m 2014	Op basis van activiteiten
Adoptieazorg	Structureel	Op basis van activiteiten
Kinderrechten: het Kinderrechtencollectief	Structureel	Op basis van activiteiten
Europees jeugdbeleid: Youth in Action	2007 t/m 2013	Op basis van activiteiten
Europees jeugdbeleid: European Youth Card	Structureel	Vaste bijdrage
Kennisontwikkeling: het Nederlands Jeugdinstituut (NJI)	Structureel	Op basis van activiteiten
Kennisontwikkeling: programma's Vrijwillige inzet voor en door jeugd en gezin (inclusief Allemaal Opvoeders) en Diversiteit in het Jeugdbeleid, uitgevoerd door ZonMw	2009 t/m 2012	Op basis van activiteiten
Uitvoeren van de Landelijke Jeugdmonitor	Structureel	Op basis van activiteiten
Aanpak Regeldruk	2008 t/m 2010	Op basis van activiteiten
Opdrachten en bijdragen aan medeoverheden stelselwijziging	2012 t/m 2015	Op basis van activiteiten
Demedicaliseren, ontzorgen, normaliseren	Vanaf 2014	Op basis van activiteiten

Tabel 2. In deze tabel een globaal financieel overzicht van begrote bedragen per instrument in peiljaar 2013 op subartikel 5.1. In deze tabel is getracht de instrumenten te clusteren naar een paar hoofdthema's. Bedoeling is een idee te geven over de orde van grootte van diverse bedragen die gemoeid zijn met de diverse instrumenten. In totaal is een bedrag van € 37.595.000,- begroot voor subartikel 5.1 voor 2013. In hoofdstuk 2 worden veelal ook begrotingsbedragen genoemd, voor het merendeel de bedragen 2013.

Begroting 2013	Instrument/onderwerp	Begroot bedrag VWS in 2013 op subartikel 5.1
Internaten voor schippers- en kermisjeugd	Internaten voor schippers- en kermisjeugd	22,3 miljoen
Preventief en ontwikkelingsgericht jeugdbeleid	Centra voor Jeugd en Gezin	Decentralisatie-uitkering
	Jongerenparticipatie	0,6 miljoen
	Kijkwijzer	0,2 miljoen (naar medeoverheid)
	Stichting Opvoeden.nl	1 miljoen
Zorg voor jeugd	Kwetsbare jongeren (doorontwikkeling campussen)	3,8 miljoen
	Seksueel misbruik in de jeugdzorg	0,3 miljoen
	Voorzieningen met betrekking tot zorg voor jeugd, zoals adoptievoorzieningen	0,7 miljoen
	Aanpak Kindermishandeling	1,1 miljoen
	Verwijsindex Risicjongeren	1 miljoen
Kinderrechten en Europees jeugdbeleid	Kinderrechtencollectief	0,2 miljoen
	Europees jeugdbeleid	Materieel budget/geen beleidsbudget
	Youth in Action	0,4 miljoen
	European Youth Card	0,014 miljoen (naar medeoverheid)
	Bijdrage aan de Kinderombudsman	Structureel overgeboekt naar de begroting Hoge Colleges van Staat 1,5 miljoen
Kennis en beleid	Het Nederlands Jeugdinstituut	5 miljoen
	Vrijwillige inzet voor en door jeugd en gezin (inclusief Allemaal Opvoeders) en Diversiteit in het Jeugdbeleid	Afgerond in 2013
	Landelijke Jeugdmonitor	0,3 miljoen
	Aanpak Regeldruk	Afgerond in 2013
Opdrachten en bijdragen aan medeoverheden stelselwijziging	Opdrachten en bijdragen aan medeoverheden stelselwijziging	3 miljoen

Figuur 1

Figuur 1 geeft een beeld van de begrotingsartikelen Jeugd in de loop van de tijd vanaf 2010. Waar subartikel 5.1 in 2010 nog onder het artikel Gezond Opgroeien viel van het ministerie voor Jeugd en Gezin. Tot en met 2010 was dit een programmaministerie samen met OCW, Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), VWS en Justitie. Ook de begroting 2011 was aanvankelijk nog door de minister voor Jeugd en Gezin ingediend en is naderhand herzien en herschreven naar VWS en andere ministeries.

Artikel 3 bevatte in 2010 vooral het zorggedeelte. Het toenmalige artikel 2 is het huidige subartikel 5.1 op de VWS-begroting. Artikel 3 uit die tijd is nu subartikel 5.2. Er zijn wat onderwerpen verschoven binnen die artikelen.

Vanaf 2012 werden er andere eisen aan de opbouw van begrotingen gesteld, in benaming van operationele doelstellingen, opbouw van de begroting, instrumenten etc.

Uitleg over het verloop van de blauwe staaf:

- 2011 was het laatste jaar waarin gemeenten middelen ontvingen voor de vorming van een Centrum voor Jeugd en Gezin middels de Brede Doeluitkering. Immers in 2011 moest de CJG landelijk dekkend werken. Vandaar de daling vanaf 2012.

Uitleg over het verloop van de rode staaf:

- In 2010 en 2011 was het budget hoger dan nadien. Dat had te maken met onderdelen die na de beëindiging van het programmaministerie weer bij de diverse departementen terecht kwamen.
- De groei 2010 en 2011 heeft te maken met onder andere extra middelen op grond van afspraken over het verminderen van de wachtlijsten en incidentele middelen die toegevoegd zijn aan de structurele reeksen voor de doeluitkeringen.

- Vanaf 2012 worden de effecten van afspraken over efficiency in de jeugdzorg (waaronder budgetafspraken met het Interprovinciaal Overleg) zichtbaar.
- Vanaf 2012 is er een lichte stijging op een lager niveau waarneembaar vanwege extra middelen voor de invoeringskosten voor de decentralisatie jeugdzorg.
- Vanaf 2015 zijn de middelen voor de doeluitkeringen toegevoegd aan het macrobudget en overgeheveld naar de gemeenten.

2. Doorlichting van de diverse instrumenten/beleidsonderdelen

In de paragrafen die hieronder volgen, 2.1 tot en met 2.19, wordt per instrument/onderwerp antwoord gegeven op vragen die beantwoord dienen te worden in een beleidsdoorlichting voorzover zij niet beantwoord zijn in hoofdstuk 1⁵. Het betreft de volgende vragen waarvan de nummering correspondeert met de verplicht te beantwoorden vragen van een beleidsdoorlichting (zie bijlage I):

6. Welke beleidsonderdelen zijn (nog) niet geëvalueerd? Inclusief uitleg over de (on)mogelijkheid om de doeltreffendheid en doelmatigheid van het beleid in de toekomst te evalueren.
8. Welke evaluaties zijn uitgevoerd, op welke manier is het beleid geëvalueerd en om welke redenen? De exacte bronnen staan in de Bronvermelding.
10. In hoeverre maakt het beschikbare onderzoeksmateriaal uitspraken over de doeltreffendheid en doelmatigheid van het beleidsterrein mogelijk?
11. Welke effecten heeft het beleid gehad? Zijn er positieve en/of negatieve neveneffecten?
12. Hoe doeltreffend is het beleid geweest?
13. Hoe doelmatig is het beleid geweest?

De beleidsdoorlichting behelst primair het voortbouwen op eerder verricht evaluatief onderzoek naar de afzonderlijke instrumenten en onderwerpen. Daar waar dergelijk onderzoek niet eerder is verricht, is veelal op grond van kortlopende zelfevaluaties een beeld van het instrument/onderwerp gegeven.

Als leeswijzer voor dit hoofdstuk :

- Iedere paragraaf omvat één instrument/onderwerp.
- Elke instrument/onderwerp wordt in elke paragraaf eerst in een tabel gevat met een vast stramien waarin bovenstaande doorlichtingsvragen worden beantwoord.
- Na de tabel wordt in elke paragraaf beschreven wat het instrument/onderwerp behelst. Hierbij is enige uniformiteit in de opbouw betracht, maar is er vooral voor gekozen om met passende tussenkopjes de voor de lezer belangrijke elementen te schetsen.
- Over sommige instrumenten is meer uitgebreide informatie te vinden in een eindnoot.

⁵ Het totale overzicht van de vragen is opgenomen in bijlage I.

2.1 Centra voor Jeugd en Gezin

Instrument, beleidsterrein	Ontwikkeling van Centra voor Jeugd en Gezin
Is het instrument, beleidsterrein geëvalueerd en zo ja, door wie? Zelf- of externe evaluatie?	Ja, voor het laatst in 2012 door de Algemene Rekenkamer in samenwerking met gemeentelijke rekenkamers
Belangrijkste conclusie(s) doelmatigheid/efficiëntie en doeltreffendheid/effectiviteit	<ul style="list-style-type: none"> - In 2011 had 99% van de gemeenten een operationeel CJG - Algemene Rekenkamer kan in 2012 weinig zeggen over doeltreffendheid en doelmatigheid van de CJG's omdat er een referentiekader ontbrak - Er waren zorgen over onder andere zorgcoördinatie, sturingskracht gemeenten, samenwerkprocessen, eenheid van taal
Belangrijkste (neven)effecten	<ul style="list-style-type: none"> - Maatschappelijke effecten zijn in 2012 door gemeenten niet in voldoende toetsbare termen beschreven - Gemeenten hebben, met het ontwikkelen van CJG's en vooruitlopend op de nieuwe Jeugdwet, volop ervaring opgedaan met het ontwikkelen van een (vroeg)signaleringsfunctie, van zorgcoördinatie, van samenwerking van uiteenlopende partijen, van het bieden van integrale hulp, van het werken naar het uitgangspunt één gezin, één plan, één regisseur (ARK)

Wat is het?

Het kabinet sprak in 2007 de ambitie uit om te zorgen dat elk kind in Nederland gezond kon opgroeien en zich kon ontwikkelen tot een zelfstandige en maatschappelijk betrokken burger. Elke gemeente in Nederland moest daartoe eind 2011 een Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) hebben met minimaal één laagdrempelig inlooppunt. Gemeenten waren op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) verantwoordelijk voor het lokale jeugdbeleid. Zij werden als regisseurs van de lokale jeugdketen ook verantwoordelijk voor de inrichting van een CJG. Aan de gemeenten werd in hoge mate overgelaten hoe zij hun CJG vorm wilden geven.

Het CJG was geen zelfstandige organisatie, maar kreeg het ontwerp van een netwerkorganisatie waarbinnen jeugdgezondheidszorg (JGZ) voor 0- tot 19-jarigen werd aangeboden alsmede opvoed- en opgroeiondersteuning aan kinderen en jongeren tot 23 jaar en hun ouders/verzorgers. In en rond het CJG moesten bestaande instellingen die het aanbod op deze terreinen verzorgden, samenwerken met de Bureaus Jeugdzorg en het onderwijs.

Op die manier moesten CJG's voorkomen dat ouders en kinderen werden geconfronteerd met hulpverleners die niet op de hoogte waren van elkaars werkzaamheden. Het CJG had tot doel om snel, goed en gecoördineerd advies te bieden, en vervolgens te zorgen voor hulp op maat. De CJG's waren bestemd voor alle ouders, kinderen én jongeren als laagdrempelig centraal punt voor opgroei- en opvoedvragen, adequate en passende hulp en voor de coördinatie van zorg. De centra waren nadrukkelijk niet alleen bestemd voor probleemgezinnen, maar ook voor *alle* ouders en kinderen die vragen hadden bij het opvoeden en het opgroeien. De CJG's vormden voor professionals ook een centraal punt om vroegtijdig problemen of risico's te kunnen signaleren.

Financiering

De gemeenten hebben van 2008 tot en met 2011 van rijkswege een Brede Doeluitkering Centra voor Jeugd en Gezin (BDU CJG) ontvangen. In totaal ging het om een bedrag van circa € 1,2 miljard, bedoeld voor de jeugdgezondheidszorg, voor het jeugd- en gezinsbeleid en voor het realiseren van ten minste één fysiek CJG-inlooppunt.

De Brede Doeluitkering Centra voor Jeugd en Gezin is als een samengesteld bedrag aan gemeenten toegekend. De bedragen waren van twee directies van VWS afkomstig te weten de Directie Publieke Gezondheid en de Directie Jeugd.

Met ingang van 1 januari 2012 zijn de middelen overgeboekt naar het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) (beheerder Gemeentefonds) en worden deze aan gemeenten ter beschikking gesteld door middel van een decentralisatie-uitkering. De gemeenten ontvangen daarmee nog steeds middelen voor de Centra voor Jeugd en Gezin. Het ministerie van BZK stelt voor de decentralisatie-uitkering te beëindigen en het budget op te nemen in de algemene uitkering uit het gemeentefonds.

Hoe is het gestart?

In de begrotingstekst voor het jaar 2010 stond: "Als ouders en kinderen vragen hebben over opvoeden en opgroeien kunnen zij hiervoor terecht bij laagdrempelige Centra voor Jeugd en Gezin (CJG) in de buurt. Deze centra zijn aangekondigd in het Coalitieakkoord en zijn een middel om kabinetsdoelstelling 30 te behalen. Deze doelstelling luidt: *In 2011 worden jeugdigen en hun ouders snel en goed ondersteund*".

De centra waren al uitgewerkt in het Beleidsprogramma "Alle kansen voor alle kinderen" en in een brief aan de Tweede Kamer van 19 november 2007 (TK 2007-2008, 31 001, nr. 36) van de minister voor Jeugd en Gezin.

Wat valt op?

Eind 2011 was er in 410 (99%) van de 415 Nederlandse gemeenten een CJG operationeel, dat voldeed aan het hoofdcriterium: een laagdrempelig inlooppunt. Per jaar had een flinke groei plaatsgevonden naar de 99% van gemeenten eind 2011. Vooral in 2010 en 2011 werden veel nieuwe CJG's geopend.

In 2012 stelde de Algemene Rekenkamer (ARK) dat gemeenten en hulpverleners benadrukten dat het nog te vroeg was om de CJG's af te rekenen op hun prestaties. Uit onderzoek van de ARK

kwamen verscheidene zaken naar voren die bij de CJG's nog ontbraken c.q. verbetering behoeften. Gemeenten en hulpverleners beseften dat zelf ook, maar tegelijkertijd zagen zij potentie en doorgroeimogelijkheden.

Wat bij de CJG's vooralsnog ontbrak was om te beginnen een referentiekader aan de hand waarvan de doelmatigheid en doeltreffendheid van een CJG kon worden beoordeeld en waar nodig aan- of bijgestuurd. Dit leidde de ARK af uit drie bevindingen.

"Wij hebben in de eerste plaats vastgesteld dat vaak niet of onvoldoende in toetsbare termen is geformuleerd welke taken het CJG precies heeft en welk maatschappelijk effect de gemeente daarmee wil bereiken. Dit ontbreken van een helder beleidskader leidt ertoe dat CJG's zich (nog) niet goed kunnen verantwoorden over hun werkzaamheden. Het is niet duidelijk welke informatie zij daarvoor moeten verzamelen.

In de tweede plaats hebben wij geconstateerd dat gemeenten geen goed zicht hebben op de totale kosten en uitgaven die met het CJG zijn gemoeid. Wij konden daardoor de kosten van verschillende CJG's niet met elkaar vergelijken.

In de derde plaats blijken de CJG's nog nauwelijks cliëntenraadplegingen gehouden of tevredenheidsonderzoeken onder burgers te hebben verricht."

Een verbeterpunt betrof volgens de ARK verder de bekendheid van het CJG. Deze bleek in veel gemeenten nog onvoldoende. Een goede risicosignalering en zorgcoördinatie werden belemmerd doordat er onvoldoende gebruik werd gemaakt van domeinoverstijgende instrumenten zoals de digitale Verwijsindex Risicojongeren (zie paragraaf 2.7) en gezamenlijk casusoverleg. Ook waren in veel gemeenten nog niet alle relevante partners betrokken bij de risicosignalering en bij de afspraken over zorgcoördinatie.

Een ander verbeterpunt betrof de eenheid van het CJG. Veel CJG's hadden nog te zeer het karakter van een bedrijfsverzamelgebouw, waarin elke hulpverlener dacht en handelde vanuit zijn eigen organisatie of zorgdomein. Een gezamenlijke "CJG-identiteit" was er over het algemeen nog niet. Daardoor had het CJG nog niet de meerwaarde die het zou moeten hebben.

Om het CJG (of een organisatie zoals het CJG) op termijn zijn beoogde "poortwachtersfunctie" te kunnen laten vervullen in het nieuwe stelsel van jeugdzorg, was gegeven de bevindingen in het onderzoek van de ARK aandacht vereist voor de volgende ontwikkelpunten:

- versterken van de sturingskracht van de gemeente;
- versterken van de signaleringsfunctie;
- verbreden van de zorgcoördinatie;
- ontwikkelen van de CJG-identiteit (externe bekendheid en interne betrokkenheid);
- aandacht voor potentiële tegenstelling binnen het CJG tussen preventie en hulp bij zware problematiek.

De ARK gaf de staatssecretaris van VWS de aanbeveling om in overleg met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) in de periode tot aan de overgang naar het nieuwe jeugdzorgstelsel, een stimulerende en faciliterende rol te blijven vervullen (Centra voor Jeugd en Gezin in gemeenten. Een samenwerkingsproject met gemeentelijke rekenkamers. 13 juni 2012. Algemene Rekenkamer, Den Haag).

De Auditdienst Rijk en ARK zijn in 2013 tot de conclusie gekomen dat de SiSa bijlage 2012⁶ kan worden gebruikt voor de vaststelling van specifieke uitkeringen.

Vervolg

De staatssecretaris van VWS en de VNG gaven in 2012 al aan in een reactie op het rapport van de ARK (2012) dat zij het gevarieerde beeld van CJG's dat in het rapport werd beschreven, herkenden. Zij benadrukten dat in de voorgenomen nieuwe Jeugdwet opgenomen zou worden dat elke gemeente dient te beschikken over jeugdhulp die op een herkenbare en laagdrempelige wijze wordt aangeboden. De ontwikkeling van de CJG's vormt hiertoe een goede opmaat.

2.2 Jongerenparticipatie

Instrument, beleidsterrein	Jongerenparticipatie
Is het instrument, beleidsterrein geëvalueerd en zo ja, door wie? Zelf- of externe evaluatie?	Ja, NJR heeft een zelfevaluatie uitgevoerd in april 2014. Er zijn evaluaties op twee activiteiten uitgevoerd door Bureau Noorda en Co (zie bijlage V)
Belangrijkste conclusie(s) doelmatigheid/efficiëntie en doeltreffendheid/effectiviteit	- Er is door NJR naar eigen zeggen efficiënt en kostenbewust gewerkt - NJR bereikte met zijn activiteiten grote groepen jongeren, waaronder kwetsbare jongeren, met positieve effecten en gevolgen op korte en lange termijn. Dit is terug te voeren op deelonderzoek op een aantal activiteiten van NJR (zie bijlage V)
Belangrijkste (neven)effecten	- Naast jongeren, zijn in de afgelopen jaren ook gemeenten en jongerenwerkers bereikt - Er is de afgelopen jaren meer aandacht gekomen voor jongerenparticipatie en voor <i>peer to peer learning</i> , met name in gemeenten en bij het jongerenwerk

Wat is het?

Participatie is een van de basisbeginselen van het VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Op basis hiervan is de Nationale Jeugdraad ontstaan. NJR (voorheen de Nationale Jeugdraad) is een landelijk netwerk van jongeren en de vereniging van jongerenorganisaties in Nederland. NJR werkt aan jongerenparticipatie op landelijk en lokaal niveau. De raad draagt ook zorg voor

⁶ SiSa staat voor Single information Single audit. De SiSa bijlage is een bijlage bij de jaarrekening van gemeenten waarin door gemeenten verantwoording wordt afgelegd aan de rijksoverheid. De SiSa bijlage geldt alleen voor geldstromen naar gemeenten vallende onder het regiem van de SiSa verantwoording. Uitkeringen moeten hiervoor aangemeld worden bij het ministerie van BZK.

jongerenvertegenwoordigers in Europese gremia en in de Verenigde Naties. NJR adviseert overheden en allerlei andere organisaties over jeugdbeleid. Nederland voldoet door het ondersteunen van een nationale jeugdraad aan Europese afspraken over het betrekken van jongeren bij het nationale jeugdbeleid.

In de begrotingstekst 2009 stond opgenomen: "Jongeren moeten in staat zijn om mee te denken en vooral mee te doen. In de nota over gezonde jeugdcultuur [van juni 2009 van de minister voor Jeugd en Gezin] staat dan ook de eigen kracht van jongeren en participatie in de samenleving voorop".

Wat doet het?

De subsidie aan NJR heeft volgens de zelfevaluatie als resultaat dat:

- a. de doelgroep van het jeugdbeleid – i.c. jongeren – beter betrokken wordt bij het landelijk en gemeentelijk jeugdbeleid, door vanuit de positie van jongeren input te geven voor nieuw beleid en knelpunten zoals jongeren die ervaren te rapporteren;
- b. dat kinderen en jongeren als doelgroep van het IVRK (Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind) een rol vervullen in de naleving van het IVRK door Nederland, alsmede in het verspreiden van kennis over het verdrag onder de Nederlandse bevolking, waardoor Nederland kan voldoen aan de internationale afspraak dat die betrokkenheid mogelijk wordt gemaakt en aan het verdrag meer bekendheid wordt gegeven;
- c. maatschappelijke betrokkenheid van jongeren gestimuleerd wordt door nieuwe eigentijdse aanpakken;
- d. netwerkvorming van landelijke jongerenorganisaties en jeugdprofessionals;
- e. wordt voldaan aan Europese afspraken over de betrokkenheid van jeugd en het leveren van input door jeugd.

NJR ontvangt instellingssubsidie van VWS. In 2001 was dat een aparte opstartsubsidie, vanaf 2002 werd dit een instellingssubsidie. In 2013 bedroeg dat circa € 650.000 voor dat jaar. Daar werd enkele jaren geleden door andere partijen circa € 2.600.000 aan toegevoegd voor projecten, activiteiten, advisering enzovoorts, maar door de crisis en bijbehorende bezuinigingen is het bedrag dat door anderen wordt toegevoegd teruggelopen naar circa € 1.200.000. Daarmee is de bijdrage van VWS nu ongeveer 1/3 van het totaalbudget van NJR^a (Zelfevaluatie NJR, april 2014).

De instellingssubsidie die VWS aan NJR verstrekt, stelt NJR naar eigen zeggen in staat om de met het ministerie overeengekomen output te leveren. NJR formuleert in subsidieaanvragen per activiteit die output. Bijvoorbeeld ten behoeve van de instellingssubsidie 2011 voor de organisatie van het Nationaal Jeugddebat: "Er is een dialoog tussen jongeren en Nederlandse bestuurders en volksvertegenwoordigers waarbij jongeren op zowel provinciaal als landelijk niveau hun mening geven. Volksvertegenwoordigers kunnen in hun keuzes de wensen meewegen van een grote groep jongeren, die nog geen stemrecht heeft, maar wel de toekomst van ons land vertegenwoordigt. Er zijn 120 deelnemers in de Tweede Kamer, geselecteerd uit 600 deelnemers van de 12 voorrondes in provincies en vanuit de jeugdzorg. Twintig procesbegeleiders ondersteunen de deelnemers en zes tot acht trainers verzorgen diverse trainingen. Er wordt een onderzoek uitgevoerd door de

deelnemers en daarvan wordt een rapport gepubliceerd, terwijl er ook een eindverslag van het debat wordt verzorgd". De organisatie wordt zodanig ingericht dat acquisitie bij andere partijen (waaronder met name andere departementen, fondsen, gemeenten, provincies en inmiddels ook het bedrijfsleven) mogelijk is (Zelfevaluatie NJR, april 2014). De output die met de andere middelen wordt bereikt, draagt direct bij aan doelstellingen van het jeugdbeleid. Hierop heeft het ministerie nadrukkelijk aangestuurd en NJR maakt dit waar.

Er wordt door NJR naar eigen zeggen efficiënt en kostenbewust gewerkt. In activiteiten die reeds langere tijd lopen, is die efficiëntie vast te stellen aan de hand van een vergelijking. Zo werd voor de uitvoering van het Nationaal Jeugddebat aan de Stichting Nationaal Jeugddebat een jaarlijkse directe subsidie verstrekt van ongeveer € 280.000 alsmede via een vormingsinstituut een indirecte subsidie voor training van deelnemers van circa € 50.000, in totaal dus € 330.000⁷. De activiteit is als gevolg van een fusie bij NJR terecht gekomen, waar twaalf jaar later datzelfde Nationaal Jeugddebat wordt uitgevoerd met een VWS-subsidie van ongeveer € 140.000. Daarbij is de omvang van de activiteit dezelfde gebleven, de kwaliteit verhoogd en het bereik onder traditioneel moeilijk bereikbare doelgroepen vergroot (Zelfevaluatie NJR, april 2014).

Wat valt op?

In 2010 zijn er enige kwantitatieve gegevens over onder andere bereik en efficiëntie van NJR uit een kleine prestatiemeting van NJR. Het is volledig kwantitatief, gericht op makkelijk te meten onderdelen, omdat er op dat moment bij NJR geen middelen waren om effectonderzoek te doen. Inmiddels heeft NJR in twee projecten externe evaluaties van deskundigen ingebouwd: "Ik ben Geweldig" en Young Leaderz. Die twee projecten werden door onderzoeksbureau Noorda en Co doorgelicht op effect. Zie in bijlage V een korte schets hiervan.

Met NJR geeft de overheid jongeren een stem die op diverse plaatsen doorklinkt, bijvoorbeeld:

- In periodieke schaduwrapportages van jongeren zelf aan het VN-Kinderrechtencomité inzake de situatie en voortgang op het gebied van kinderrechten in Nederland.
- In het Nationale Jeugddebat in de Tweede Kamer. Een jaarlijks politiek debat.
- In wijken en buurten, zoals middels Young Leaderz.
- In de zorg voor jongeren, zoals in het project Jonge Helden. In dit project wordt de kracht van jonge mantelzorgers en hun sociale netwerk versterkt. Het project is eind 2013 gestart en eindigt 31 december 2014 en wordt in zes gemeenten uitgevoerd.

⁷ NJR heeft de toen nog gulden-bedragen, omgerekend naar euro-bedragen.

2.3 Kijkwijzer

Instrument, beleidsterrein	Kijkwijzer
Is het instrument, beleidsterrein geëvalueerd en zo ja, door wie? Zelf- of externe evaluatie?	Ja, jaarlijks brengt het Commissariaat voor de Media advies uit aan de staatssecretaris van Onderwijs over het functioneren van de Kijkwijzer (en de organisatie hierachter, het NICAM). In juli 2014 heeft het Commissariaat zijn jaarlijkse advisering gedaan en hier een rapportage van NICAM en de resultaten van een publieksonderzoek bij betrokken
Belangrijkste conclusie(s) doelmatigheid/efficiëntie en doeltreffendheid/effectiviteit	<ul style="list-style-type: none"> - Het Commissariaat stelde vast dat de classificaties betrouwbaar en valide (en daarmee ook stabiel, consistent en nauwkeurig) zijn en dat het NICAM zorgvuldig waakt over de betrouwbaarheid van het classificatie systeem - Het Commissariaat constateerde dat het NICAM streeft naar een continu proces van kwaliteitsverbetering. Dit geldt voor de diverse instrumenten die deel uitmaken van de Kijkwijzermethode - Het publieksonderzoek wees uit dat het aantal ouders dat gebruik maakt van de Kijkwijzer significant is gegroeid - Tegelijkertijd was een van de conclusies uit het publieksonderzoek dat er sprake was van een significante, zij het in absolute zin beperkte, daling van het vertrouwen van ouders in de betrouwbaarheid van de adviezen van Kijkwijzer en van het percentage ouders dat toevoeging van pictogrammen zinvol vond. Het NICAM wacht af om te bezien of er sprake is van een structurele ontwikkeling. Voor het Commissariaat vormt dit een belangrijk aandachtspunt voor het metatoezicht in het komende jaar
Belangrijkste (neven)effecten	- Het Commissariaat adviseerde de staatssecretaris van Onderwijs om aandacht te besteden aan verbreding van

<p>de toepassing van de Kijkwijzer. Dit om kinderen niet alleen op (lineaire) TV, maar ook bij "on demand"⁸ kijken te kunnen beschermen</p> <p>- Het NICAM heeft diverse initiatieven ontwikkeld om op vrijwillige basis contentclassificatie van audiovisuele producten "on demand" te bevorderen</p>

Wat is het?

Kijkwijzer is een instrument dat ouders en opvoeders waarschuwt tot welke leeftijd een televisieprogramma of film schadelijk kan zijn voor kinderen. Dat betekent dat Kijkwijzer (en ook PEGI, de Kijkwijzer voor games) informatie in de vorm van waarschuwingen biedt. Kijkwijzer doet dat met het geven van een leeftijds aanduiding: Alle Leeftijden, 6 jaar, 9 jaar, 12 jaar en 16 jaar. Daarnaast zijn er pictogrammen die de reden van het advies aanduiden: geweld, angst, seks, discriminatie, drugs- en/of alcoholmisbruik en grof taalgebruik. Kijkwijzer oordeelt niet over de inhoud of kwaliteit van televisieprogramma's of films. Daartoe verschillen voorkeuren en normen van ouders te veel. De leeftijden van Kijkwijzer en PEGI kennen echter ook een wettelijk aspect. Dit is geregeld in Artikel 240a van het Wetboek van Strafrecht. Het artikel zegt letterlijk: *'Met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de vierde categorie wordt gestraft hij die een afbeelding of voorwerp, of een gegevensdrager, bevattende een afbeelding waarvan de vertoning schadelijk is te achten voor personen beneden de leeftijd van zestien jaar, verstrekt, aanbiedt of vertoont aan een minderjarige van wie hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden, dat deze jonger is dan zestien jaar.'*

Volgens de wet krijgen kinderen die jonger zijn dan 16 jaar dan ook geen toegang tot een bioscoopfilm met de leeftijdsgrens 16. Ook niet wanneer zij door een volwassene worden begeleid. Bij films met de overige leeftijdsgrenzen worden kinderen onder de leeftijdsgrens alleen onder begeleiding van een volwassene toegelaten.

Ook videotheken, winkels en bibliotheken mogen geen dvd's of games verstrekken aan personen jonger dan de leeftijdsgrens van de dvd of game. Het Kijkwijzer-systeem wordt landelijk onder coördinatie van het NICAM (Nederlands Instituut voor de Classificatie van Audiovisuele Media) toegepast.

De bescherming van minderjarigen tegen mogelijk schadelijk audiovisueel aanbod kent een brede maatschappelijke aandacht. Er is door de overheid een wettelijke bepaling verbonden aan de verschillende leeftijdsgrenzen. Kijkwijzer is in feite de opvolger en een uitbreiding van de Wet op de filmvertoningen van 1977.

Kijkwijzer wordt sinds 2002 vastgesteld door het NICAM. Op bijna alle audiovisuele producten die in Nederland worden aangeboden worden Kijkwijzeradviezen toegepast, van televisieprogramma's en bioscoopfilms tot films op dvd en video.

Kijkwijzer is één van de kerntaken van het Commissariaat voor de Media. Het Commissariaat oefent metatoezicht uit op de kwaliteit van de NICAM classificaties op het gebied van televisie, film,

⁸ On demand kijken wil zeggen dat een gebruiker (van een netwerkdienst) video's, programma's, films enzovoorts kan kijken wanneer hij dat wenst. Het gaat veelal om interactieve televisie.

video en dvd. Het metatoezicht omvat de kwaliteitscontrole door het NICAM en de criteria aan de hand waarvan het NICAM bepaalt of de feitelijke classificatie betrouwbaar, valide, stabiel, consistent en nauwkeurig is.

Het instituut is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met het ministerie van OCW, het ministerie van VWS en het ministerie van Justitie in 1999. Vanaf die jaren werd Kijkwijzer ontworpen, geïntroduceerd en verder ontwikkeld. Er is geen eindtijd verbonden aan dit instrument. Het ministerie van VWS doet een jaarlijkse overboeking van zijn bijdrage aan de financiering van dit instrument aan het ministerie van OCW.

Wat doet het?

Kijkwijzer draagt bij aan opvoed- en opgroeiondersteuning aan ouders door hen te informeren en adviseren over de geschiktheid van televisieprogramma's of films voor een bepaalde leeftijd. Minderjarigen worden beschermd tegen mogelijk schadelijk van audiovisueel aanbod.

2.4 Stichting Opvoeden.nl

Instrument, beleidsterrein	Opvoeden.nl
Is het instrument, beleidsterrein geëvalueerd en zo ja, door wie? Zelf- of externe evaluatie?	Ja, door middel van periodieke onderzoeken onder de doelgroep, onder andere door de Jeugdzaak (naar de vragen van ouders) en door een vraaganalyse door H&S Consult in 2014 ⁹ ; daarnaast door maandelijkse analyse van <i>google analytics</i> inzake websitebezoek én de structurele zelfanalyse door alle organisaties betrokken bij de Landelijke Redactieraad
Belangrijkste conclusie(s) doelmatigheid/efficiëntie en doeltreffendheid/effectiviteit	<ul style="list-style-type: none"> - De stand van zaken voor de eerste helft van 2013 was dat 385 van de 408 gemeenten (94%) aangesloten waren bij de informatiebank Opvoeden.nl¹⁰. Begin 2014 was het aantal aangesloten gemeenten gestegen tot 406 (99%) - De gevalideerde contentbron is geplaatst op alle CJG-websites in Nederland - Ouders gebruiken regelmatig internet over opvoeden. Het bezoekersaantal van de landelijke website Opvoeden.nl is in korte tijd gestegen tot 60.000 per maand - Online opvoedinformatie is een belangrijke steunbron

⁹ De vraaganalyse richtte zich op de vragen en behoeften van ouders van pubers (12 – 16 jaar) en jongvolwassenen (17 – 23 jaar) aan opvoedingsondersteuning en de rol van internet daarbij.

¹⁰ Bron van dit gegeven is: Positioneringsadvies landelijke publieke informatiefunctie voor opvoeden, opgroeien en gezondheid 17 juni 2013. Zunderdorp, Beleidsadvies en Management.

	<p>voor ouders bij alle thema's waar zij vragen over hebben. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat ouders door de bomen het bos niet meer zien omdat er zoveel opvoedinformatie op internet te vinden is. Ze willen daarom vooral betrouwbare informatie (zie onder andere onderzoek H&S consult en rapport van KING en VNG¹¹)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Alle evaluatie-uitkomsten vormen input voor het aanpassen van de informatie van Opvoeden.nl. Door de inhoud en indeling logischer te maken voor ouders en beter te laten aansluiten bij hun vragen en behoeften, vinden ze eerder wat ze zoeken - De werkwijze is efficiënt door het landelijk beheer en de landelijke ontwikkeling van een set aan opvoedinformatie
Belangrijkste (neven)effecten	Er is betrouwbare opvoed- en opgroei-informatie voorhanden voor ouders en opvoeders

Wat is het?

Stichting Opvoeden.nl voert het beheer op de digitale informatiebronnen met eenduidige, actuele en gevalideerde informatie over opvoeden, opgroeien en gezondheid voor ouders, opvoeders, medeopvoeders en jongeren. De stichting doet dit door de regie te voeren op het landelijke redactieproces waarin alle landelijke kennis- en thema-instituten, beroepsverenigingen en praktijkprofessionals structureel de inhoud actualiseren en valideren. VWS financiert de inbreng van de landelijke kennis- en thema-instituten.

Gemeenten stellen vanuit hun wettelijke taak middelen beschikbaar om te voorzien in laagdrempelige opvoedingsondersteuning en preventie (Wmo prestatieveld 2, na 2015 de Jeugdwet) en jeugdgezondheidszorg voor kinderen en jongeren van 0-19 jaar (WPG). Vanuit deze middelen wordt onder meer een lokale CJG-website gefinancierd. De informatie op dergelijke websites moet actueel zijn en voldoen aan kwaliteitscriteria en professionele richtlijnen.

Wat doet het?

Om de betrouwbaarheid van de opvoed- en opgroei informatie van lokale sites te garanderen heeft de rijksoverheid het beheer van de content neergelegd bij een landelijke organisatie: Stichting Opvoeden.nl. Deze stichting is op verzoek van het Rijk en de VNG opgericht om vanuit een landelijke informatiebank betrouwbare en eenduidige informatie aan ouders aan te bieden over opvoeden, opgroeien en gezondheid. Gemeenten plaatsen deze informatie gratis op hun CJG-website om te kunnen voorzien in betrouwbare, actuele adviezen voor ouders, (mede)opvoeders en

¹¹ Eindrapport Informatievoorziening ontrafeld. Analyse van informatievoorziening aan burgers in het sociaal domein, 18 juli 2014. Dit onderzoek is onderdeel van VISD, een programma van VNG dat wordt uitgevoerd in samenwerking met KING.

jongeren in hun eigen gemeente. Daarmee vervult de stichting een maatschappelijke rol zowel voor gemeenten als voor burgers, door het ontwikkelen, onderhouden en beheeren van de informatiefunctie van gemeenten op het terrein van het preventieve jeugdbeleid.

Momenteel beheert Opvoeden.nl:

- Een bron met gevalideerde informatie over opvoeden, opgroeien en gezondheid voor ouders en opvoeders.
- Een bron met gevalideerde informatie voor jongeren van 12-18 jaar.
- Een bron met gevalideerde informatie voor kinderen van 8-12 jaar.

Het aantal gemeenten dat diensten afneemt bij de stichting is in twee jaar gestegen tot 94% (en begin 2014 was het 99,5% namelijk 406 gemeenten). Begin 2012 waren 261 gemeenten aangesloten bij de informatiebank van Stichting Opvoeden.nl. Een jaar later lag dat aantal op 343 van de 408 gemeenten (84%). De stand van zaken voor de eerste helft van 2013 is dat 385 van de 408 gemeenten (94%) aangesloten zijn bij de informatiebank Stichting Opvoeden.nl (bron: Positioneringsadvies landelijke publieke informatiefunctie voor opvoeden, opgroeien en gezondheid 17 juni 2013. Zunderdorp, Beleidsadvies en Management).

Tot aan de decentralisatie van de jeugdhulp in 2015 wordt de digitale informatievoorziening in het preventieve jeugdbeleid gefinancierd door het Rijk. Het ministerie van VWS subsidieert Stichting Opvoeden.nl in jaarlijkse subsidietranches om deze functie vorm te geven. VWS heeft voor 2013 een instellingssubsidie verleend van 1 miljoen euro. De subsidie betreft gedeeltelijk het onderhoud en beheer van de 'going concern'-activiteiten van de stichting en voor een ander deel investeringsbudget om het aanbod verder te verbeteren, te verbreden en te verdiepen.

Vervolg

Door de decentralisatie van de jeugdhulp naar gemeenten per 1 januari 2015 is de hulp en ondersteuning aan jeugdigen en ouders volop in beweging. Functies en organisaties positioneren zich opnieuw. Zo ook Opvoeden.nl die op landelijk niveau opereert. Het belang van de functie die Opvoeden.nl vervult, staat vooralsnog niet ter discussie bij Rijk, VNG en gemeenten. In de algemene ledenvergadering van 29 november 2013 is door de VNG het besluit genomen tot collectieve financiering en opdrachtgeverschap bij de VNG voor de duur van vier jaar ingaande januari 2015.

2.5 Internaten voor schippers- en kermisjeugd

Instrument, beleidsterrein	Internaten voor schippers- en kermisjeugd
Is het instrument, beleidsterrein geëvalueerd en zo ja, door wie? Zelf- of externe evaluatie?	Nee, de evaluatie van deze subsidieregeling is voorzien voor 2017
Belangrijkste conclusie(s) doelmatigheid/efficiëntie en doeltreffendheid/effectiviteit	Niet van toepassing
Belangrijkste (neven)effecten	Niet van toepassing

Wat is het?

De Leerplichtwet 1969 vormde de aanleiding voor subsidieverlening aan internaten voor kinderen van ouders met een trekkend/varend bestaan, kinderen van binnenschippers, kermisexploitanten en circusartiesten. Kinderen moeten volgens de Leerplichtwet ingeschreven staan bij een school en deze regelmatig bezoeken. Hierdoor moeten kinderen gedurende de schoolperiode "aan de wal" zijn. De ouders hebben echter geen vaste woon- of verblijfplaats. De bedrijfsvoering kan vereisen dat beide ouders gedurende het jaar in de onderneming verblijven, zodat niet één van hen op de wal kan gaan wonen. De bedrijven van binnenschippers, kermisexploitanten en circusartiesten zijn van oudsher familiebedrijven. Verblijf aan de wal kan plaats vinden in een pleeggezin (bijvoorbeeld bij familie) of in een internaat.

Naast de Leerplichtwet is het voortbestaan van het traditionele familiebedrijf in de binnenvaart een belangrijke sociaal-economische factor van betekenis geweest voor subsidiering. Zonder een financiële compensatie van het nadeel ten gevolge van het onverkort gelden van de Leerplichtwet voor deze kinderen, zouden veel ouders tot bedrijfsbeëindiging worden gedwongen.

Financiering

De bekostiging van de internaten door de overheid is sinds de introductie van de Leerplichtwet wel aan verandering onderhevig geweest. Het meest in het oog springt de daling van het aantal kinderen dat voor de regeling in aanmerking komt. Een belangrijke oorzaak voor de daling is de verandering van de arbeidsverhoudingen in de binnenvaart, waardoor arbeidskrachten vaker in loondienst zijn. Deze varen op grotere schepen dan voorheen door één familie bemand kon worden. Meer gezinnen kiezen er daardoor voor om aan de wal te blijven.

De daling van het aantal kinderen dat in internaten en pleeggezinnen verblijft, heeft tot een heroriëntatie op de sector geleid. De commissie De Jong heeft in 2000 het rapport "De schipper, het kind en de rekening" uitgebracht. Daarin wordt een nieuw bekostigings- en organisatie-model voor de sector voorgesteld. Een belangrijk, door het kabinet overgenomen voorstel, is de subsidiering van normbedragen per kind in plaats van subsidiering van de werkelijke kosten. De

hoogte van de subsidie beweegt daardoor mee met het daadwerkelijk aantal geplaatste kinderen. Daarnaast betalen ouders een inkomensafhankelijke bijdrage.

De hoogte van het totale subsidiebudget is afhankelijk van exogene factoren, te weten het aantal kinderen dat onder het bereik van de "Subsidieregeling opvang kinderen van ouders met trekkend/varend bestaan" valt en wordt aangemeld voor een plek in een internaat of pleeggezin. Momenteel zijn er vier schippersinternaten: Meander, De Merwede, Juzt (heeft schippersinternaten en biedt ook jeugdzorg) en Limena.

Er is geen relatie tussen het bekostigen van internaatplekken voor kinderen van ouders met een varend of trekkend bestaan en de rest van de taken van het ministerie van VWS, behalve dat het toezicht op de kwaliteit van de internaten is ondergebracht bij de Inspectie Jeugdzorg.

De bevindingen van de Inspectie Jeugdzorg en de contacten met oudervertegenwoordigers van de internaatskinderen geven het beeld dat de kwaliteit van de internaten voldoende is.

Er is geen relatie tussen de bekostiging van de internaatsplekken en andere aspecten van het lokale jeugdbeleid. Daarom is ervoor gekozen het bekostigen van de internaatsplekken niet te decentraliseren naar gemeenten. Gevolg daarvan is dat de rijksoverheid deze rol blijft houden.

De evaluatie van de subsidieregeling is voorzien voor 2017.

2.6 Aanpak Kindermishandeling

Instrument, beleidsterrein	Aanpak Kindermishandeling
Is het instrument, beleidsterrein geëvalueerd en zo ja, door wie? Zelf- of externe evaluatie?	Ja, op onderdelen. Zie de diverse rapporten onder de bronvermelding. Deze rapporten vormden eveneens de onderbouwing van de midterm review die parallel aan deze doorlichting wordt opgesteld en waarin de diverse onderdelen bij elkaar worden gebracht
Belangrijkste conclusie(s) doelmatigheid/efficiëntie en doeltreffendheid/effectiviteit	<ul style="list-style-type: none"> - Het prevalentie-onderzoek is een belangrijke bron van gegevens over aard en omvang van kindermishandeling op basis van wetenschappelijk onderzoek. Op basis van dit onderzoek is de veel gehanteerde schatting van bijna 119.000 slachtoffers jaarlijks gebaseerd. Het biedt verder onder andere gegevens over welke vormen van kindermishandeling hoe vaak voorkomen en over risicofactoren. Het onderzoek legt de basis onder het beleid (omvang van het probleem, aangrijpingspunten voor acties) - Jaarlijks komen cijfers beschikbaar over adviesvragen

en meldingen bij het Advies en Meldpunt Kindermishandeling (AMK). Deze cijfers bieden zicht op hoeveel mensen signaleren en daarbij het AMK inschakelen (hetzij om advies te vragen, hetzij om een melding te doen waarna het AMK onderzoek verricht). De cijfers geven onder meer inzicht in de achtergrond van de mensen die signaleren: omstanders of professionals, met een uitsplitsing naar verschillende beroepsgroepen. Ook wetenswaardigheden als welke vormen van kindermishandeling, hoeveelheid vrijwillige hulp en doorschakeling naar de Raad voor de Kinderbescherming blijken uit de cijfers. De cijfers zijn belangrijk voor het beleid: nemen de contacten met AMK toe, welke professionals nemen contact op met AMK, zit hier een stijgende lijn in die logisch verklaard kan worden uit beleidsmaatregelen? Uit de cijfers blijkt¹² dat het aantal contacten jaarlijks toeneemt en over de afgelopen 10 jaar is verdubbeld. Hieruit kan geconcludeerd worden dat er beter wordt gesignaleerd. Dit kan verklaard worden door toename van alertheid door publiekscampagnes, hanteren van meldcodes en deskundigheidsbevordering. Door onderzoek door de Inspectie voor de Gezondheidszorg op de spoedeisende hulpafdelingen van ziekenhuizen, is in de cijfers een toename te zien van deze groep.

- Uit onderzoek van landelijke inspecties wordt zicht verkregen of bepaalde beroepsgroepen een meldcode hebben. In 2013 is bijvoorbeeld door Inspectie Jeugdzorg (IJZ) onderzoek verricht in de jeugdzorgsector (uitkomst: veel organisaties hebben meldcode) en door de IGZ onder huisartsen (uitkomst: signalering moet beter). In 2015 wordt onder alle sectoren toezicht gehouden op naleving van de wet (bijvoorbeeld ook onderwijs)
- In 2012 is een monitor (uit 2007) herhaald om zicht te krijgen op aandacht voor kindermishandeling in initiële opleidingen. Hieruit blijkt dat meer opleidingen aandacht geven aan dit onderwerp, maar het moet beter. Reden

¹² Soort contact	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Adviezen	24.241	26.712	27.929	33.643	36.790	42.849	43.925	46.739	45.887	46.922
Onderzoeken	9.820	11.340	13.815	16.932	16.156	16.587	18.076	19.254	19.453	19.793
Totaal eerste contacten	34.061	38.052	41.744	50.575	52.946	59.436	62.001	65.993	65.340	66.715

	<p>voor intensivering van het beleid. In 2015 wordt de monitor herhaald</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het NJi houdt een databank bij met effectieve interventies. Hieruit blijkt dat er weinig wetenschappelijk effectief bewezen interventies zijn. Wel zijn er enkele op basis van praktijk bewezen preventieve interventies bij gekomen. Deze kennis vormt input voor huidige onderzoeksprogramma's van ZonMw , zoals "Effectief weken in de jeugdsector" - In het beleid gericht op de aanpak van huiselijk geweld is een toename van aandacht voor kinderen in het gezin
Belangrijkste (neven)effecten	<ul style="list-style-type: none"> - Handelingsverlegenheid bij de professional blijft een hardnekkig probleem - Beter signaleren brengt het hardnekkiger probleem van een goede samenwerking tussen instellingen en professionals aan het licht

Wat is het?

Ouders zijn als eersten verantwoordelijk voor het geestelijk en lichamelijk welzijn van hun kind. Een kind moet zich thuis veilig kunnen voelen. Geweld hoort niet thuis in de opvoeding, ook niet als het geweld plaatsvindt tussen partners. Ouders dienen hun kinderen te verzorgen en op te voeden zonder daarbij geestelijk of lichamelijk geweld of een andere vorm van vernedering te gebruiken. Deze verantwoordelijkheid is wettelijk vastgelegd in artikel 1: 247 van het Burgerlijk Wetboek.

Ook het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind van de Verenigde Naties geeft een verplichting aan de lidstaten om samenhangend beleid te ontwikkelen om mishandeling van kinderen te bestrijden in artikel 19¹³. De Nederlandse overheid heeft de verantwoordelijkheid om te organiseren dat partijen kindermishandeling bestrijden.

De aanleiding voor een gerichte aanpak kindermishandeling is gebaseerd op het eerste prevalentie-onderzoek dat in 2007 verscheen. Toen was de schatting dat in Nederland jaarlijks 107.000 kinderen werden mishandeld. Na de oprichting van het programmaministerie Jeugd en Gezin is een eerste actieplan aanpak kindermishandeling opgesteld (Kinderen Veilig Thuis, 2008-2010). Het tweede prevalentie-onderzoek verscheen in 2011 (schatting: 119.000 slachtoffers) en vormde de reden om door te gaan met een gerichte aanpak. Het onderwerp staat nog altijd hoog op de politieke agenda.

Samen met het ministerie van Veiligheid en Justitie is een nieuw actieplan opgesteld voor de periode 2012 – 2016: "Kinderen Veilig". Hierin wordt een sluitende aanpak beoogd die zich richt op preventie, signalering en stoppen tot het beperken van de schade van kindermishandeling. Er is

¹³ Art 19: Elk kind heeft recht op bescherming tegen alle vormen van lichamelijke en geestelijke mishandeling en verwaarlozing, zowel in het gezin als daarbuiten.

een Taskforce Kindermishandeling en seksueel misbruik¹⁴ ingericht die toeziet op de uitvoering van het actieplan en richting veldpartijen een aanjaagrol vervult. De uitvoering van acties naar aanleiding van de aanbevelingen uit het onderzoek van de Commissie-Samson¹⁵ worden ook door de taskforce gevolgd.

Wat doet het?

De afgelopen jaren zijn diverse maatregelen getroffen:

Op het terrein van regelgeving:

- In juli 2013 is de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling van kracht geworden. Deze verplicht organisaties uit een aantal beroepsgroepen met een stappenplan te werken voor professionals die kindermishandeling (of huiselijk geweld) signaleren.
- In de nieuwe Jeugdwet is vastgelegd dat:
 - Gemeenten verantwoordelijk zijn voor het bestrijden van kindermishandeling.
 - Gemeenten verantwoordelijk zijn voor het bevorderen van de veiligheid van de jeugdige in de opvoedsituatie waarin hij opgroeit.
- In de Wet maatschappelijke ondersteuning is vastgelegd dat:
 - Gemeenten een Advies- en Meldpunt Huiselijk geweld en Kindermishandeling (AMHK) moeten hebben. Dit is een samenvoeging van het huidige AMK en het Steunpunt voor Huiselijk Geweld.

Op het terrein van voorlichting:

- Er is een publiekscampagne ontwikkeld en gestart, gericht op omstanders.
- Er heeft voorlichting gericht op professionals over de verplichte meldcode plaatsgevonden.
- Voor gemeenten is een digitale handreiking op www.voordejeugd.nl beschikbaar.

Op het terrein van financiering:

- De ontwikkeling van een richtlijn kindermishandeling voor de jeugdzorg is gefinancierd.
- De Taskforce Kindermishandeling en seksueel misbruik wordt door VWS en VenJ gefinancierd.
- De Forensisch Polikliniek Kindermishandeling heeft tijdelijk subsidie gekregen (uit een ander begrotingsartikel).
- Er zijn bijdragen aan het ontwikkelen van interventies en onderzoeken geleverd (helpdesk stop it now, onderzoek naar gevolgen seksueel misbruik door GGD Amsterdam).
- Monitor aandacht voor kindermishandeling en huiselijk geweld in initiële opleidingen.

Op het terrein van kennis:

- Eens in de vijf jaar wordt prevalentie-onderzoek uitgevoerd. De laatste was in 2010.

¹⁴ De Taskforce Kindermishandeling en seksueel misbruik zal er scherp op letten dat het Actieplan Kinderen Veilig wordt uitgevoerd. De taskforce zal dat ook stimuleren. Verder zal de taskforce de uitvoering van de aanbevelingen van de Commissie-Samson volgen.

¹⁵ De Commissie-Samson heeft onderzoek gedaan naar seksueel misbruik van kinderen. In oktober 2012 kwam haar rapport uit. Het ging om kinderen die door de overheid in instellingen of in pleeggezinnen waren geplaatst. Uit het onderzoek bleek dat deze kinderen meer risico liepen om slachtoffer te worden van seksueel misbruik. Vergeleken met andere kinderen in Nederland is dat risico twee keer zo groot.

- Er wordt kennis ontwikkeld en verspreid middels handreikingen en protocollen over *best practices*, zoals de wegwijzer signalerings- en risicotaxatie instrumenten en samenwerkingsafspraken informatie-uitwisseling zorg jeugdzorg.
- Zes regionale initiatieven van multidisciplinaire samenwerking zijn anderhalf jaar gevolgd. In juni 2014 is het evaluatierapport verschenen.

De overheid geeft de aanpak van kindermishandeling een grote prioriteit. Maar voor een effectieve aanpak is de inzet van allerlei partijen noodzakelijk. De gemeenten zijn vanaf 2015 verantwoordelijk voor de aanpak van kindermishandeling. Uit onderzoek van de Kinderombudsman uit mei 2014 en dossieronderzoek van BMC naar de regierol blijkt dat gemeenten de aanpak kindermishandeling nog niet voldoende op orde hebben. De prevalentie van kindermishandeling is nog niet gedaald. Ondanks de beschikbaarheid van instrumentarium en het vergroten van de kennis van professionals, blijkt uit bijvoorbeeld casuïstiekonderzoek van de taskforce (zie www.taskforcekinderenveilig.nl) en uit gesprekken met professionals, dat het bespreekbaar maken van kindermishandeling vaak nog moeilijk is. Het is nu de opgave voor het Rijk om de aanpak van kindermishandeling meer in de praktijk te laten landen en gemeenten te faciliteren.

- Het kabinet versterkt de rol van gemeenten, vanuit de overtuiging dat een geweldsprobleem niet los kan worden gezien van de context en van de omgeving waarin mensen functioneren. De gemeente staat dicht bij de burger.
- Dit betekent niet dat het Rijk achterover zal leunen. Eind 2014 ontvangt de Tweede Kamer de midterm review van het actieplan Kinderen Veilig. De midterm review bevat de agenda voor 2015 en 2016. Hierin zal de focus liggen op het ondersteunen van de praktijk, samen met de gemeenten.

De rijksoverheid wil gemeenten faciliteren met het aanbieden van kennis en voor het oplossen van knelpunten. Daarnaast zijn er diverse betrokken partijen uit verschillende sectoren:

- de medische sector met Geestelijke gezondheidszorg, Jeugdgezondheidszorg, GGD/thuiszorg, kinder- en huisartsen, ziekenhuizen en zorgverzekeraars;
- onderwijs en kinderopvang;
- Raad voor de Kinderbescherming, politie, Openbaar Ministerie en reclassering.

Ook leveren niet-gouvernementele organisaties een belangrijke bijdrage aan de aanpak van kindermishandeling in Nederland, zoals de Stichting Kinderpostzegels, de Augeo-Foundation, de Bernard van Leer Foundation en Defence for Children.

Financiering

De bijdrage vanuit artikel 5.2 aan de aanpak kindermishandeling bedroeg in 2013 circa € 1,1 miljoen. De implementatie van de wettelijk verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling, werd gefinancierd uit artikel 3 (Begroting VWS, 2013).

Op enkele onderdelen is een pxq onderbouwing van de uitgaven in het kader van de aanpak kindermishandeling te geven, zoals de bureaunkosten van de Taskforce Kindermishandeling en

seksueel misbruik en de Forensisch Polikliniek Kindermishandeling, maar voor het merendeel van het beleid is dit niet toepassing.

Voor andere activiteiten als inhuur worden de gebruikelijke inhuurtarieven gehanteerd en zijn in geval van subsidie de subsidievoorwaarden van toepassing (Zelfevaluatie, oktober 2014).

2.7 Verwijsindex Risicjongeren

Instrument, beleidsterrein	Verwijsindex Risicjongeren
Is het instrument, beleidsterrein geëvalueerd en zo ja, door wie? Zelf- of externe evaluatie?	<p>Ja, er heeft in 2012 een tussenevaluatie plaatsgevonden (Tweede Kamer 2012-2013, 31839, nr. 256) door de DSP-groep.</p> <p>Momenteel (eind 2014) is de wettelijk voorgeschreven evaluatie van de verwijsindex gaande door de DSP-groep. De uitkomsten worden begin 2015 naar de Tweede Kamer gestuurd. Enkele bevindingen uit de concept-rapportage zijn toegevoegd</p>
Belangrijkste conclusie(s) doelmatigheid/efficiëntie en doeltreffendheid/effectiviteit	<p>Belangrijkste conclusies uit de tussenevaluatie 2012:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zo'n 70% van de gevallen waarin de verwijsindex professionals die bij dezelfde jeugdige zijn betrokken bij elkaar brengt, betreft professionals die werkzaam zijn buiten elkaars regio - Meerwaarde blijkt uit het onderzoek ook met betrekking tot het in het zicht houden op jeugdigen in geval van verhuizing en zorgmijndend gedrag - Het onderzoek wijst uit dat de winst in efficiëntie als meerwaarde wordt ervaren. De winst is erin gelegen dat meldingsbevoegden, na de uitwisseling van relevante informatie, niet steeds opnieuw het wiel hoeven uit te vinden wat betreft de aanpak van de problematiek van de betrokken jeugdige - Ook wordt winst in efficiëntie geboekt doordat verwijsindex snel en gericht zoekt - Het beeld is dat de verwijsindex aan kracht zou winnen als er vaker gemeld wordt. Daartegenover staat dat sommige professionals voor de contacten met andere professionals binnen de regio niet het gevoel hebben dat melding in de verwijsindex veel meerwaarde heeft. Zij ervaren de andere contacten met professionals, zoals in diverse casusoverleggen, als een zinvoller manier van

	<p>afstemming zoeken met andere professionals dan het contact leggen via de verwijfsindex. Dit beeld wordt onderschreven door het feit dat slechts 30% van de gevallen waarin de verwijfsindex professionals die bij dezelfde jeugdige zijn betrokken bij elkaar brengt, professionals betreft die werkzaam zijn binnen elkaars regio</p> <p>Eerste voorlopige conclusies uit de evaluatie 2014:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 60% van de meldingsbevoegden heeft ooit te maken gehad met een match en dat leidde in 72% tot informatie-uitwisseling - 70% van de meldingsbevoegden geeft aan dat de verwijfsindex aan kracht zou winnen indien de kring van meldingsbevoegden zou worden uitgebreid - Een kwart van de meldingsbevoegden geeft aan dat zij de plicht om de melding aan de ouders en/of jongere moeten bekendmaken reden is om van melding af te zien - In de acht convenantgebieden waar nader onderzoek werd verricht blijkt volgens het merendeel van de respondenten onvoldoende meerwaarde van de verwijfsindex voor wat betreft het vroegtijdig signaleren en het eerder inzetten van passende hulp
Belangrijkste (neven)effecten	<p>Professionals ervaren een drempel om te melden, omdat zij bang zijn het vertrouwen van de ouders/jeugdige te schaden door te melden en omdat ze niet goed weten wanneer een melding opportuun is</p>

Wat is het?

Per 1 augustus 2010 is de Wet inzake de verwijfsindex risicojongeren in werking getreden. Dit betekende dat gemeenten vanaf die datum verplicht waren om met de verwijfsindex te werken. Een jaar later was de landelijke dekking gerealiseerd en waren ruim 400 gemeenten aangesloten.

De Verwijfsindex Risicojongeren (VIR) is een digitaal systeem dat risicomeldingen over jongeren tot 23 jaar bij elkaar brengt. De instanties die aan de verwijfsindex mogen melden zijn vastgelegd in de Wet op de jeugdzorg. Het betreft onder meer organisaties als het CJG, maatschappelijk werk, scholen (Zorg Advies Teams), AMK, politie en justitie. Professionals mogen jongeren melden die problemen ondervinden, volgens de eigen professionele inschatting, aan de hand van richtlijnen of meldcriteria. Alleen geautoriseerde hulpverleners mogen een melding doen. Naar schatting waren er in 2012 circa 30.000 meldingsbevoegden.

Het doel van de VIR is dat hulpverleners in een vroegtijdig stadium contact met elkaar opnemen voor snellere en beter afgestemde hulp aan jongeren. Als een andere professional dezelfde jongere

meldt, ontvangen beide melders bericht van deze 'match'. Zij kunnen dan met elkaar contact opnemen en afspreken welke actie wordt ondernomen.

De VIR bestaat uit een database en een applicatie om deze te benaderen. Meldingen worden op twee manieren opgenomen in de database. Merendeel van de meldingen komt binnen via een automatische koppeling met een lokaal (gemeentelijk of van een cluster van gemeenten) signaleringssysteem. Daarnaast komen meldingen binnen via een automatische koppeling met een regionaal of landelijk werkend systeem van een regionale of landelijke instantie (bijvoorbeeld Raad voor de Kinderbescherming, Bureau Jeugdzorg). In theorie is het ook mogelijk dat meldingen direct binnenkomen via de landelijke webinterface door een geautoriseerde hulpverlener, maar deze vorm komt in de praktijk niet voor. De database wordt beheerd door het Cibg, een uitvoeringsorganisatie van VWS.

Op lokaal niveau zijn er al soortgelijke verwijsindexen. De toegevoegde waarde van de VIR is het boven-regionale niveau. Ook binnen het nieuwe jeugdstelsel houdt het boven-regionale karakter van de VIR toegevoegde waarde.

In 2013 was er voor de VIR op jaarbasis ongeveer 1 miljoen euro beschikbaar.

Onderzoek

In opdracht van het ministerie van VWS heeft de DSP-groep in 2012 een tussentijdse evaluatie uitgevoerd. De evaluatie richtte zich op het gebruik van de VIR en daarbinnen in het bijzonder op de samenstelling van de kring van meldingsbevoegden en de uitbreidingen van de verwijsindex in de toekomst. Het onderzoek omvatte een digitale enquête, uitgezet onder professionele meldingsbevoegden en verantwoordelijken van organisaties en gemeenten. Daarnaast werden de gegevens van meldingen en signalen in de VIR-database geanalyseerd.

Op basis van de onderzoeksbevindingen werden de volgende aanbevelingen gedaan:

- Vergroot meldingsbereidheid, kennis over VIR: geef meer inhoudelijke informatie over de VIR aan meldingsbevoegden.
- Organisatie aanjagende rol: bevorder als organisatie het gebruik van de verwijsindex.
- Terugkoppeling: zorg voor een terugkoppeling van een gedane melding.
- Uitbreiding VIR: match op adres, match op gezin (bloedlijnbevraging), verbinding met andere initiatieven, kring meldingsbevoegden.

Op grond van de wet dient de VIR vier jaar na invoering geëvalueerd te worden. In 2012 vond de tussenevaluatie plaats en de voorgeschreven evaluatie is nu (eind 2014) in uitvoering. Het is de bedoeling dat deze evaluatie (uiterlijk) begin 2015 naar de Tweede Kamer wordt verzonden.

2.8 Kwetsbare jongeren

Van 2007 tot en met 2010 werd met subsidie van het Rijk in pilotprojecten onderzocht of campussen de meest effectieve aanpak boden aan jongeren met een grote afstand tot school en werk, die door bestaande voorzieningen niet bereikt werden en daardoor dreigden af te glijden naar de rand van onze samenleving. De pilots hadden als hoofddoelstelling: het afronden van een opleiding en/of het toeleiden naar werk. Deze werd in de pilots nagestreefd met een gecombineerde aanpak van zorg, onderwijs, werk en waar nodig veiligheid. Na evaluatie van de pilots tot in 2010 werden ze in 2011 beëindigd. Campus De Nieuwe Kans in Rotterdam kreeg subsidie voor doorontwikkeling van de methodiek.

Het Rijk financierde 2009 en 2010 een proef met 200 plaatsen per jaar op de Rotterdamse wijksschool, waar leerlingen met complexe problemen worden teruggeleid naar school of geholpen naar een plek op de arbeidsmarkt of een combinatie van beide.

De bewindslieden van OCW, Jeugd en Gezin, Wonen, Wijken en Integratie (WWI), SZW en Justitie stelden hiervoor gezamenlijk voor deze jaren 5,6 miljoen euro beschikbaar. Dit was één van uitkomsten van een bestuurlijk overleg dat had plaatsgevonden met diverse ministeries, de gemeente Rotterdam en een aantal scholen in Rotterdam.

Naar aanleiding van de motie Dijsselbloem van februari 2011 (Kamerstukken II 2010/11, 31001, nr. 103) vond overleg plaats met de gemeente Amsterdam over het ontwikkelen van adequate voorzieningen voor jongeren met een aanzienlijke afstand tot de arbeidsmarkt (waar de campusdoelgroep deel van uitmaakte). Dit in het perspectief van de voorgenomen decentralisatie van de jeugdzorg naar gemeenten en het vooruitlopen daarop met experimenten.

In Amsterdam liepen verschillende initiatieven die het kabinet ondersteunde om jongeren met een grote afstand tot school en werk naar werk te leiden. Om een goede aansluiting onderwijs – arbeidsmarkt voor het speciaal onderwijs te garanderen, investeerde Amsterdam in netwerken van organisaties die samenwerken om leerlingen met een beperking naar de arbeidsmarkt toe te leiden (werkschool). School2Care ontstond als een gezamenlijk Amsterdams initiatief van Altra, Esprit Scholen, Spirit en het Samenwerkingsverband Amsterdam, waar het Rijk nog tot en met 2014 in investeert.

De aansluiting onderwijs-zorg-arbeidsmarkt voor kwetsbare jongeren had en heeft de bijzondere aandacht van het kabinet. De decentralisatie van de jeugdzorg geeft gemeenten de verantwoordelijkheid voor en stelt gemeenten in staat nieuwe activerende onderwijs-zorg-arbeidsmarktarrangementen te ontwikkelen voor kwetsbare jongeren. De middelen voor de jeugdzorg kunnen vanaf 1 januari 2015 ontschot worden ingezet en makkelijker worden gecombineerd met onderwijs en arbeidsmarktinstrumenten. Gemeenten kunnen hierbij gebruik maken van de ervaring met de campuspilots, zoals De Nieuwe Kans, de wijksschool en School2Care.

Hieronder de diverse instrumenten voor kwetsbare jongeren in paragrafen 2.8.1 t/m 2.8.4.

2.8.1 Pilotprojecten Campussen

Instrument, beleidsterrein	Pilotprojecten Campussen
Is het instrument, beleidsterrein geëvalueerd en zo ja, door wie? Zelf- of externe evaluatie?	Ja, vanaf 2007 tot in 2011 in opdracht van het ministerie voor Jeugd en Gezin door sociaal-wetenschappelijk bureau Intraval
Belangrijkste conclusie(s) doelmatigheid/efficiëntie en doeltreffendheid/effectiviteit	<ul style="list-style-type: none"> - Het eindrapport van Intraval laat zien dat de beoogde doelgroep – jongeren die langere tijd niet naar school waren geweest of werk hadden gehad en die door bestaande voorzieningen niet werden bereikt en die dreigden af te glijden naar overlast gevend gedrag – slechts ten dele door de projecten werd bereikt, waarbij er grote verschillen waren te constateren tussen de projecten - De pilotprojecten bleken van onvoldoende aantoonbare meerwaarde ten opzichte van reguliere voorzieningen - Het aantal jongeren dat wel tot de beoogde doelgroep behoorde was bij campus De Nieuwe Kans in Rotterdam het hoogst (58%)
Belangrijkste (neven)effecten	Er wordt nu zoveel mogelijk vanuit regulier aanbod getracht deze jongeren op de rails te krijgen, waarbij verbindingen tussen hulp, onderwijs en werk centraal staan

Wat is het?

De Taskforce Jeugdwerkloosheid constateerde in 2006 dat er ongeveer 40.000 jongeren niet op school zaten en ook niet aan het werk waren. Zij zouden volgens de taskforce met drang en/of dwang gedisciplineerd en heropgevoed moeten worden. Om hiertoe te komen zou een nieuwe voorziening nodig zijn, de zogenaamde *prep camps*, alsmede een aanvullende juridische maatregel om jongeren desnoods tegen hun zin in deze voorziening te plaatsen. Regulier aanbod zou voor deze jongeren onvoldoende werken. Met het oog op de aanpak van deze niet-participerende jongeren werd door de ministeries voor Jeugd en Gezin, SZW, OCW, BZK, Justitie en VWS gezamenlijk een bedrag van tien miljoen euro vrijgemaakt om te investeren in praktijkinitiatieven van gemeenten en andere lokale/regionale projectuitvoerders. In deze projecten werden jongeren, die dreigden af te glijden, gestuurd naar voorzieningen waar zij een intensief scholing- en heropvoedingstraject volgden. De pilots vielen onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van Jeugd en Gezin.

Negen bestaande (lokale) initiatieven van intensieve scholingstrajecten werden gevolgd als pilotprojecten om ervaring op te doen met deze nieuwe aanpak. Het ging om pilotprojecten in Amsterdam (WerkHotel en Schoolfort), Rotterdam (De Nieuwe Kans en het Educatief Centrum), Tilburg (Crossroads I en Crossroads II), Soesterberg (De Uitdaging), Deventer (BOP Academie) en Friesland (Wyldemerk).

Juridische mogelijkheden om jongeren met dwang te plaatsen, anders dan op basis van bestaande justitiële titel, ontbraken, zodat de pilots van start zijn gegaan binnen de bestaande wet- en regelgeving.

Van 2007 tot en met 2010 werd de effectiviteit van de aanpak binnen deze projecten onderzocht door onderzoeks- en adviesbureau Intraval.

Wat doet het?

Een belangrijke conclusie was dat hoe zwaarder de problematiek van de doelgroep was, des te lager de resultaten waren op het behalen van doelstellingen als verbeteren van school/werksituatie. Ook was te zien dat projecten die verhoudingsgewijs veel deelnemers hadden die tot de oorspronkelijke doelgroep behoorden (en het meest problematisch waren) lager scoorden op het verbeteren van de school/werksituatie dan de projecten die juist een veel geringer aantal deelnemers uit de oorspronkelijke doelgroep hadden bereikt.

Het eindrapport van Intraval liet zien dat de beoogde doelgroep – jongeren die langere tijd niet naar school waren geweest of werk hadden gehad en die door bestaande voorzieningen niet werden bereikt en die dreigden af te glijden naar overlast gevend gedrag – slechts ten dele door de projecten werd bereikt, waarbij er grote verschillen waren te constateren tussen de projecten. Zo bleek bij een aantal projecten (Crossroads I en Crossroads II) géén van de jongeren tot de beoogde doelgroep te behoren. Het aantal jongeren dat wel tot de beoogde doelgroep behoorde is bij campus De Nieuwe Kans in Rotterdam het hoogst (58%) (Onderzoek Pilotprojecten campussen. Totaalrapport benchmarks. Januari 2011. Intraval, Groningen-Rotterdam)^b.

Afronding

In december 2010 heeft de staatssecretaris van VWS met de Kamer gedebatteerd over een zorgvuldige afronding van de pilotprojecten campussen. De evaluatie liet volgens haar zien dat de pilotprojecten de beoogde doelgroep – jongeren met een grote afstand tot school en werk, die door bestaande voorzieningen niet bereikt werden en daardoor dreigden af te glijden naar overlastgevend gedrag – gemiddeld genomen onvoldoende hebben weten te bereiken. De pilotprojecten bleken daarnaast onvoldoende aantoonbare meerwaarde te hebben ten opzichte van de reguliere voorzieningen. Zij besloot om deze redenen de pilotprojecten niet voort te zetten in een landelijke structurele voorziening.

Er werd afgesproken dat de pilotprojecten uitgenodigd werden om een subsidie voor de periode 1/1/2011–30/6/2011 in te dienen om de jongeren in staat te stellen het schooljaar 2010–2011 af te ronden en de deelnemers zonodig naar een passende plek in een reguliere voorziening te begeleiden. De volgende projecten dienden een subsidieverzoek in: BOP academie, Crossroads I en II, Wyldemerk, De Nieuwe Kans en het Educatief Centrum. Het Werkhotel en Schoolfort zagen af

van een aanvraag omdat zij met de gemeente Amsterdam afspraken hadden gemaakt over de inbedding van de projecten in het lokale zorg en onderwijs aanbod. Het pilotproject de Uitdaging heeft geen aanvraag ingediend.

2.8.2 Doorontwikkeling De Nieuwe Kans

Instrument, beleidsterrein	Doorontwikkeling De Nieuwe Kans
Is het instrument, beleidsterrein geëvalueerd en zo ja, door wie? Zelf- of externe evaluatie?	Zelfevaluatie in de vorm van een jaarrapportage 2013. Eind 2012 is bij De Nieuwe Kans een Academische Werkplaats van start gegaan door het VU medisch centrum (VUmc). Dit project wordt gefinancierd door de Rotterdamse Stichting De Verre Bergen (SDVB). VUmc onderzoekt de methodiek van De Nieuwe Kans en begeleidt de doorontwikkeling en landelijke uitrol van de bij De Nieuwe Kans opgebouwde expertise en ervaring. Half 2015 zullen de eerste onderzoeksresultaten van de Academische Werkplaats beschikbaar worden gesteld
Belangrijkste conclusie(s) doelmatigheid/efficiëntie en doeltreffendheid/effectiviteit	Niet van toepassing
Belangrijkste (neven)effecten	Niet van toepassing

Wat is het?

De toenmalige staatssecretaris van VWS zegde in het Algemeen Overleg van 17 februari 2011 toe dat zij de gemeente Rotterdam wilde faciliteren om De Nieuwe Kans (DNK) en haar werkwijze in te bedden in het Rotterdams jeugdbeleid als sluitstuk in het geheel van Rotterdamse voorzieningen voor jeugd. Met Rotterdam sprak zij af dat de beschikbare €1,8 miljoen zouden worden ingezet voor doorontwikkeling van de specifieke methodiek van DNK én de overdracht van de methodiek naar reguliere voorzieningen (lokaal en landelijk) (brief van de staatssecretaris van VWS, 10 februari 2011). De Nieuwe Kans geeft hier, in overleg met de gemeente Rotterdam, nu concrete invulling aan^c.

Tot 1 juli 2012 werd DNK gesubsidieerd via de gemeente Rotterdam en werd de subsidie ter beschikking gesteld aan het Albeda College. Sinds de verzelfstandiging van DNK per 1 juli 2012 is de stichting volledig afhankelijk van deze subsidie. DNK ontvangt tot en met 2015 € 1,8 miljoen per jaar.

Wat doet het?

Daar waar 2012 in het teken van de verzelfstandiging van DNK stond, werd in 2013 de verdere opbouw en professionalisering van de organisatie en de inhoud van het programma en de methodiek ter hand genomen. Het aantal gestarte deelnemers was in 2013 in vergelijking met 2012 meer dan verdubbeld naar 149.

De jaarrapportage 2013 laat het volgende beeld zien van instroom en uitstroom:

Aanmeldingen 2013	Trajecten 2013	Uitstroom t/m 2013
149 Zijn gestart	149 Zijn gestart in 2013	74 Uitgestroomd naar school, werk, stage of zorg
14 Zijn nog in behandeling	26 Zijn nog in de aanmeldfase	52 Terug naar verwijzer
12 Gaan starten	62 Niet gestart	112 In traject (excl. nazorg)
62 Niet gestart	93 Gestart in 2012, nog in traject in 2013	126 Trajecten t/m uitstroom in 2013
237 Aanmeldingen in 2013	30 Nazorg (uitgestroomd in 2012)	
	330 Trajecten in 2013	

(De Nieuwe Kans, Jaarrapportage 2013. De Nieuwe Kans, Rotterdam^d).

Onderzoek

Eind 2012 is bij DNK een Academische Werkplaats van start gegaan. Het doel van de Academische Werkplaats is om de methodiek van DNK verder te ontwikkelen en wetenschappelijk onderzoek te doen naar de methodiek, de effectiviteit ervan, en naar de doelgroep van DNK. Dit gebeurt in de vorm van drie onderzoeklijnen, namelijk Breinonderzoek, Effectonderzoek en Trajectonderzoek.

De door het VUmc opgezette Academische Werkplaats begeleidt de doorontwikkeling en landelijke uitrol van de bij DNK opgebouwde expertise en ervaring. Half 2015 zullen de eerste onderzoeksresultaten van de Academische Werkplaats beschikbaar worden gesteld. De betrokkenheid van het Rijk stopt eind 2015.

2.8.3 Doorontwikkeling van het concept wijkschool

Instrument, beleidsterrein	Doorontwikkeling van het concept wijkschool
Is het instrument, beleidsterrein geëvalueerd en zo ja, door wie? Zelf- of externe evaluatie?	Ja, er is door het Centraal Planbureau (CPB) geëvalueerd in 2011 en in 2013
Belangrijkste conclusie(s) doelmatigheid/efficiëntie en	- In 2011 was de voorlopige conclusie van het CPB dat deelname aan de wijkschool leidde tot een significant

doeltreffendheid/effectiviteit	<p>grotere kans op het volgen van onderwijs of het hebben van werk. Het volgen van een wijkschooltraject verhoogde de kans op onderwijs of werk met 24% ten opzichte van deelname aan een regulier traject</p> <p>- In 2013 concludeerde het CPB dat de wijkschool niet leidt tot een grotere kans op onderwijs of werk, vergeleken met deelname aan een regulier reïntegratietraject</p>
Belangrijkste (neven)effecten	<p>In 2011 werd aangegeven dat jongeren die verwezen werden naar de wijkschool vaker niet bleken te starten met het traject dan jongeren die verwezen werden naar een regulier traject. Dit leek samen te hangen met het feit dat deelnemers aan een regulier traject een uitkering ontvingen en deelnemers aan de wijkschool studiefinanciering ontvingen, hetgeen minder aantrekkelijk werd gevonden. In deze opzet was het daardoor moeilijker om jongeren te laten deelnemen aan de wijkschool dan aan een regulier traject</p>

Wat is het?

De wijkschool was een nieuw concept voor jongeren tot 23 jaar zonder startkwalificatie, baan of opleiding. De leerlingen worden op de wijkschool ondersteund bij het oplossen van hun persoonlijke problemen, waardoor ze weer toekomen aan leren en (vooral ook) werkervaring op doen.

Het kabinet financierde 2009 en 2010 een proef met 200 plaatsen per jaar op de Rotterdamse wijkschool, waar leerlingen met complexe problemen worden teruggeleid naar school of geholpen naar een plek op de arbeidsmarkt of een combinatie van beide.

De bewindslieden van OCW, Jeugd en Gezin, WWI, Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Justitie stelden hiervoor gezamenlijk voor deze jaren 5,6 miljoen euro beschikbaar. Dit was één van uitkomsten van een bestuurlijk overleg dat had plaatsgevonden met diverse ministeries, de gemeente Rotterdam en een aantal scholen in Rotterdam^{e,f}.

Wat doet het?

Doel van de wijkschool was om jongeren met complexe problemen, door een vergaand geïntegreerde aanpak van zorg, onderwijs en werk, voor te bereiden op de arbeidsmarkt en/of regulier vervolgonderwijs. Het experiment met de wijkschool startte in 2009. Als de tweejarige proef effectief zou blijken, zou de financiering voor de 200 plaatsen structureel worden voortgezet in samenhang met de ontwikkeling van campussen.

In 2013 publiceerde CPB zijn eindrapport^g. In het eindrapport kwam naar voren dat de wijkschool niet leidde tot een grotere kans op onderwijs of werk, vergeleken met deelname aan een regulier

reïntegratietraject. De belangrijkste conclusie bleek op dat moment dat er geen bewijs was dat een verwijzing naar de wijkschool zou leiden tot een grotere kans op onderwijsdeelname of werk, vergeleken met een verwijzing naar een regulier reïntegratietraject^h

(<http://www.cpb.nl/publicatie/follow-evaluatie-wijkscholen-rotterdam>, geraadpleegd 18 november 2014).

Vervolg

De gemeente Rotterdam stopt eind 2014 met de financiering van de wijkschool. Er is geen landelijke uitrol van het wijkschoolprogramma omdat er al diverse voorzieningen zijn voor deze specifieke doelgroep (overbelaste jongeren met multiproblematiek) zoals plusvoorzieningen. Financiering hiervan is structureel. Daarnaast is OCW (in samenwerking met de meest betrokken departementen) bezig met een plan van aanpak voor jongeren in een kwetsbare positie.

2.8.4 Doorontwikkeling School2Care

Instrument, beleidsterrein	Doorontwikkeling School2Care
Is het instrument, beleidsterrein geëvalueerd en zo ja, door wie? Zelf- of externe evaluatie?	Ja, het instrument is door de gemeente Amsterdam, Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling, geëvalueerd in september 2014
Belangrijkste conclusie(s) doelmatigheid/efficiëntie en doeltreffendheid/effectiviteit	<ul style="list-style-type: none"> - Het belangrijkste effect van de ingezette maatregel is het verminderen van afstroom en/of uitval en dus een betere afsluiting van de schoolcarrière. Dit leidt niet alleen tot een hogere verdien capaciteit (hogere lonen), maar ook tot een hogere kans op werk - Door het uitvoeren van dit beleid is er een 8 tot 20 uur voorziening voor (zeer) kwetsbare jongeren gecreëerd, die voorheen nog niet aanwezig was en een goede aanvulling is op het voorzieningenaanbod binnen het Amsterdamse onderwijs- en zorgaanbod - In de afgelopen jaren maakten zo'n 40 leerlingen per jaar gebruik van School2Care. Uit het jaarverslag, de evaluatie en effectonderzoek van vergelijkbare voorzieningen, blijkt dat het uitvalpercentage teruggebracht wordt naar circa 45 procent, terwijl dit in het nulalternatief rond de 90 procent ligt
Belangrijkste (neven)effecten	Hogere zorgkosten worden voorkomen

Wat is het?

De aanleiding voor het opzetten van School2Care in 2010 was omdat een groep jongeren van 12 tot 15 jaar in Amsterdam West problemen bleek te hebben in drie leefgebieden: school, vrije tijd en gezin. Op school viel deze groep op door spijbelen en storend gedrag, op straat door overlast en het gezin kenmerkte zich door niet als stabiele omgeving met autoriteit en regie te kunnen functioneren.

Het gangbare aanbod vanuit hulpverlening, onderwijs en vrijetijdsbesteding is volgens de drie leefgebieden georganiseerd en biedt een aanpak die werkt voor een doelgroep met problematiek in één of twee leefgebieden. Voor de doelgroep met een uitgebreidere problematiek was het aanbod echter niet toereikendⁱ. Daarom is in School2Care gekozen voor een 8 tot 20 uur opvangvoorziening^j. De kracht van het project is om middelen, programma's en structuren (onderwijs-zorg-arbeidsmarkt) aan elkaar te koppelen, zodat de gemeente Amsterdam op een effectieve manier de jongeren terug naar regulier onderwijs helpt, de jongeren helpt een startkwalificatie te behalen en hun kans op een baan te vergroot.

In 2010 hadden het programmaministerie voor Jeugd en Gezin en de gemeente Amsterdam (Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling) afgesproken dat ze ieder 50% van de startkosten en de exploitatiekosten zouden betalen, voor de duur van twee schooljaren, te weten 2010/2011 en 2011/2012. Het ministerie voor Jeugd en Gezin en de gemeente Amsterdam subsidieerden € 2 miljoen per schooljaar. Vervolgens zegden de ministeries van VWS en OCW voor de jaren 2013 en 2014 nogmaals middelen toe via een verzamelbeschikking. Voor het jaar 2013 was dat een bedrag van 195.000 euro en voor 2014 een bedrag van 155.000 euro.

Wat doet het?

De aanpak van School2Care richt zich op een zware doelgroep van jongeren die niet of nauwelijks meer naar school gaan. Aan deze intensieve aanpak zijn hoge kosten verbonden. Daartegenover staat dat de aanpak effectief is en nog hogere zorgkosten weet te voorkomen. Voor veel jongeren is het alternatief namelijk dat zij worden opgenomen in de gesloten jeugdzorg. De onderbouwing van de uitgaven is deels in een maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) beschreven door economisch adviesbureau LPBL (zie bronvermelding).

Vervolg

Het Rijk levert na 2014 geen financiële bijdrage meer aan School2Care. De voorziening is inmiddels ingebed in het Amsterdamse zorg- en onderwijsaanbod^k.

De gemeente heeft de ambitie om binnen de middelen voor de Jeugdwet die per 1 januari 2015 overkomen van het Rijk, ruimte te maken voor de bekostiging van School2Care. Daarnaast wordt School2Care bekostigd vanuit middelen Passend Onderwijs.

2.9 Seksueel misbruik in de jeugdzorg: schaderegelingen, lotgenotenorganisaties en Hulplijn Seksueel Misbruik

Instrument, beleidsterrein	Seksueel misbruik in de jeugdzorg: schaderegelingen, lotgenotenorganisaties en Hulplijn Seksueel Misbruik
Is het instrument, beleidsterrein geëvalueerd en zo ja, door wie? Zelf- of externe evaluatie?	Nee, de gestarte activiteiten lopen te kort om de doelmatigheid en doeltreffendheid te kunnen evalueren. De evaluatie van de schaderegelingen is voorzien voor 2016. Daarnaast is het het voornemen om eind 2015 meer beeld te hebben van de effecten van de activiteiten van de lotgenotenorganisaties
Belangrijkste conclusie(s) doelmatigheid/efficiëntie en doeltreffendheid/effectiviteit	Niet van toepassing
Belangrijkste (neven)effecten	Niet van toepassing

Wat is het?

De schaderegelingen, lotgenotenorganisaties en de Hulplijn Seksueel Misbruik zijn activiteiten die zijn gestart naar aanleiding van het onderzoek van de Commissie onderzoek seksueel misbruik van minderjarigen die onder verantwoordelijkheid van de overheid in instellingen zijn geplaatst (Commissie Samson) (Tweede Kamer 2012-2013, 33435, nr. 3).

De schaderegelingen hebben een looptijd tot 1 januari 2016.

De subsidies aan lotgenotenorganisaties en voor de Hulplijn Seksueel Misbruik lopen tot en met 2017; in 2017 zal bezien worden of en zo ja, welke activiteiten vanaf 2018 nodig zijn.

Financiële tegemoetkoming slachtoffers seksueel misbruik in jeugdzorg of pleeggezin

In een aantal gevallen kunnen slachtoffers van seksueel misbruik in jeugdzorginstellingen of pleeggezinnen een financiële tegemoetkoming krijgen. Voorwaarde is dat het misbruik plaatsvond van 1 januari 1945 tot en met 31 december 2012. Er zijn twee regelingen.

- Statuut voor de buitengerechtelijke afhandeling van civiele vorderingen tot schadevergoeding. Deze regeling geldt voor slachtoffers die tijdens het seksueel misbruik in een jeugdinstantie of pleeggezin minderjarig waren. De regeling gaat uit van de mogelijke aansprakelijkheid van de overheid, de jeugdinstantie, of de jeugdzorginstelling die het kind in een pleeggezin plaatste.
- Tijdelijke regeling uitkeringen seksueel misbruik minderjarigen in instellingen en pleeggezinnen. Deze regeling geldt voor slachtoffers die tijdens het seksueel misbruik in een jeugdinstantie of pleeggezin minderjarig waren. Daarnaast kunnen of willen zij niemand aanspreken op de schade die zij hebben geleden.

Slachtoffers kunnen tot en met 31 december 2015 een aanvraag indienen bij het Schadefonds Geweldsmisdrijven. Slachtofferhulp Nederland helpt slachtoffers die een beroep op een van de regelingen willen doen.

In oktober 2014 is er als volgt gebruik gemaakt van de regelingen:

Tijdelijke regeling

- Er zijn 375 aanvragen voor de Tijdelijke Regeling ingediend.
- Er is op 242 van deze aanvragen beslist.
- Er zijn 200 zaken toegewezen en 42 zaken afgewezen.
- In totaal is er ruim 2 miljoen euro uitgekeerd.
- De afwijzingen zijn gebaseerd op verschillende gronden.

Statuut

- Er zijn 129 aanvragen ingediend.
- In 21 zaken is uitspraak gedaan.
- Van deze 21 zaken is in 12 zaken een toekenning uitgesproken.
- Het totaal uitgekeerde bedrag bedraagt € 625.830,00.

2.10 Voorzieningen met betrekking tot zorg voor jeugd

2.10.1 Voorzieningen met betrekking tot zorg voor jeugd: Forensische expertise voor kinderen

Instrument, beleidsterrein	Voorzieningen met betrekking tot zorg voor jeugd: Forensische expertise voor kinderen
Is het instrument, beleidsterrein geëvalueerd en zo ja, door wie? Zelf- of externe evaluatie?	Nee
Belangrijkste conclusie(s) doelmatigheid/efficiëntie en doeltreffendheid/effectiviteit	Niet van toepassing
Belangrijkste (neven)effecten	Niet van toepassing

Wat is het?

Forensisch-medische expertise wordt ingezet om te onderzoeken bij vermoeden van fysieke kindermishandeling of bij onverklaard of mogelijk toegebracht letsel. Hierbij wordt onderzocht of

het om letsel gaat en zo ja, wat de oorzaak daarvan kan zijn. Forensisch-medische expertise kan worden ingezet vanuit de zorg en vanuit het justitiële kader.

De bekostiging van forensisch-medisch onderzoek naar kinderen is vanaf 1 januari 2015 een verantwoordelijkheid van de gemeenten, voor zover het onderzoek zorggerelateerd is en niet vanuit het justitiële kader wordt ingezet.

Hoe is het gestart?

De toenmalige staatssecretaris van VWS heeft tijdens een algemeen overleg met de Tweede Kamer op 15 december 2011 toegezegd voor 2012 € 1 miljoen te zullen reserveren voor forensisch-medisch onderzoek door de Forensische Polikliniek Kindermishandeling (FPKM). De aanneming daarbij was dat dit onderzoek door de FPKM vanaf 2013 bekostigd zou kunnen worden op grond van de zorgverzekeringswet. Dit bleek niet het geval te zijn. Daarom is besloten tot continuering van de bekostiging van dit onderzoek door FPKM tot de decentralisatie van de jeugdhulp per 1 januari 2015.

2.10.2 Voorzieningen met betrekking tot zorg voor jeugd: Adoptieazorg

Instrument, beleidsterrein	Voorzieningen met betrekking tot zorg voor jeugd: Adoptieazorg
Is het instrument, beleidsterrein geëvalueerd en zo ja, door wie? Zelf- of externe evaluatie?	Nee, is niet geëvalueerd
Belangrijkste conclusie(s) doelmatigheid/efficiëntie en doeltreffendheid/effectiviteit	Niet van toepassing
Belangrijkste (neven)effecten	Niet van toepassing

Wat is het?

Adoptieazorg betreft activiteiten op het gebied van opvoedondersteuning aan adoptieouders en professionals die in hun werk te maken krijgen met adoptiegerelateerde problematiek. Voor het uitvoeren van activiteiten op het gebied van adoptieazorg ontvangt de Stichting Adoptievoorzieningen van het ministerie van VWS een jaarlijkse instellingssubsidie van ongeveer € 700.000.

Adoptieazorg viel tot 2007 onder de verantwoordelijkheid van de minister van Justitie. Met de instelling van de programmaminister voor Jeugd en Gezin in 2007 is adoptieazorg overgeheveld naar hem, gezien de relatie tussen adoptieazorg en andere vormen van

opvoedondersteuning en jeugdzorg. Sinds het aftreden van de minister voor Jeugd en Gezin in 2010 behoort adoptieazorg tot de verantwoordelijkheid van de minister van VWS.

Vanaf 1 januari 2015 wordt de verantwoordelijkheid voor adoptieazorg gedecentraliseerd naar gemeenten en maakt adoptieazorg onderdeel uit van het landelijk transitiearrangement van de VNG. Redenen om voor de adoptieazorg een landelijke functie te creëren is dat financiering voor individuele gemeenten niet voor de hand ligt, omdat het om een relatief klein bedrag van € 700.000 gaat.

Wat doet het?

Het instrument waarborgt de continuïteit van preventieve opvoedondersteuning aan adoptieouders en professionals die in hun werk te maken kunnen krijgen met adoptieproblematiek.

Wat valt op?

Het aantal adopties is de afgelopen jaren sterk gedaald (van 700 in 2010 tot 400 in 2013).

De verwachting is, dat deze dalende trend zich de komende jaren zal voortzetten. Daarnaast is er sprake van een veranderd profiel van de adoptiekinderen; de leeftijd van geadopteerden stijgt en zij hebben in toenemende mate een medische aandoening en/of een belaste sociaal-emotionele achtergrond (*special needs*): in 2013 gold dit voor 61 procent van alle geadopteerde kinderen (bron: Bron: SAV, 2014. *Jaarverslag 2013*. Utrecht: Stichting Adoptievoorzieningen).

2.11 Kinderrechtencollectief

Instrument, beleidsterrein	Kinderrechtencollectief
Is het instrument, beleidsterrein geëvalueerd en zo ja, door wie? Zelf- of externe evaluatie?	Ja, ten behoeve van deze doorlichting is een zelfevaluatie gedaan in september 2014 ¹⁶
Belangrijkste conclusie(s) doelmatigheid/efficiëntie en doeltreffendheid/effectiviteit	<ul style="list-style-type: none"> - Meer mensen vinden hun weg naar het KRC, blijkt onder andere uit een toename in het aantal helpdeskzaken. Waar in 2010 562 vragen werden beantwoord, waren dit in 2013 980 zaken - Het blijkt ook uit de gestage toename in het aantal bezoekers van de website kinderrechten.nl. In 2011: totaal aantal unieke bezoekers = 66.497, totaal aantal bezoekers = 102.187.

¹⁶ Het Kinderrechtencollectief geeft aan dat het beleid wordt geëvalueerd door middel van jaarlijkse rapportages aan het ministerie van VWS. De rapportage aan VWS is een formele evaluatie en rapportage ter onderbouwing van de verkregen subsidie. Er wordt daarnaast een halfjaarlijkse interne evaluatie uitgevoerd om de doelmatigheid en doeltreffendheid van de activiteiten te monitoren. De zelfevaluatie is hierop gebaseerd.

	<p>In 2012: totaal aantal unieke bezoekers = 73.359, totaal aantal bezoekers = 115.462.</p> <p>In 2013: totaal unieke bezoekers = 79.700, totaal aantal bezoekers = 128.733</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kinderen, ouders en professionals zijn beter op de hoogte van kinderrechten en willen zich hierop beroepen. Zij weten vaak alleen niet hoe en zoeken advies bij de helpdesk. De grootste stijging wat betreft vragen (zaken) vindt plaats op het terrein van kinderrechten en migratie - Sinds 1995 is er mede door de voorlichtingsinspanningen van het KRC een stijgende lijn waar te nemen in de toepassing van het IVRK in de Nederlandse rechtspraak - Door een samenhangend pakket aan voorlichtingsinstrumenten, bundeling van krachten van betrokken organisaties en met één stem naar buiten te treden, is het KRC in staat meer aandacht te genereren, dan dat alle actoren afzonderlijk daartoe in staat zouden zijn
Belangrijkste (neven)effecten	Het effect van het gevoerde beleid is dat het IVRK sinds 1995 een grotere bekendheid geniet onder professionals en het algemeen publiek

Wat is het?

Het Kinderrechtencollectief (KRC) is een coalitie van organisaties die zich in Nederland bezighoudt met en inzet voor een betere naleving van de rechten van kinderen op nationaal niveau en bestaat uit: Defence for Children, NJR, Augeo-Foundation, Bernard van Leer Foundation, Stichting Kinderpostzegels Nederland, UNICEF Nederland, CG-Raad, Terre des Hommes, met als adviseur het Nederlands Jeugdinstituut (NJI). In 2014 heeft Terre des Hommes zich teruggetrokken uit het collectief en vanaf 2015 sluit Save the Children zich aan. Het KRC heeft als missie ervoor te zorgen dat het Kinderrechtenverdrag van de Verenigde Naties (VN) volledig wordt geïmplementeerd in het beleid van de centrale overheid. Het Kinderrechtencollectief is in 1995 opgericht¹.

In 2013 was de subsidie voor het KRC € 196.000,-. Defence for Children ontvangt de subsidie voor het collectief^m.

Wat doet het?

Het KRC vervult een voorlichtingsfunctie, gericht op verschillende doelgroepen (kinderen, jongeren, volwassenen en professionals) en middels verschillende activiteiten. Dit resulteert in een pakket aan activiteiten voor kinderen, jongeren, ouders en professionals (beleidsmakers, jeugdzorgprofessionals en andere *practitioners*). Dit pakket aan activiteiten is gericht op het

bekendmaken van de inhoud en betekenis van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) en individuen aan te spreken op hun rol en verantwoordelijkheden bij de implementatie van het verdrag.

Het KRC maakt gebruik van verschillende instrumenten om de voorlichtingstaken te vervullen. Het samenhangende pakket bestaat uit brochures, een website (www.kinderrechten.nl), trainingen en een handboek met een toelichting op de betekenis en reikwijdte van het IVRK en andere relevante internationale documenten die van belang zijn voor kinderen, zoals het Handboek Internationaal Jeugdrechtⁿ.

Daarnaast is het KRC vanuit het maatschappelijk middenveld het aanspreekpunt voor de overheid waar het gaat om kinderrechten. Een aantal keren per jaar vindt overleg plaats tussen het KRC en de interdepartementale werkgroep kinderrechten. Het KRC verzorgt periodiek (conform het IVRK, iedere vijf jaar) de NGO-rapportage¹⁷ aan het VN-Kinderrechtencomité inzake de situatie en voortgang op het gebied van kinderrechten in Nederland. In het kader hiervan verzorgt het KRC ook de publiciteit rondom het rapportageproces, om aanhoudend aandacht te genereren voor de rechten van kinderen bij departementen, politieke partijen, gemeenten, andere maatschappelijke organisaties en het algemeen publiek.

Hoe is het gestart?

De aanleiding voor het ontstaan van het KRC was de ratificatie van het IVRK door Nederland in 1995. Kinderrechten-NGO's, zoals UNICEF Nederland en Defence for Children hebben toen, samen met andere kinderrechtenorganisaties, het Kinderrechtencollectief opgericht. Het collectief volgt op kritische wijze de Nederlandse regering op het gebied van kinderrechten. Het KRC werkt met name op basis van artikel 42 van het IVRK. Dit artikel luidt: "de Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe de beginselen en de bepalingen van dit Verdrag op passende en doeltreffende wijze algemeen bekend te maken, zowel aan volwassenen als aan kinderen".

Wat valt op?

Het KRC stelt: "De huidige actualiteit (stelselherziening jeugdzorg) vraagt eigenlijk om herziening van de investering, gegeven het nog steeds ontbreken van fundamentele kennis van kinderrechten bij grote groepen professionals, zoals jeugdhulpprofessionals en bij gemeenten die vanaf 2015 juist meer bevoegdheden krijgen op het gebied van de rechten van kinderen. De voortdurende voorlichtingsverplichting en het feit dat de rijksoverheid systeemverantwoordelijke blijft voor de zorg voor de jeugd zijn hierin leidend. Gemeenten dienen meer beleidstaken uit te voeren en krijgen er bevoegdheden bij ten aanzien van de rechten van kinderen. Vanuit haar rol en verantwoordelijkheid die voortvloeit uit het IVRK dient de rijksoverheid gemeenten en instellingen hierbij te begeleiden, te informeren en de juiste randvoorwaarden te scheppen. Het KRC kan de rijksoverheid bij vervulling van deze rol en verantwoordelijkheid ondersteunen". Het KRC heeft in november 2013 hiertoe een online tool voor gemeente-ambtenaren over kinderrechten gelanceerd.

¹⁷ NGO staat voor een niet-gouvernementele organisatie.

2.12 Europees jeugdbeleid: Youth in Action

Instrument, beleidsterrein	Europees jeugdbeleid: Youth in Action
<p>Is het instrument, beleidsterrein geëvalueerd en zo ja, door wie? Zelf- of externe evaluatie?</p>	<p>Ja, Youth in Action is in 2011 door het NJi geëvalueerd. In het rapport werden de uitkomsten gepresenteerd van het onderzoek naar de effecten van Youth in Action in Nederland. Nederland maakte sinds 2010 deel uit van het zogenaamde RAY-netwerk waarbij verschillende Youth in Action-programmalanden aangesloten waren. Het doel van dit netwerk was de effecten van het programma Youth in Action op eenzelfde manier te monitoren⁹</p>
<p>Belangrijkste conclusie(s) doelmatigheid/efficiëntie en doeltreffendheid/effectiviteit</p>	<ul style="list-style-type: none"> - In 2010 namen 3761 mensen deel aan Youth in Action activiteiten - Op basis van de resultaten leek het er op dat de meeste doelstellingen van Youth in Action gehaald werden: <ul style="list-style-type: none"> • Jongeren werden gestimuleerd tot participatie en actief 'Europees burgerschap' • Jongeren kwamen in aanraking met andere culturen en leerden samenwerken met mensen uit andere culturen • Een deel van de deelnemers nam na afloop in grotere mate actief deel aan het maatschappelijke en/of politieke leven • De kennis van Europa van veel deelnemers werd vergroot, veel deelnemers waren meer geïnteresseerd in Europese vraagstukken en was het Europees bewustzijn van veel deelnemers vergroot • De deelnemers ontwikkelen tijdens het project hun interpersoonlijke, interculturele, sociale en maatschappelijke vaardigheden - Afgaande op de gegevens van de jongeren zelf leek maar een beperkt aantal jongeren in een achterstandssituatie aan de projecten deel te nemen - De resultaten van het onderzoek boden voldoende grond om te concluderen dat Youth in Action een grote impact had op zowel deelnemers en projectleiders als betrokken organisaties en lokale gemeenschappen

Belangrijkste (neven)effecten	<ul style="list-style-type: none"> - De resultaten maakten duidelijk dat het Youth in Action-programma op verschillende gebieden effecten had - Een belangrijke uitkomst was dat de projecten hebben bijgedragen aan de uitbreiding van het netwerk en de focus van de betrokken organisaties - Toegenomen contacten/partnerschappen wezen er op dat meer Europese samenwerking in het jeugdwerk en kennisuitwisseling op het gebied van jeugdbeleid plaatsvond
-------------------------------	--

Wat is het?

Het actieprogramma *Youth in Action* was een belangrijk instrument van de Europese Commissie in het Europese jeugdveld. Dit programma gaf Europese subsidie en ondersteuning aan Europese projecten voor jongeren. Zowel jongeren als organisaties konden bij *Youth in Action* subsidie aanvragen voor zowel lokale als internationale buitenschoolse educatieve projecten voor jongeren van 13 tot 30 jaar. Ook waren verschillende uitwisselingsprogramma's mogelijk voor Europese jongeren binnen dit actieprogramma.

Doel van het programma was de actieve betrokkenheid van jongeren bij de maatschappij en bij Europa te vergroten. Jongeren leerden op die manier open te staan voor andere culturen en vergroten zo hun persoonlijke vaardigheden^p.

Het programma werd gefinancierd door de Europese Commissie en uitgevoerd door het NJi. Het programma duurde tot en met 2013. Daarnaast werd het programma opgenomen als goed voorbeeld in het plan van aanpak maatschappelijke stages *Samenleven kun je leren* (TK, 2007 – 2008, 31 289, nr. 10), omdat de jongere die deelnam aan Youth in Action, daarmee tevens zijn maatschappelijke stage had volbracht.

In 2013 was voor het programma Youth in Action € 5.435.964 beschikbaar voor de subsidiering van projecten vanuit de Europese Commissie. Het Nederlandse Nationale Agentschap is ondergebracht bij het NJi. De bureaustkosten van het agentschap worden op *fiftyfifty* basis gedragen door het ministerie van VWS (in 2013 ruim 400.000 euro) en door de Europese commissie.

Onderzoek

Ernst & Young evalueerden de implementatie van het Europese programma in Nederland tussen 2007 en 2009 en leverden de onderzoeksgegevens in 2010. Toen werd onder andere geconcludeerd dat mobiliteit als instrument om de doelstellingen van het programma te halen, effectief bleek. Jongeren konden meer worden betrokken dan tot dan toe het geval was. De efficiëntie van de uitvoering nam met de jaren toe.

Tabel 3 geeft een overzicht van het aantal aanvragen en deelnemers per activiteitstype in 2010 (De impact van Youth in Action. Rapportage over het onderzoek naar de impact van deelname aan het Youth in Action-programma. 15 december 2011. L. Lekkerkerker, A. Knippenbergh. NJi).

Tabel 3 Youth in Action in Nederland 2010 Activiteit/Actie	Aantal aanvragen	Percentage goedgekeurd	Aantal deelnemers
Jongerenuitwisseling	83	51%	1269
Jongereninitiatief	70	41%	161
Democratieproject	11	54%	1135
Europees vrijwilligerswerk	58	93%	215
Training & netwerkproject	36	50%	392
Bijeenkomsten jongeren en beleidsmakers	14	28%	589

Zowel onder de deelnemers als onder de projectleiders van Youth in Action Nederland werd de grootste groep gevormd door personen die van een jongerengroep of jongerenorganisatie bij het project betrokken waren geraakt, zo bleek uit het onderzoek van het NJi uit 2011. De motivatie van deelnemers om mee te doen, had bij de meeste deelnemers te maken met een specifieke interesse in het thema van de uitwisseling, het ontmoeten van nieuwe mensen of intercultureel leren.

De jongeren die aan een voor Nederland gefinancierd Youth in Action-project deelnamen, kwamen voor een groot deel niet uit Nederland. Slechts 29% van de respondenten kwam uit Nederland. Hoewel de deelnemers vooral jongeren waren, deden ook enkele ouderen mee aan het programma. De leeftijd varieerde van 14 tot 57 jaar en lag gemiddeld op 22 jaar. Aan het programma namen iets meer vrouwen dan mannen deel.

Afgaande op de gegevens die de deelnemers invulden, leken weinig 'jongeren in een achterstandssituatie' aan Youth in Action deel te nemen. De deelnemers waren over het algemeen hoog opgeleid, veel van hen volgden een HBO- of universitaire studie of hadden deze afgerond. Er was een kleine groep deelnemers (10%) die tot een culturele, etnische, religieuze of linguïstische minderheid behoorde. Een grotere groep (42%) gaf aan geconfronteerd te worden met obstakels die de toegang tot onderwijs, werk, actieve deelname aan de maatschappij en politiek en/of hun bewegingsvrijheid belemmeren. Het leek hier te gaan om studenten die vanzelfsprekend minder middelen in de vorm van geld tot hun beschikking hadden.

De projectleiders lieten een ander beeld van de deelnemers zien, namelijk dat er wel degelijk jongeren in een achterstandssituatie werden bereikt. Ongeveer 60% van de projectleiders had een project geleid waarbij jongeren in een achterstandssituatie betrokken waren. In zo'n 30% van de projecten bestond meer dan de helft van de groep uit jongeren in een achterstandssituatie.

De resultaten maakten duidelijk dat deelname aan Youth in Action effecten had op meerdere gebieden en op zowel deelnemers, als projectleiders als organisaties. De deelnemers waren zeer tevreden over hun project. Maar liefst 96% van de deelnemers zou andere mensen aanraden aan een vergelijkbaar project deel te nemen. Deelname had effect op het gedrag en de houding van deelnemers:

- Bijna de helft van de deelnemers was na afloop meer geïnteresseerd in Europese vraagstukken.
- Het programma had effect op de persoonlijke ontwikkeling en de opleidings- en beroepsplannen van de deelnemers.

- Ongeveer de helft van de deelnemers kon beter omgaan met nieuwe situaties en iets minder dan de helft had meer zelfvertrouwen door het project gekregen.
- Ongeveer de helft van de deelnemers was zeker van plan zijn/haar talenkennis uit te breiden en/of voor een langere periode naar het buitenland te gaan.
- Tweederde van de deelnemers geloofde dat zijn/haar kansen op de arbeidsmarkt waren verbeterd.
- Daarnaast had het project bijgedragen aan het ontwikkelen van verschillende vaardigheden, vooral aan het kunnen communiceren in vreemde talen en aan interpersoonlijke, interculturele, sociale en maatschappelijke vaardigheden, zoals samenwerken^{q,r,s}.

Uit het rapport De impact van Youth in Action. Rapportage over het onderzoek naar de impact van deelname aan het Youth in Action-programma. 15 december 2011. L. Lekkerkerker, A. Knippenbergh. NJi.

Een nieuw programma

Vanaf 2014 is het programma Youth in Action gestopt. Er is een nieuw programma met een iets gewijzigde opzet voor in de plaats gekomen, namelijk Erasmus+. Het is het EU-programma voor onderwijs, jeugd en sport. Erasmus+ loopt van 2014 tot en met 2020 en heeft als doel bij te dragen aan de persoonlijke ontwikkeling van jongeren en het verbeteren van hun kansen op de arbeidsmarkt^t. Ook nu is het Nationaal Agentschap voor Erasmus+ Jeugd bij het NJi belegd.

2.13 Europees jeugdbeleid: European Youth Card

Instrument, beleidsterrein	Europees jeugdbeleid: European Youth Card
Is het instrument, beleidsterrein geëvalueerd en zo ja, door wie? Zelf- of externe evaluatie?	Nee, het betreft een jaarlijkse overboeking in het kader van een <i>agreement</i> met de Raad van Europa naar het ministerie van Buitenlandse Zaken
Belangrijkste conclusie(s) doelmatigheid/efficiëntie en doeltreffendheid/effectiviteit	Niet van toepassing
Belangrijkste (neven)effecten	Jongeren uit Nederland kunnen met hun CJP-pas en een EYCA-logo gebruik maken van kortingen in lidstaten die bij het <i>agreement</i> zijn aangesloten

Wat is het?

De European Youth Card is een jaarkaart voor jongeren die allerlei kortingen biedt op culturele activiteiten, reizen, accommodaties, diensten en *shopping* in de meeste Europese landen. De kaart is er voor jongeren tot 26 of 30 jaar, afhankelijk van land of regio, en kost tussen de 5 en 20 euro. Nederland kent de CJP-pas voor jongeren tot 30 jaar. Aan het eind van 2011 had CJP 77.586 pashouders, een groei van 5,5 procent ten opzichte van 2010, toen CJP het jaar afsloot met 73.526 pashouders (bron: Jaarverslag CJP 2011, Amsterdam). Met een EYCA-logo (een logo van de European Youth Card Association) op de CJP-pas hebben jongeren in Nederland, en ook in de aangesloten lidstaten de per land afgesproken kortingen.

VWS doet jaarlijks een overboeking (in 2014 van ruim 13.000 euro) ten behoeve van de European Youth Card aan het ministerie van Buitenlandse Zaken. Buitenlandse Zaken maakt een contributiebedrag over aan de Raad van Europa. De contributie aan de Raad van Europa voor de European Youth Card is een uitvloeisel van het Partial Agreement on Youth Mobility van Nederland met de Raad van Europa. Het is een bijdrage aan een agreement waar Nederland zich vrijwillig aan heeft verplicht. Navraag levert op dat de European Youth Card Association (EYCA), waarin ongeveer 40 nationale youth-card-organisaties zijn verenigd, met regelmaat evalueert hoe het gebruik van de youth card is en welke invloed de youth card op jonge mensen heeft in de aangesloten lidstaten.

Hoe is het gestart?

Het Partial Agreement on Youth Mobility waartoe Nederland is toegetreten, bepaalt dat het Rijk bijdraagt aan dit agreement. Op basis van deze overeenkomst tussen Nederland en de Raad van Europa heeft Nederland zich verplicht om bij te dragen aan de uitvoeringskosten van de European Youth Card.

2.14 Het Nederlands Jeugdinstituut

Instrument, beleidsterrein	Het Nederlands Jeugdinstituut (Nji)
Is het instrument, beleidsterrein geëvalueerd en zo ja, door wie? Zelf- of externe evaluatie?	Ja, in 2010 en 2013 hebben klanttevredenheids-onderzoeken plaatsgevonden in opdracht van het Nji. In 2011 zijn de drie kennisinstellingen Nji, MOVISIE en Vilans geëvalueerd door Stichting STG/Health Management Forum. Behalve een zelfevaluatie, was dit een externe evaluatie naar de doelstellingen die VWS bij de vorming van de drie kennisinstellingen voor ogen had. In de evaluatie is voorgesteld om de subsidie aan de drie instellingen voort te zetten
Belangrijkste conclusie(s)	- Uit klantenonderzoek 2010 bleek dat het Nji door

doelmatigheid/efficiëntie en doeltreffendheid/effectiviteit	klanten en gebruikers met een 7,5 werd beoordeeld - De informatievoorziening werd gewaardeerd met een 8,1 - In 2013 oordeelden 864 klanten en gebruikers zeer positief over het NJi. NJi werd gezien als een deskundige organisatie die breed-georiënteerd en up-to-date was. Klanten waren zeer tevreden over de samenwerking met het NJi en gaven net als in 2010 een 8,1 - Ook de medewerkers kregen hoge scores voor deskundigheid, betrouwbaarheid en professionaliteit - Naast positieve waarderingen was er winst te boeken ten aanzien van <i>Kennisnet Jeugd</i> (dan nog betrekkelijk nieuw), databanken en dossiers waren goed gewaardeerde kennisproducten - De wekelijkse digitale Nieuwsbrief Jeugd spande de kroon met een gemiddeld cijfer van 8,2 - Punten die beter konden, waren: flexibiliteit, interactiviteit, praktijkgerichtheid en snelheid
Belangrijkste (neven)effecten	De bijdrage van NJi aan maatschappelijk resultaat werd met een 7,8 beoordeeld

Wat is het?

Het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) is het kennisinstituut voor jeugd, zorg en opvoedvraagstukken. Het NJi werkt aan het verbeteren van de kwaliteit en doelmatigheid van zorg- en dienstverlening aan jeugdigen en opvoeders: *evidence based werken* in de jeugdsector (beleid en praktijk). Dat gebeurt door het praktisch toepasbaar maken van wetenschappelijke kennis, maar ook via de doorontwikkeling van kennis uit de praktijk. Het NJi werkt zo aan een doorgaande kenniscyclus, een *kennislemniscaat*, waarbij expliciete *evidence-based* kennis en impliciete *practice-based* kennis worden verzameld, doorontwikkeld, gevalideerd, toepasbaar gemaakt en verspreid. Het resultaat is een groeiend, interactief, praktisch toepasbaar, collectief kennisbestand dat de kwaliteit van de sector helpt te bevorderen.

Het NJi onderscheidt twee hoofdfuncties: een basisfunctie en een programmatische functie. De basisfunctie omvat het structureel onderhouden en (door)ontwikkelen van het landelijk kennisbestand en een infrastructuur. Het programmatisch deel omvat kennis-praktijkontwikkeling rond maatschappelijke vraagstukken die in consultaties met stakeholders naar voren komen.

In 2013 heeft het NJi een nieuwe organisatiestructuur en programma-indeling ingevoerd. De kennisinfrastructuur is in het licht van de transitie en transformatie van het stelsel vernieuwd. Kennisactiviteiten zijn verbreed en programmatisch ingericht, in de context van de drie decentralisaties van het sociale domein en passend onderwijs. Vanuit deze programma's heeft NJi

verder gebouwd aan kennisbestanden over thema's als positief opvoeden, participatie en sociale inclusie van kwetsbare groepen, het werken aan veiligheid, het vernieuwen van zorg en dienstverlening en het verbeteren van de effectiviteit en professionaliteit van de mensen die werken binnen het jeugdstelsel. Wat betreft dit laatste heeft NJi ingezet op het optimaal werken met richtlijnen, prestatie-indicatoren, monitoren en benchmarks.

NJi doet dit in samenwerking met gemeenten, aanbieders van jeugdhulp en opvoeding en professionals. In 2013 zijn er tal van kennispraktijknetwerken, kennisateliers en kenniskringen georganiseerd. NJi verbindt hierin de praktijk – professionals en betrokkenen in gemeenten – aan deskundigen rond allerlei thema's en vraagstukken op het gebied van de transitie en transformatie. Ook startte NJi in 2013 met het Kennisnet Jeugd, een digitaal platform waar professionals inspirerende ervaringen, succesverhalen en praktische tips over transitie en transformatie met collega's in het hele land kunnen delen. Op dit platform probeert NJi meer dan voorheen vorm en inhoud te geven aan het opbouwen en delen van kennis in directe interactie met hun doelgroepen. Vanwege de decentralisatie van de jeugdhulp naar gemeenten investeert NJi in contacten en samenwerking met gemeenten en partijen als de VNG en het G32-stedennetwerk. Het is voor NJi evident dat de komende jaren de landelijke kennisinfrastructuur ten dienste staat van de transformatiedoelen van de stelselwijziging jeugd^u.

In 2013 ontving het NJi een instellingssubsidie van ruim 5 miljoen euro^v.

Hoe is het gestart?

In 2003 kondigde het ministerie van VWS in de nota KIM (Kennis, Innovatie, Meedoen) de modernisering van de landelijke kennisinfrastructuur voor zorg en welzijn aan. Hoewel er veel goeds tot stand was gebracht met instellingsubsidies, wilde VWS die subsidies effectiever inzetten om een landelijke kennisinfrastructuur in stand te houden. Het nieuwe beleid resulteerde in de opsplitsing van het NIZW in drie nieuwe kennisinstituten met afgebakende werkterreinen: NJi (jeugdzorg, MOVISIE (maatschappelijke ondersteuning) en Vilans (langdurige zorg). Op elk van de werkterreinen moest het kennis- en subsidiebeleid van VWS voorzien in een centrum waar deze kennis voor het veld zou worden verzameld, gevalideerd, verrijkt en verspreid (de zogenaamde 'vier V's').

De activiteiten van de kennisinstituten moesten:

- passen in een samenhangend programma;
- efficiënt en resultaatgericht zijn;
- aantoonbaar voldoen aan de wensen en opvattingen van het veld;
- voldoen aan formeel-juridische eisen en overige eisen met betrekking tot subsidiëring^w.

2.15 Vrijwillige inzet voor en door jeugd en gezin en Diversiteit in het Jeugdbeleid

Instrument, beleidsterrein	Twee programma's Vrijwillige inzet voor en door jeugd en gezin en Diversiteit in het Jeugdbeleid, die door ZonMw zijn uitgevoerd
Is het instrument, beleidsterrein geëvalueerd en zo ja, door wie? Zelf- of externe evaluatie?	Ja, er heeft een interne evaluatie door ZonMw zelf en een uitgebreide externe evaluatie in opdracht van ZonMw plaatsgevonden. De externe evaluatie is in juli 2013 door het bestuur van ZonMw aan VWS aangeboden en gepubliceerd
Belangrijkste conclusie(s) doelmatigheid/efficiëntie en doeltreffendheid/effectiviteit	<ul style="list-style-type: none"> - Vooraf geformuleerde resultaten (zie hieronder) zijn voor groot deel gerealiseerd - Over realisatie van de algemene (en weinig meetbare) doelstellingen (zie hieronder) van de opdrachtgevers (VWS en BZK) is in objectieve zin weinig te zeggen - Er is een beweging op gang gebracht tot vernieuwend werken, vanuit de gedachte van de pedagogische civil society - Vrijwilligerswerk en vrijwillige inzet zijn bij gemeenten meer op de kaart gekomen - Er is extra aandacht ontstaan voor opvoedondersteuning aan migrantengezinnen
Belangrijkste (neven)effecten	<ul style="list-style-type: none"> - Het gedachtegoed wordt inmiddels meegenomen in vervolprogramma's jeugd bij ZonMw: Effectief werken in de jeugdsector en Academische Werkplaatsen Transformatie Jeugd - De externe evaluatie heeft ook geleid tot adviezen aan andere partijen, zoals gemeenten, VNG en onderwijs (zie ook bijlage VI). Dat betekent dat het gedachtegoed zich breder zal hebben verspreid, dan alleen via ZonMw - De kennis over het gedachtegoed is ondergebracht bij NJi en MOVISIE

Wat is het?

Om inzicht te bieden in de leefwereld van jongeren is in 2009 de notitie "Onze Jeugd van Tegenwoordig" verschenen. In vervolg daarop werd van 2009 tot en met 2011 een impuls gegeven aan diverse vormen van vrijwillige inzet voor en door jongeren en gezinnen. Met deze impuls werd een bijdrage geleverd aan het samenleven en actief burgerschap rondom opvoeden en opgroeien. Hiermee werd uitvoering gegeven aan de motie Slob. Motie Slob (motie Slob c.s. TK 2008-2009, 31

700, nr.17) was erop gericht om met extra financiële middelen, te weten 3 x € 6 miljoen voor 2009, 2010 en 2011, innovatieve projecten te bevorderen die een stimulans moesten geven aan participatie in de vorm van vrijwillige inzet. Met de extra middelen uit de motie Slob wilde het kabinet met name een impuls geven aan de vrijwillige inzet voor en door jongeren en voor en door gezinnen, om zodoende te investeren in de *village* (de pedagogische sociale omgeving).

ZonMw ontwikkelde dit programma met inbreng van het NJi en MOVISIE. Er werd onder andere gekeken naar manieren om professionals en gemeenten meer gebruik te laten maken van de vrijwillige inzet van burgers om zo het sociale netwerk (de civil society) rond kinderen en ouders te versterken.

Het programma "Vrijwillige inzet voor en door jeugd en gezin. Versterking van de (pedagogische) civil society in de lokale praktijk" dat met het budget van bijna € 18 miljoen in de periode vanaf 2009 tot in 2012 door ZonMw werd uitgevoerd, stimuleerde de actieve rol van bewoners van buurten, wijken en dorpen (civil societies) bij het opvoeden en opgroeien, oftewel het versterkte de pedagogische civil society. Daarbij lag de nadruk op samenwerking en uitwisseling tussen gemeenten, jeugdzorg, welzijnswerk en vrijwilligersorganisaties^{x,y}. Opdrachtgever was aanvankelijk het programmaministerie voor Jeugd en Gezin en naderhand het ministerie van VWS.

Het ZonMw-programma "Diversiteit in het Jeugdbeleid" werd op verzoek van de toenmalige ministeries voor Jeugd en Gezin en voor WWI op basis van de beleidsbrief "Diversiteit in het Jeugdbeleid" van 11 juli 2008 opgesteld. Het programma was vooral geïnitieerd op basis van 41 aanbevelingen van Operatie Jong van november 2006, om ook voor allochtone jeugdigen en hun ouders een meer effectief jeugdbeleid te realiseren^z.

Vooruitlopend op de daadwerkelijke goedkeuring van het programmavoorstel werd in het najaar van 2008 op verzoek en met instemming van de betrokken ministeries al een zogeheten vervroegde opstartronde voor het programma in gang gezet. Deze eerste ronde richtte zich op de start van drie Academische Werkplaatsen "Diversiteit in het Jeugdbeleid".

De programmatekst "Diversiteit in het Jeugdbeleid" werd opgesteld door ZonMw in nauwe samenwerking met het NJi en het RIVM/Centrum Jeugdgezondheid (inmiddels: Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ)). Het programmavoorstel werd afgestemd met vertegenwoordigers van de ministeries voor Jeugd en Gezin en voor WWI, de programmacommissie Diversiteit in het Jeugdbeleid, het Landelijk Overleg Minderheden (LOM) en het toenmalige Kennisplatform Jeugd waar onder meer vertegenwoordigers van interculturele kennisorganisaties, zoals Forum, Pharos en Mikado, input leverden. Bij brief van 16 december 2008 keurde de minister voor Jeugd en Gezin het programmavoorstel goed.

Streven van dit programma was migrantenkinderen en hun ouders beter te bereiken door algemene jeugdvoorzieningen en opvoedondersteuning. Problemen in de opvoeding en in de ontwikkeling van migrantenkinderen dienden vroegtijdig te worden gesignaleerd. ZonMw voerde het programma uit in afstemming met de kennispartners jeugd uit het VWS-kennisprogramma Jeugd: RIVM/Centrum Jeugdgezondheid en NJi. Eind 2010 werd een (beperkte) tussentijdse

evaluatie uitgevoerd om te kunnen bijsturen en om te bezien hoe het vervolgtraject na 2012 eruit moest komen te zien.

Het programma werd met een budget van bijna € 10 miljoen uitgevoerd. Het ging eind 2008 van start en op 14 juni 2012 vond het slotcongres plaats samen met het hier bovenstaande programma. Opdrachtgevers waren het ministerie van VWS en het ministerie van BZK (aanvankelijk de programmaministeries voor Jeugd en Gezin en voor WWI).

Vooraf geformuleerde doelstellingen en resultaten van de twee programma's

Voor Vrijwillige inzet waren de vooraf geformuleerde doelstellingen:

1. Meer vrijwillige inzet voor en door jeugd en gezin.
2. Professionals maken meer gebruik van vrijwillige inzet.
3. Gemeenten maken meer gebruik van inzet vrijwilligers.
4. Structurele relatie (landelijke) vrijwilligersorganisaties en gemeenten.

Voor Vrijwillige inzet waren de vooraf geformuleerde resultaten:

1. Onder andere de mogelijkheid bieden aan (landelijke) vrijwilligersorganisaties om voorstellen voor innovatieve projecten in te dienen en uit te voeren.
2. a. Het vergaren, bundelen en toegankelijk maken van kennis, zoals goede voorbeelden en effectieve methoden, over vrijwillige inzet voor en door jeugd en gezin.
2. b. Zorg dragen voor een kennisuitwisseling tussen gemeenten, vrijwilligersorganisaties, de NOV en kennisinstituten.
3. Het bieden van ondersteuning aan gemeenten die het initiatief nemen om ook vanuit de Centra voor Jeugd en Gezin de 'village' te versterken/te verkennen wat de rol van de Centra voor Jeugd en Gezin hierbij kan zijn.
4. De ontwikkeling van een campagneachtige omgeving waardoor alle betrokken partijen op de hoogte zijn van het programma en de mogelijkheden die het hen biedt en een appèl gedaan wordt op hun verantwoordelijkheid.

Voor Diversiteit waren de vooraf geformuleerde doelstellingen:

- A) Het realiseren van overzicht van de beschikbare interculturele kennis voor praktijk en beleid in de preventieve en ontwikkelingsgerichte jeugdsector waarmee de kansen voor migrantenjeugd toe kunnen nemen, én het dichten van geconstateerde kennislacunes.
- B) Het versterken van intercultureel vakmanschap van professionals actief in de preventieve en ontwikkelingsgerichte jeugdsector.
- C) Het bevorderen dat preventieve en ontwikkelingsgerichte (lokale) jeugdvoorzieningen migrantenjeugd en hun ouders even goed bereiken en binden als autochtone jeugd, waardoor inclusief beleid gelijke kansen biedt aan alle kinderen.

Voor Diversiteit waren de vooraf geformuleerde resultaten:

- Drie regionale academische werkplaatsen Diversiteit in het Jeugdbeleid die een meerjarige samenwerking met elkaar zijn aangegaan, die praktijkrelevante en direct bruikbare kennis opleveren en die gesteund worden door een multi-etnisch coachingsteam.

- Publicatie met inzicht in de kennis over diversiteit in het jeugdbeleid in 2009, en actualisatie in 2011.
- Onderzoeksagenda Diversiteit in het Jeugdbeleid, met prioriteiten voor kennisontwikkeling binnen ZonMw-programma's en daarbuiten (2009), opgesteld met input uit beleid, praktijk, wetenschap en migrantenorganisaties en met gebruikmaking van de opgestelde publicaties.
- Uitkomsten van de acht kortlopende onderzoeken naar 'good practices' zijn breed verspreid met het oog op het stimuleren van veldpartijen om de kennis toe te passen.

Proces

Op 12 juli 2013 heeft het bestuur van ZonMw de externe evaluatie van de programma's "Vrijwillige inzet voor en door jeugd en gezin" en "Diversiteit in het Jeugdbeleid" aangeboden aan het ministerie van VWS en het ministerie van SZW (dat inmiddels dit dossier had overgenomen van BZK en voorheen WWI). Het bestuur besteedde in de oplegbrief aandacht aan bruikbaarheid bij de transformatie en transitie van het jeugdstelsel per 2015, aan een vervolg binnen het programma Effectief werken in de jeugdsector en deed de suggestie om de formule van Academische Werkplaatsen in te zetten bij de transformatie jeugd op lokaal niveau.

De externe evaluatie vormt een geheel met de zelfevaluaties van beide programma's van medio 2012, de slotpublicaties INZET en DIVERS, alsmede de essaybundel Zorg voor onszelf?.

Via deze relatief kortlopende en snel opgestarte jeugdprogramma's werden in de afgelopen jaren veel praktijkprojecten gesubsidieerd op voor ZonMw relatief nieuwe terreinen als vrijwilligersorganisaties, migrantenzelforganisaties en hun relatie tot professionele organisaties op het gebied van jeugdwelzijn en preventieve jeugdzorg. Dit ging gepaard met veel aandacht voor communicatie (bijv. www.vrijwillige-inzet.nl) en aandacht voor samenwerking op alle niveaus, zoals de Academische Werkplaatsen Diversiteit.

De externe evaluatie uit 2013 benoemde de volgende factoren die een rol speelden bij de uitvoering van de programma's:

De programma's "Vrijwillige inzet voor en door jeugd en gezin" en "Diversiteit in het Jeugdbeleid" waren beide voor ZonMw geen traditionele programma's zowel wat betreft het soort projecten als wat betreft het type aanvragende partijen. Nog meer dan bij andere ZonMw-programma's moesten er in een razend tempo bijgedragen worden aan het realiseren van beleidsinhoudelijke doelstellingen en resultaten. Daarvoor was de looptijd van de programma's te kort.

Er bestond veel waardering voor de expertise, inzet en gedrevenheid van zowel het bureau van ZonMw als van de commissies. Met een relatief beperkte formatie is er efficiënt gewerkt en is ZonMw er in geslaagd veel activiteiten in gang te zetten. Men koos in beide programma's voor een enigszins onorthodoxe rol waarbij geprobeerd werd zo snel en zo flexibel mogelijk de bestaande procedures toe te passen dan wel alternatieve manieren te vinden om de beoogde resultaten te behalen. Ook organisaties, zoals het NJi, MOVISIE, de drie Academische Werkplaatsen enzovoorts, slaagden er - vaak gezamenlijk - in om veel projecten op tijd op te leveren en binnen de looptijd van de programma's al belangrijke resultaten te boeken.

Nieuw binnen deze programma's waren ook de aanvragende partijen. Vrijwilligersorganisaties en migrantenorganisaties hadden met ZonMw als organisatie en als projectfinancier nog weinig

ervaring. ZonMw heeft hierop adequaat ingespeeld onder andere via de organisatie van speciale workshops, het aanbieden van begeleiding en de 'inkoop' van ondersteuning tijdens de uitvoering. Ook de participatie van eindgebruikers (vrijwilligers, jeugd en gezin, migranten) binnen de programma's kan adequaat genoemd worden. Op verschillende wijzen werden zij bij de beide programma's betrokken.

Gezien de enorme tijdsdruk binnen de programma's, hebben de randvoorwaarden voor implementatie en borging weinig aandacht gehad. De gemeenten waren daarbij als eerste aan zet, maar die kregen heel andere zaken aan hun hoofd, namelijk de transitie van de jeugdzorg. Essentieel bleven communicatie, draagvlak en beleidsbeïnvloeding. Een en ander vergt een lange adem.

Bij de beoordeling van het proces speelden ook externe omstandigheden een rol, zoals wijzigingen in het politiek-bestuurlijke klimaat, de CJG-vorming, de economische crisis en de ingezette decentralisatieprocessen, zoals jeugd en Wmo. Juist vanwege deze externe omstandigheden mag geconcludeerd worden dat ZonMw met haar (regie)rol en werkwijze en in samenwerking met de kennisinstututen (NJI en MOVISIE) een belangrijke, meer dan gemiddelde bijdrage heeft geleverd aan het bereiken van de resultaten van de programma's (Externe evaluatie Programma Vrijwillige inzet voor en door jeugd en gezin & Programma Diversiteit in het Jeugdbeleid, ZonMw, juli 2013).

Wat valt op?

De externe evaluatie uit 2013 benoemde de volgende conclusies:

De programma's hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan het versterken van de pedagogische civil society en aan de noodzaak om in het jeugdbeleid migrantenkinderen en hun ouders wat betreft bereik goed op de kaart gezet. De vraag blijft of een en ander zal beklijven. Van groot belang voor alle partijen in de jeugdsector zal daarbij de directe aansluiting zijn met het beleid binnen gemeenten (stelselwijziging jeugd, al dan niet voortgaande CJG-vorming in gemeenten, Wmo). Gemeenten krijgen in de uitvoering van het jeugdbeleid een sleutelrol. Alleen op lokaal niveau kunnen jongeren en hun ouders (ook migranten) bereikt worden en op lokaal niveau zijn de vrijwilligers, instellingen en voorzieningen actief die op hun beurt jongeren en hun ouders kunnen ondersteunen.

Om de interactie met gemeenten tot stand te brengen en te behouden is een sterk commitment van betrokken departementen en de VNG van groot belang. Zonder hun betrokkenheid zal het gevoel van urgentie bij betrokken partijen mogelijk onvoldoende blijven bestaan. Daarbij moeten gemeenten, CJG's, beroepskrachten en eindgebruikers (vrijwilligers, jeugd en gezin, migranten en hun organisaties) de komende jaren blijvend geïnspireerd worden en aangesproken worden op hun verantwoordelijkheden en daadwerkelijk in staat zijn het gedachtegoed om te zetten in concrete acties. Dit vergt een andere dan een standaard implementatie- en verspreidingsaanpak.

De decentralisatie van de zorg voor jeugd is een kans om de algemene beleidsdoelstellingen waaraan beide programma's een bijdrage hebben geleverd, daadwerkelijk te realiseren. Daarbij is het van belang niet te stoppen met de stimulering van vrijwillige inzet en intercultureel werken.

Doelmatigheid en doeltreffendheid

Voor wat betreft het daadwerkelijk bereiken van door de rijksoverheid meegegeven algemene (beleids)doelstellingen was het voor de externe evaluatie commissie moeilijk kwantitatieve uitspraken te doen. De algemene (beleids)doelstellingen werden erg ambitieus en weinig concreet en toetsbaar geformuleerd. Hoewel de meeste vooraf geformuleerde resultaten waren gerealiseerd, bracht dat niet per definitie de realisatie van de algemene (beleids)doelstellingen van de opdrachtgevers (VWS en BZK) dichterbij. Voor zover de commissie dat heeft kunnen nagaan zijn deze doelstellingen weliswaar dichterbij gekomen, maar viel in objectieve zin moeilijk aan te geven in welke mate dit het geval was^{aa}.

Volgens de door het ZonMw-bureau uitgevoerde kwantitatieve analyse zijn in totaal meer dan 165 duizend burgers betrokken geweest bij (geanalyseerde) activiteiten van het programma "Vrijwillige inzet voor en door jeugd en gezin" en mag geconcludeerd worden dat er binnen het programma sprake was van een hechte relatie tussen (landelijke) vrijwilligersorganisaties en gemeenten. Van de 67 geanalyseerde projecten gaf 79 procent (n=53) aan in bepaalde mate te continueren met het project. Van de geanalyseerde projecten gaf 60 procent (n=40) aan zich te richten op verdere verspreiding van hun project of methodiek naar andere buurt/wijken of andere gemeenten. Dat de algemene beleidsdoelstellingen die de overheid met beide programma's wilde stimuleren erg ambitieus waren, werd al bij de aanvang voorzien. In beide programmateksten werd aangegeven dat voor de realisatie van dergelijke ambitieuze beleidsdoelstellingen veel meer dan drie jaar nodig zou zijn. En dan moest het economisch tij ook nog meezitten.

Beide programma's probeerden een cultuuromslag te bewerkstelligen bij gemeenten, bij management en professionals in de jeugdsector en bij de eindgebruikers (vrijwilligers, jeugd, gezin en migranten) zelf. Zo'n proces was niet eenvoudig tot stand te brengen, een cultuuromslag is sowieso een zaak van lange adem.

Alle resultaten van beide programma's in ogenschouw nemend, concludeerde de externe evaluatiecommissie, was de vrijwillige inzet voor en door jeugd en gezin en de aandacht voor diversiteit in het jeugdbeleid sterk gestimuleerd en zagen de daarvoor belangrijke partijen daar in toenemende mate het belang van in. Er was een beweging op gang gebracht, belangrijke noties waren geland en er kwamen veel goede voorbeelden beschikbaar.

Vervolg

De externe evaluatiecommissie gaf het ministerie van VWS op hoofdlijnen aan waar kansen liggen om de (beleids)doelstellingen waaraan beide programma's hebben bijgedragen (nog) dichterbij te brengen. In bijlage VI staat een aantal van de aanbevelingen.

Op basis van onder andere deze aanbevelingen is binnen het nu lopende programma "Effectief werken in de jeugdsector" het volgende uitgezet:

Een aparte programmalijn over eigen kracht: www.zonmw.nl/nl/programmas/programma-detail/effectief-werken-in-de-jeugdsector/1b-eigen-kracht/.

En veel aandacht voor kosten^{bb}

www.zonmw.nl/uploads/tx_vipublicaties/Programma_effectief_werken_in_de_jeugdsector_Goedgekeurd_wijziging_oktober_2012_compleet_def.pdf.

Ter ondersteuning van de transformatie van de jeugdhulp heeft ZonMw in het afgelopen jaar in opdracht van het ministerie van VWS het programma Academische Werkplaatsen Transformatie Jeugd 2015-2020 ontwikkeld. Inhoudelijk kader vormen de vijf transformatiedoelstellingen zoals genoemd in de Memorie van Toelichting van de Jeugdwet. Dat betekent ook weer aandacht voor de pedagogische civil society en vrijwillige inzet. Bij het programma is een belangrijke rol voor gemeenten en (vertegenwoordigers van) de VNG voorzien zodat aangesloten wordt bij de behoeften van gemeenten.

ZonMw zet een communicatielijm op waarmee gemeenten kennis kunnen nemen van ZonMw-programmaresultaten op het gebied van jeugd die de transformatie jeugd ondersteunen. Doel is om gemeenten met kennis en best practices te inspireren in hun jeugdbeleid.

Het programma heeft een totaalbudget van € 6 miljoen. In 2020 wordt het programma afgesloten met een eindexamen. Na de goedkeuring door het ministerie van VWS heeft het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid op 11 september 2014 het budget voor dit programma aangevuld met € 300.000,- voor het thema diversiteit.

2.16 Landelijke Jeugdmonitor

Instrument, beleidsterrein	Landelijke Jeugdmonitor
Is het instrument, beleidsterrein geëvalueerd en zo ja, door wie? Zelf- of externe evaluatie?	Ja, er zijn zelfevaluaties van het CBS van 2012, 2013 en 2014
Belangrijkste conclusie(s) doelmatigheid/efficiëntie en doeltreffendheid/effectiviteit	Op basis van de evaluaties is niet iets vast te stellen over de doeltreffendheid en doelmatigheid
Belangrijkste (neven)effecten	<ul style="list-style-type: none"> - Het gebruik steeg met het plaatsen van gegevens over het jeugdzorggebruik in gemeenten in 2013 - Gebruikers die informatie over jeugd nodig hebben, kunnen daarover beschikken via één website

Wat is het?

In 2004 signaleerde Operatie Jong dat gesystematiseerde kennis van de Nederlandse jeugd ontbrak. Jeugdbeleid zou moeten inspelen op de knelpunten en (dreigende) problemen die er bij jeugdigen en hun ouders zijn. Inzicht in de ontwikkelingen onder de jeugd was daarvoor

noodzakelijk. Die kennis zou het ook beter mogelijk maken de doelen van het jeugdbeleid concreet en afrekenbaar te formuleren. Een eenduidige, bruikbare jeugdmonitor, die hierin moest voorzien, was niet beschikbaar. Departementen, provincies en gemeenten hadden elk hun eigen ingerichte gegevensbronnen en monitors. Ambitie was dan ook in één landelijke jeugdmonitor zowel de staat van de jeugd als de effecten van de beleidsinspanningen bij elkaar te zetten. Eén landelijke jeugdmonitor moest op termijn ook kunnen leiden tot vermindering van administratieve lasten en kostenbesparing.

In oktober 2007 lanceerde de toenmalig minister van het programmaministerie voor Jeugd en Gezin de Landelijke Jeugdmonitor. De monitor schetst een samenhangend beeld van de staat van de jeugd in Nederland. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) draagt zorg voor de totstandkoming van de Jeugdmonitor. Naast de website van de Landelijke Jeugdmonitor zijn er de onderliggende instrumenten Jeugdmonitor StatLine en de Lokale Jeugdspiegel. Dit laatste instrument is in 2010 ontwikkeld door ABF Research. Het CBS verzorgt alle datastromen die nodig zijn om de Jeugdmonitor te voorzien van de benodigde data. Ook de website en de database zijn ontwikkeld en worden beheerd door het CBS. In 2010 is de website uitgebreid met een Lokale Jeugdspiegel. Het CBS stelt jaarlijks een rapport op^{cc}. CBS ontvangt voor het geheel ongeveer € 300.000 euro aan subsidie op jaarbasis.

Aanvankelijk ging het om een samenwerkingsverband van vijf jaar van de ministeries van VWS, OCW, Justitie en SZW. In het programmaministerie voor Jeugd en Gezin kwamen deze departementen samen. Sinds kabinet-Rutte I, is bij de verlenging van het contract met CBS, de Landelijke Jeugdmonitor ondergebracht bij het ministerie van VWS.

Wat valt op?

CBS evalueert jaarlijks wat binnen het project goed gaat en wat nog verbeterd kan of moet worden. Tot op heden – eind 2014 - is volgens CBS niet of onvoldoende geëvalueerd wat de bruikbaarheid van het instrument *an sich* is en hoe de bruikbaarheid van het instrument vergroot kan worden. Het zou goed zijn om te weten of de beschikbare informatie aansluit bij de informatiebehoefte van gebruikers. Zeker omdat met het nieuwe stelsel de informatiebehoefte van gemeenten groter zal zijn. Ook moet opnieuw worden bekeken of de informatie die is opgenomen nog beleidsrelevant is. Dat wordt op dit moment opgepakt door het ministerie van VWS en CBS.

De Jeugdmonitor voldoet in het signaleren van landelijke trends en in het voorzien van landelijke en steeds meer provinciale en gemeentelijke cijfers. Volgens CBS kan en moet deze regionale functie zeker de aanstaande jaren echter nog sterker. In de zelfevaluaties van CBS komt naar voren dat het jaarlijkse Jaarrapport met trends en ontwikkelingen van toegevoegde waarde is. Vraag is volgens CBS wel in hoeverre de gegevens worden gebruikt bij de onderbouwing van beleid en dergelijke. Een gebruikersonderzoek (tenminste onder gemeenten) zou volgens CBS dan ook op z'n plaats zijn, vooral nu de transitie van het gehele jeugdbeleid naar gemeenten gaat. Grote steden maken veel gebruik van eigen data. Over kleine gemeenten is wat betreft behoeften en gebruik niet zoveel duidelijk. Hier zou volgens CBS onderzoek naar moeten komen. Wat is nu

echt beleidsrelevant^{dd}? Ook zou er meer bottom-up geleverd kunnen worden, bijvoorbeeld door 3 à 4 maal per jaar een onderzoeksvraag te beantwoorden vanuit gemeenten. Of via een blog interactiever met gemeenten en andere partijen aan de slag te gaan. Hier zou het NJi bij kunnen worden betrokken.

De huidige informatie zou meer bruikbaar gemaakt kunnen worden. Zo zou het een verrijking zijn als de informatie van de GGD-regio's onderling vergelijkbaar beschikbaar zou kunnen worden gesteld.

Het is lastig om aan te geven wat het effect is. De afgelopen jaren trok de website gemiddeld 20 duizend bezoekers per jaar. In 2013 werden tabellen met gegevens over het jeugdzorggebruik per gemeente geplaatst. Op dat moment steeg het aantal gebruikers fors. Kennelijk voldeed dat aan een behoefte.

Het gebruik van de website van de Landelijke Jeugdmonitor is in 2013 ten opzichte van 2012 fors toegenomen. Hetzelfde geldt voor Jeugdmonitor StatLine en de Lokale Jeugdspiegel.

Uitbreiding Jeugdmonitor

In februari 2014 is bekend gemaakt dat het CBS vanaf 1 januari 2015 de verzameling en publicatie van de beleidsinformatie over jeugdhulpgebruik voor gemeenten en het Rijk gaat uitvoeren. Het betreft hier beleidsinformatie over het jeugdhulpgebruik en de inzet van jeugdbescherming en jeugdreclassering. Jeugdhulpaanbieders en gecertificeerde instellingen leveren vanaf deze datum periodiek een landelijk vastgestelde set gegevens aan bij het CBS. Het CBS verwerkt de gegevens tot statistieken en rapportages en publiceert deze via StatLine en via de Jeugdmonitor. Alle gemeenten en het Rijk ontvangen zo op dezelfde manier dezelfde soort informatie over het jeugdhulpgebruik en de inzet van jeugdbescherming en jeugdreclassering per gemeente. Omdat de informatie openbaar gepubliceerd wordt, krijgen gemeenten ook informatie over het jeugdhulpgebruik en de inzet van jeugdbescherming en jeugdreclassering in alle andere gemeenten in Nederland. De Jeugdmonitor krijgt met deze beleidsinformatie een forse uitbreiding en mogelijk een andere rol.

2.17 Aanpak Regeldruk

Instrument, beleidsterrein	Aanpak Regeldruk
Is het instrument, beleidsterrein geëvalueerd en zo ja, door wie? Zelf- of externe evaluatie?	Ja, door middel van een eenmeting naar ervaren regeldruk door Capgemini Consulting in 2011
Belangrijkste conclusie(s) doelmatigheid/efficiëntie en	- In 2011 was de ervaren regeldruk onverminderd actueel (ten opzichte van 2008)

doeltreffendheid/effectiviteit	<ul style="list-style-type: none"> - De oorzaak van ervaren regeldruk scoorde in 2011 in omvang lager - Onder professionals was een toename van 2% van ervaren regeldruk - Aanpak van wet- en regelgeving en acties om het werk te vergemakkelijken werden gewaardeerd, maar hadden weinig effect op de ervaren regeldruk - Acties kwamen niet verder dan de pilots of proeftuinen, brede uitrol en inbedding hebben nauwelijks plaatsgevonden
Belangrijkste (neven)effecten	<ul style="list-style-type: none"> - De oorzaken van de ervaren regeldruk hadden beperkt te maken met onnodige bureaucratische regels in wet- en regelgeving. Oorzaken lagen veel meer in de organisatie van het werk en de sector en in de cultuur en professionalisering - Professionals vermoedden een toename van regeldruk als gevolg van de stelselherziening

Wat is het?

In 2008 is in opdracht van het programmaministerie voor Jeugd en Gezin een nulmeting uitgevoerd naar de ervaren regeldruk van jongeren, ouders en professionals in de brede jeugdketen. De nadruk lag expliciet op de *ervaren* regeldruk. Dat betekende dat niet alleen gekeken werd naar de meetbare, feitelijke regeldruk, maar uitdrukkelijk ook naar de beleving van jongeren, ouders en professionals. Het ging niet alleen om de regeldruk die voortkwam uit wet- en regelgeving of de financiering, maar ook om regeldruk als gevolg van de samenwerking tussen instellingen en de eisen die instellingen zelf stelden in verband met bijvoorbeeld een goede bedrijfsvoering. Op basis van de uitkomsten van de nulmeting heeft het programmaministerie in samenwerking met provincies, instellingen en cliëntenorganisaties het plan "Regeldruk AanPak" (RAP) opgesteld. Sinds 2008 voerde het ministerie voor Jeugd en Gezin, samen met IPO, Jeugdzorg Nederland, het Landelijke Cliëntenforum Jeugdzorg en de individuele provincies en instellingen RAP uit. De partners hebben ieder hun aandeel in de regeldruk-aanpak op zich genomen. In drie jaar tijd werd het actieplan uitgevoerd.

Onderzoek

In opdracht van het ministerie van VWS is in het voorjaar van 2011 opnieuw de ervaren regeldruk onderzocht. Doel van het onderzoek was om de verandering in de ervaren regeldruk van de jongeren, ouders en professionals te meten.

Het antwoord op de onderzoeksvragen bood het ministerie van VWS aanknopingspunten voor het formuleren van een nieuw actieplan regeldruk in samenwerking met partners in het veld.

De eenmeting ervaren regeldruk is uitgevoerd in het voorjaar 2011. Kern van de aanpak was het meten van de aard en omvang van de ervaren regeldruk middels een enquête voor jongeren en

ouders en een enquête voor professionals. De uitkomsten van de enquêtes zijn getoetst in workshops met jongeren, ouders en professionals. In totaal hebben 151 jongeren en ouders en 476 professionals de enquêtes ingevuld. De uitkomsten boden een representatief beeld van de regeldruk die zij op dit moment ervoeren. Vergelijking van de omvang van de ervaren regeldruk anno 2011 met de omvang van de ervaren regeldruk van 2008 was niet mogelijk voor de jongeren en ouders. De steekproeven van 2011 en 2008 verschilden te veel van elkaar, waardoor het mogelijk was dat geconstateerde veranderingen kwamen door deze verschillen en niet door activiteiten en gebeurtenissen in die afgelopen periode.

Vergelijking van de omvang van de ervaren regeldruk anno 2011 met de omvang van de ervaren regeldruk in 2008 was voor professionals wel mogelijk.

Ervaren regeldruk van ouders en jongeren

De ervaren regeldruk in 2011 werd getoetst in een workshop met jongeren en ouders, die aangaven zich goed te herkennen in de uitkomsten. Aanname was dan ook dat de uitkomsten een goede afspiegeling waren van de werkelijkheid en daarmee een actueel beeld gaven van de grootste ervaren regeldruk van jongeren en ouders die te maken hadden met hulp en ondersteuning in de jeugdsector. Hoewel de specifieke knelpunten in de Top 10 van 2011 erg verschilden met die van 2008 werd geconstateerd dat in de kern het in beide jaren over dezelfde achterliggende oorzaken ging, namelijk:

- De personele wisselingen;
- De versnippering van de sector;
- De bejegening.

De oorzaak van ervaren regeldruk scoorde in 2011 in omvang duidelijk lager dan in 2008.

De uitkomsten toonden aan dat de ervaren regeldruk van jongeren en ouders in de jeugdsector in 2011 onverminderd actueel was, waarbij het niet zo zeer ging om feitelijke regeldruk, zoals het invullen van veel papierwerk, maar nadrukkelijk om ervaren regeldruk als gevolg van hoe de hulpverlening was georganiseerd en de bejegening die jongeren en ouders daarbij ervoeren.

Ervaren regeldruk van professionals

In de Top 10 van de ervaren regeldruk van professionals in 2011 kwam een aantal nieuwe knelpunten naar voren. Dit waren knelpunten die professionals in 2011 hadden toegevoegd aan de lijst met knelpunten van 2008. Net als bij de jongeren en ouders waren veel punten uit 2008 en 2011 nauw met elkaar verbonden. Op hoofdlijnen ging het om:

- Rapportage en verantwoording;
- Versnippering van de sector;
- De druk om meer te doen in minder tijd.

Wanneer de mate van ervaren regeldruk van professionals in 2008 wordt vergeleken met die van 2011, dan moet worden geconstateerd dat deze was toegenomen met 2%.

Het doel om de ervaren regeldruk van professionals te verminderen was vooralsnog niet gehaald. De professionals bevestigden deze uitkomsten in hun mondelinge toelichting en in reactie op de open vragen van de enquête. De regeldruk was toegenomen en zou naar hun verwachting nog

verder toenemen als gevolg van de stelselherziening waarin decentralisatie voorop staat en de diversiteit aan regels (en behoefte aan 'eigen' regels) zou toenemen^{ee}.

Capgemini Consulting stelde dan ook in 2011 dat er nog steeds winst te behalen viel in de aanpak van de ervaren regeldruk. De stelselherziening zou zeker niet de enige manier zijn om de ervaren regeldruk te verminderen. De oorzaken van de ervaren regeldruk hadden slechts beperkt te maken met onnodige bureaucratische regels in wet- en regelgeving, de meer klassieke benadering van regeldruk. Een groot deel van de oorzaken lag in de wijze waarop het werk van professionals was ingericht en de wijze waarop jongeren, ouders en professionals zich tot elkaar verhielden en met elkaar omgingen. Op deze thema's waren instellingen en professionals zelf aan zet. Zij zouden de mogelijkheid hebben om op korte termijn grote slagen te maken en de verantwoordelijkheid om de juiste cultuur en bijbehorende professionele houding te creëren. Indruk was dat in het aanpakken van de rapportage- en verantwoordingsdruk er nog voldoende ruimte lag bij de instellingen en professionals om hierin tot een vermindering te komen. Daar waar financiers (en inspectie) onredelijke eisen stelden zou een goed gesprek nodig zijn over verwachtingen en alternatieven. Samen met jongeren en ouders zouden instellingen en professionals de drie belangrijkste veroorzakers van regeldruk op dit niveau kunnen oppakken, waarbij kwaliteit, professionaliteit en effectiviteit centraal dienden te staan.

Het ging dan om:

- Het verbeteren van de positie van de jongeren, ouders en professionals;
- Het verminderen van de rapportages;
- Het slim inzetten van ICT.

Belangrijk aandachtspunt was dat goede voorbeelden structureel werden ingebed en uitgerold. Als nieuwe werkwijzen werden ontwikkeld, dienden oude werkwijzen ook daadwerkelijk te worden losgelaten. Implementatie moest veel meer aandacht krijgen dan toen vaak het geval was (Esther van Bostelen, Berend Buys Ballot, Maaïke de Groot, Ivo Heuts, Jenneke IJzerman. Eénmeting ervaren regeldruk in de jeugdsector. Eindrapportage onderzoeksresultaten. Capgemini Consulting. 31 mei 2011)^{ff}.

2.18 Opdrachten en bijdragen aan medeoverheden stelselwijziging

Instrument, beleidsterrein	Ondersteuning Stelselwijziging
Is het instrument, beleidsterrein geëvalueerd en zo ja, door wie? Zelf- of externe evaluatie?	Ja, op onderdelen van de ondersteuning wordt geëvalueerd, bijvoorbeeld de informatiebijeenkomsten die het Transitiebureau heeft georganiseerd zijn steeds geëvalueerd bij de deelnemers door het organiserende congresbureau. En er vindt op dit moment door de VNG een evaluatie plaats van het ondersteuningsteam decentralisatie op basis waarvan besluitvorming plaatsvindt over de inzet van dit instrument in 2015

Belangrijkste conclusie(s) doelmatigheid/efficiëntie en doeltreffendheid/effectiviteit	Te vroeg om hier iets over te zeggen
Belangrijkste (neven)effecten	Idem

Wat is het?

In de begrotingstekst 2014 staat hierover:

“In de bestuursafspraken 2011–2015 met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en het Interprovinciaal Overleg (IPO) zijn afspraken gemaakt over het nieuwe wettelijk kader, de bestuurlijke voorwaarden voor decentralisatie naar gemeenten, de transitie naar het nieuwe stelsel en de beschikbare in- en uitvoeringskosten.

In 2014 is voor de voorbereiding op de stelselwijziging jeugd in totaal circa € 18,5 miljoen beschikbaar, waarvan circa € 16,0 miljoen op artikelonderdeel 5.2 is begroot. De middelen worden ingezet voor invoeringskosten bij gemeenten, provincies en grootstedelijke regio’s, en daarnaast voor de ondersteuning van het transitieproces” (Rijksbegrotingstekst 2014). Op artikel 5.1 is ongeveer 2,5 miljoen begroot.

Sinds 2012 zijn er dus middelen beschikbaar voor de voorbereiding op de stelselwijziging jeugd: voor de invoeringskosten bij gemeenten, voor landelijke activiteiten ter ondersteuning van het transitieproces waaronder de Transitiecommissie Stelselherziening Jeugdzorg (TSJ). Afspraken hierover zijn vastgesteld in de Transitieagenda Jeugd uit 2012.

Deze is opgevolgd door het Transitieplan 2013 dat sedertdien een aantal malen is geactualiseerd¹⁸. Onderdeel van deze Transitieagenda en -plan is een ondersteuningsprogramma voor gemeenten⁹⁹. Om de transitie te monitoren is een Transitiemonitor ingericht. Deze wordt sinds begin 2014 periodiek onder gemeenten uitgezet om de stand van zaken bij de voorbereidingen te kunnen volgen. De monitor maakt de knelpunten en risico's in de transitie inzichtelijk waardoor het Transitiebureau Jeugd gerichte ondersteuning op maat kan bieden. De Tweede Kamer heeft in 2014 een aantal malen een rapportage van de landelijke uitkomsten van de Transitiemonitor ontvangen.

Daarnaast is ter uitvoering van de bestuursafspraken 2011-2015 de Transitiecommissie Stelselherziening Jeugd (TSJ) ingesteld. De TSJ is op 5 oktober 2012 geïnstalleerd in opdracht van het Rijk, VNG en IPO. De TSJ heeft tot taak het volgen van de voorbereiding op de overdracht van de verantwoordelijkheid voor de jeugdzorg aan gemeenten, zodat tijdig de nodige maatregelen kunnen worden genomen om risico's te beheersen. De TSJ schenkt daarbij bijzondere aandacht aan de jeugdbescherming en jeugdreclassering. De TSJ heeft haar eerste rapportage in januari 2013 uitgebracht. Haar vijfde en tevens laatste rapportage staat in de planning voor december 2104.

¹⁸ TK 2012D12029, TK 31839-290, TK 31839-318.

Wat doet het?

Doelstelling van het Transitiebureau is om gemeenten en andere partijen te ondersteunen bij de voorbereiding van de transitie. Door het Transitiebureau wordt periodiek op verschillende manieren de ondersteuningsbehoefte opgehaald bij gemeenten. Dit gebeurt via de periodieke bijeenkomsten met onder andere de 42 regionale transitimanagers, door uitvraag via de Transitie-monitor, informatie via Helpdesk en vanuit persoonlijke contacten met gemeenten van de vier accountmanagers van het Transitiebureau. Ook signaleert het OTD ondersteuningsbehoeften van gemeenten.

Daarnaast hebben diverse heisessies plaatsgevonden met gemeenten om de activiteiten te evalueren en nieuwe activiteiten vast te stellen.

De informatiebijeenkomsten die het Transitiebureau heeft georganiseerd zijn steeds geëvalueerd bij de deelnemers door het organiserende congresbureau. Meest recent is de Voordejeugddag geëvalueerd die op 27 oktober 2014 plaatsvond en die door 1350 deelnemers is bezocht. Volgens de evaluatie gaven de deelnemers de opzet een 8,4 gaven en de organisatie een 8,8.

Er vindt op dit moment door de VNG een evaluatie plaats van het ondersteuningsteam decentralisatie op basis waarvan besluitvorming plaatsvindt over de inzet van dit instrument in 2015.

In de transitieagenda is gemotiveerd waarom Rijk en VNG het belangrijk vonden om ook een landelijke ondersteuningsteam in te richten.

Over de rol van de rijksoverheid op dit terrein na 2015 wordt de Tweede Kamer nog apart geïnformeerd.

De looptijd van de ondersteuning is gekoppeld aan de bestuurafspraken 2011-2015.

2.19 Demedicaliseren, ontzorgen, normaliseren

Instrument, beleidsterrein	Demedicaliseren, ontzorgen, normaliseren
Is het instrument, beleidsterrein geëvalueerd en zo ja, door wie? Zelf- of externe evaluatie?	Nee, nog te vroeg
Belangrijkste conclusie(s) doelmatigheid/efficiëntie en doeltreffendheid/effectiviteit	Niet van toepassing
Belangrijkste (neven)effecten	Niet van toepassing

Wat is het?

Tekst uit de rijksbegroting 2014 over demedicaliseren, ontzorgen, normaliseren:

- Demedicaliseren, ontzorgen en normaliseren is een hoofddoel van de stelselwijziging. In 2014 wordt uitvoering gegeven aan de Transformatieagenda Jeugd, een operationeel kader van VNG, Rijk en het veld om de beoogde transformatie van de jeugdhulp te faciliteren. Verspreiding van zorgvernieuwingen vindt plaats via een etalage van goede voorbeelden op www.voordejeugd.nl
- Naar aanleiding van een rondetafelconferentie in april 2013 hebben de beroepsgroepen van artsen jeugdgezondheidszorg, kinderartsen, huisartsen en psychiaters zich uitgesproken voor gezamenlijke acties om medicaliseren tegen te gaan. Het gaat om aanscherping van bestaande richtlijn ADHD, verspreiden van *best practices* (zoals de praktijkondersteuner ggz), het organiseren van de maatschappelijke discussie over het aanzuigend effect van een label en betere samenwerking met scholen. Deze zogenoemde demedicaliseringsagenda jeugd wordt in 2014 verder uitgewerkt.
- De ministeries van SZW, OCW en VWS continueren in 2014 samen met het veld de domeinoverstijgende aanpak om participatie op het gebied van zorg, school en werk te bevorderen en medicalisering waar mogelijk te voorkomen (<http://www.rijksbegroting.nl/2014/voorbereiding/begroting>, geraadpleegd 15 oktober 2014).

Door de motie Van der Burg/Dille is "demedicaliseren" als hoofddoelstelling aan de nieuwe Jeugdwet toegevoegd (33000 XVI, nr. 153). De Tweede Kamer had de motie ingediend aangezien zij van mening was "dat kinderen die zich niet volgens het ideale patroon ontwikkelen en een iets afwijkend patroon volgen, dan wel kinderen die te druk zijn en daarom snel afgeleid zijn, dan wel kinderen die niet aan alle hooggespannen verwachtingen van hun ouders of verzorgers kunnen voldoen niet per definitie een probleem hebben; verzoekt de regering het "demedicaliseren" van de Nederlandse jeugd en het beëindigen van het onnodig problematiseren van deze jeugd als derde hoofddoel aan de stelselwijziging toe te voegen en hier bij de uitwerking handen en voeten aan te geven".

Het gaat er om dat ondersteuning en hulp niet onnodig in het medische circuit gezocht hoeven te worden als ook oplossingen in de sociale sfeer mogelijk zijn (bijvoorbeeld het anders omgaan van de omgeving met gedrag van jongeren). Het uiteindelijke doel is dat alle kinderen zich kunnen ontwikkelen en gelukkig zijn en op een succesvolle manier hun schoolloopbaan kunnen doorlopen om goed te kunnen participeren in de samenleving. Daar waar nodig moeten zij en hun omgeving (bijvoorbeeld hun ouders, leerkrachten) worden ondersteund. Het is van belang dat duidelijk is en wordt hoe dit het beste kan. Uiteindelijk gaat om het bieden van 'gepaste zorg': géén overbehandeling, maar ook géén onderbehandeling. Een kind of jongere met ADHD is gebaat bij een professionele behandeling. Het toenemend medicijngebruik door kinderen is echter zorgelijk, omdat pillen de oorzaken van ADHD niet wegnemen én we niet weten wat de neveneffecten op langere termijn zijn. Dat neemt niet weg dat medicatie in specifieke situaties nodig is en blijft, daarvoor is uiteraard steeds een professioneel oordeel nodig.

Vervolg

De aanstaande jaren is nog extra stimulans nodig vanuit het Rijk om een en ander te doen landen binnen het lokale jeugdbeleid. Het gaat immers om één van de hoofddoelstellingen van de Jeugdwet. In eerste instantie zal meer inspanningen vanuit het Rijk nodig zijn, waarna de gemeenten deze doelstelling zelf meer uitvoering gaan geven.

Het uiteindelijke doel is dat kinderen die zorg krijgen die ze nodig hebben en dat duidelijk is wat de effecten van zorg/ondersteuning en medicatie zijn. Daarbij wil het Rijk dat alle betrokken partijen hun eigen verantwoordelijkheid hierin nemen. Daarnaast zal op veel punten een gezamenlijke aanpak van het zorg- en onderwijsveld nodig zijn.

Voor het vervolg wordt een driesporenaanpak voor het voorkomen van onnodige medicalisering c.q. bieden van passende zorg gevolgd:

- I. Benutten transformatie jeugdstelsel
- II. Acties (medische) beroepsgroepen
- III. Onderzoek^{hh}

Demedicalisering (ofwel gepaste zorg) is, naast alle lopende acties, een van de onderwerpen op de Werkagenda Verbinding Passend Onderwijs en Jeugdhulp van OCW, SZW, VWS, VO-raad, PO-raad en VNG. Vanuit de werkagenda wordt ondersteuning geboden aan gemeenten en onderwijs om de samenwerking tussen beide domeinen te stimuleren en de ruimte te benutten om tot meer maatwerk en gepaste ondersteuning te komen.

De Werkagenda 2015 is tot stand gekomen op basis van een zelfevaluatie van de partijen: ministeries van OCW, VWS, SZW, VNG, PO-raad, VO-raad en MBO-Raad. De werkagenda is een implementatieagenda, waarbij de departementen, de sectorraden en de VNG betrokken zijn. Algemene indruk was halverwege 2014 op basis van beknopte navraag onder betrokkenen dat de diverse producten van de werkagenda bekendheid genoten in het veld, hoewel men zich vaak niet bewust was van de werkagenda zelf. De samenwerking tussen gemeenten en scholen bleek voornamelijk gericht op het doorvoeren van de eigen veranderingsopgaven. Versterkte samenwerking was reeds zichtbaar in het kader van het tweede OOGO (een op overeenstemming gericht overleg) over het gemeentelijke jeugdhulpplan. Tussen de regio's waren echter nog wel verschillen waar te nemen. Belangrijkste ambitie voor 2015 wordt dat de werkagenda van het papier af moet komen, op basis van een vraaggestuurde aanpak met oog voor de verschillen tussen het PO, VO en MBO. In de volgende fase is het daarnaast belangrijk om meer signalen uit het veld mee te nemen, bijvoorbeeld via social media en websites.

3. Welk beeld komt naar boven? Conclusies, bevindingen en vervolg

In dit hoofdstuk wordt in paragraaf 3.1 begonnen met de conclusies op grond van de beleidsdoorlichting in hoofdstuk 2. Vervolgens wordt in paragraaf 3.2 belicht in hoeverre er mogelijkheden zijn om te besparen op subartikel 5.1.

Om een en ander in perspectief te kunnen plaatsen wordt in paragraaf 3.3 kort geschetst welke andere instrumenten en onderwerpen het ministerie van VWS op het terrein van het jeugdbeleid de komende jaren zal inzetten.

Alle elementen uit hoofdstuk 3 vormen een opmaat naar de beschouwing van de externe begeleidingscommissie in hoofdstuk 4.

Tabel 4. Hierin een korte weergave van de belangrijkste conclusie(s) per instrument.

Instrument/onderwerp	Geëvalueerd vanaf 2010?	Conclusies
Ontwikkeling Centra voor Jeugd en Gezin	Ja	Geen conclusies op outcome. Wel veel CJG's ontstaan, in 99% van alle gemeenten. Gemeenten hebben volgens ARK, vooruitlopend op nieuwe Jeugdwet, volop ervaring opgedaan met het ontwikkelen van integrale zorgcoördinatie. Per 2012 onderdeel gemeentefonds
Jongerenparticipatie en talentontwikkeling: NJR (de landelijke vereniging van jongerenorganisaties)	Onvoldoende	Zelfevaluatie. Hier valt niet zoveel uit af te leiden. Geen zicht op effect
Bijdrage aan het NICAM voor de coördinatie van Kijkwijzer	Ja	Classificaties zijn betrouwbaar en valide. Vanuit VWS beleidsluw
Stichting Opvoeden.nl	Ja	99% van gemeenten aangesloten. 60.000 bezoekers per maand. Geen conclusies op outcome. Wordt per 2015 gedecentraliseerd
Internaten voor schippers- en kermisjeugd	Nee	De evaluatie van de subsidieregeling is voorzien voor 2017
Aanpak Kindermishandeling	Ja	Geen echt inzicht in effect. Wel een toegenomen bekendheid van het probleem en een toegenomen signalering bij professionals
Verwijsindex Risicjongeren	Ja	Er is een beeld uit tussenevaluatie 2012: er kan meer worden gemeld; meerwaarde zit in winst in efficiëntie. Momenteel vindt er een evaluatie plaats
Bijdragen aan medeoverheden voor kwetsbare jongeren: Pilots campussen	Ja	De pilotprojecten bleken van onvoldoende aantoonbare meerwaarde ten opzichte van reguliere voorzieningen. Doelgroep werd niet voldoende bereikt. Pilots zijn gestopt op één na: De Nieuwe Kans (toezegging aan parlement)

Instrument/onderwerp	Geëvalueerd vanaf 2010?	Conclusies
Doorontwikkeling van campus De Nieuwe Kans in Rotterdam	Nog niet	Eind 2012 is een Academische Werkplaats van start gegaan door het VU medisch centrum. Half 2015 zijn de eerste onderzoeksresultaten beschikbaar. Subsidie loopt tot en met 2015
Doorontwikkeling van het concept wijkschool	Ja	Geëvalueerd door CPB. Uit tweede onderzoek bleek geringe effectiviteit. Concept stopt eind 2014
Doorontwikkeling van School2Care	Ja	Blijkt effectief. Loopt vanaf 2015 door op bekostiging gemeente
Seksueel misbruik in de jeugdzorg: Schaderegeling	Nog niet	Te vroeg om hier iets over te zeggen
Lotgenotenorganisaties	Nog niet	Te vroeg om hier iets over te zeggen
Voorzieningen met betrekking tot zorg voor jeugd: Forensische expertise	Niet	Niet onderzocht, wordt gedecentraliseerd
Adoptiezorg	Niet	Niet onderzocht, wordt gedecentraliseerd
Kinderrechten: het Kinderrechtencollectief	Onvoldoende	Zelfevaluatie. Hier valt niet zoveel uit af te leiden. Geen zicht op effect
Europees jeugdbeleid: Youth in Action	Ja	Participatie en actief 'Europees burgerschap' van deelnemende jongeren lijkt vergroot. Programma is beëindigd
Europees jeugdbeleid: European Youth Card	Nee	Effectiviteit onbekend, vanuit VWS beleidsluw
Kennisontwikkeling: het Nederlands Jeugdinstuut (NJI)	Ja	Klantonderzoeken roepen positief beeld op
Kennisontwikkeling: programma's Vrijwillige inzet voor en door jeugd en gezin (inclusief Allemaal Opvoeders) en Diversiteit in het Jeugdbeleid, uitgevoerd door ZonMw	Ja	Intern en extern geëvalueerd, beweging in gang gezet, deze programma's zijn afgerond, opbrengst wordt meegenomen in vervoliprogramma's. Over de realisatie van de algemene (en weinig meetbare) doelstellingen van de opdrachtgevers (VWS en BZK) is in objectieve zin weinig te zeggen
Uitvoeren van de Landelijke Jeugdmonitor	Onvoldoende	Er is geen heldere doelstelling. Op basis van de zelfevaluaties is niet iets vast te stellen over de doeltreffendheid en doelmatigheid
Aanpak Regeldruk	Ja	Acties hebben niet geleid tot minder ervaren regeldruk. Programma is afgerond
Opdrachten en bijdragen aan medeoverheden stelselwijziging	Nog niet	Te vroeg om hier iets over te zeggen
Demedicaliseren, ontzorgen, normaliseren	Nog niet	Te vroeg om hier iets over te zeggen

3.1 Welk beeld rijst en welke aanbevelingen zijn daaraan te verbinden

3.1.1 Beeld en aanbevelingen ten aanzien van het totale beleidsartikel

Observaties

De volgende zaken vallen op op grond van hoofdstuk 2 van deze beleidsdoorlichting van het beleid van subartikel 5.1:

- Beleidsvisie stuurt ten dele: in de belangrijkste beleidsbrieven van de achtereenvolgende bewindslieden en aan de hand van de begrotingsteksten is te vinden wat de beleidsvisie van de betreffende bewindslieden was (zie bijlage III). Te constateren is dat deze visies deels sturend waren voor de invulling van artikel 5.1, maar bij sommige instrumenten/onderwerpen eigenlijk totaal geen invloed hadden. Zo konden bijvoorbeeld ook amendementen en moties van de Tweede Kamer sturend zijn.
- Gefragmenteerd: de doorlichting van de diverse instrumenten, activiteiten en maatregelen op basis van artikel 5.1 in hoofdstuk 2 geeft het beeld van een flinke ongelijksoortigheid. Ongelijksoortigheid in grootte, in doelgroep (ook deels volwassenen), in onderbouwing van doeltreffendheid en doelmatigheid met evaluaties en dergelijke, in (politieke en/of maatschappelijke) aandacht voor het betreffende onderwerp en in onderlinge samenhang.
- Doelen op hoofdlijnen benoemd, weinig ex-ante beleidsevaluatie: door het ontbreken van SMART¹⁹-geformuleerde doelstellingen is het moeilijk goede uitspraken te doen over het bereiken van gewenste effecten en de vraag van welke neveneffecten sprake is. In de praktijk spelen daarnaast ook externe factoren bij de uitkomst van jeugdbeleid een rol. Het aantonen van een causale relatie vereist dat de situatie met beleid kan worden afgezet tegen de situatie waarin er geen (of ander) beleid zou zijn gevoerd en dat is op dit terrein soms bijna een onmogelijkheid.
- Weinig ex-post beleidsevaluatie beschikbaar en geen eenvormigheid daarbinnen: uit hoofdstuk 2 blijkt dat lang niet alle instrumenten afgelopen jaren op hun effectiviteiten zijn geëvalueerd. Daarnaast zijn de gehouden evaluaties verschillend van opzet en detail. Dit heeft gevolgen voor de te trekken conclusies ten aanzien van de instrumenten: dit varieert van heldere conclusies tot geen conclusies. In paragraaf 3.1.2 wordt hier nader op ingegaan. Daarbij komt dat er op basis van de gehouden evaluaties doorgaans wel informatie is over de bereikte resultaten, maar er in veel mindere mate ook informatie is over de bereikte (maatschappelijke) effecten.

¹⁹ SMART = Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch, Tijdgebonden.

(Historische) verklaringen

- Beleidsvisie stuurt ten dele en fragmentatie artikel 5.1: de belangrijkste verklaring hiervoor is dat met sommige instrumenten ooit begonnen is en er nooit reden gezien is om ermee te stoppen. Naast deze min of meer tijdloze instrumenten zijn er in de loop der jaren instrumenten aan toegevoegd, op basis van de beleidsvisies van de kabinetten danwel op basis van verzoeken hiertoe uit parlement danwel samenleving.
- Geen tot weinig ex-ante en ex-post beleidsevaluatie: de afgelopen jaren is (bijvoorbeeld in het kader van de verrichtingen van VBTB²⁰) gebleken dat het vaak moeilijk is goed van tevoren SMART output- en/of outcome- resultaten te benoemen. Ook is het complex om ex-ante beleidsevaluaties te houden.

Oordeel en aanbevelingen

- Beleidsvisie stuurt ten dele en fragmentatie artikel 5.1:
 - Op zich hoeven fragmentatie en een gedeelte ontbrekende sturing van de beleidsvisie geen probleem te zijn, zolang maar zeker wordt gesteld dat de instrumenten allemaal bijdragen aan gewenste maatschappelijke doelen en dat zij voldoende bijdragen aan de kernopgave(n) waar de minister van VWS volgens de beleidsvisie voor staat.
 - *Aanbevelingen:*
 - Borg, zeker in de komende tijd van een veranderende rol vanuit VWS op het terrein van het jeugdbeleid, dat minimaal een keer per jaar bij het opstellen van de begroting alle instrumenten bezien worden op continuering of afbouw, en werkt de beleidsvisie voldoende sturend op de instrumenten, met inachtneming van aanvankelijk gemaakte afspraken en evaluaties die hierin leidend zijn.
 - Bekijk of bij die min of meer tijdloze instrumenten die met een ander departement worden uitgevoerd en waarop langdurig weinig inhoudelijke ambitie vanuit het ministerie van VWS getoond wordt, gekomen kan worden tot afbouw van de betrokkenheid, bijvoorbeeld door het structureel overboeken van het benodigde budget.
 - Koppel aan de evaluatie van de Jeugdwet een evaluatieve beschouwing van alle beleidsinstrumenten van het jeugdartikel in de begroting van de minister van VWS.
- Geen tot weinig ex-ante en ex-post beleidsevaluatie:
 - Het is belangrijk dat zowel ex-ante als ex-post zoveel mogelijk in kaart gebracht wordt wat de SMART-doelstellingen en (gewenste) effecten van de instrumenten zijn.
 - De doorlichtingen/evaluaties die wel hebben plaatsgevonden verschillen zeer van aard en opzet. Dit kan nuttig zijn, maar het beeld is dat er niet *bewust* is gekozen voor variatie in de verschillende manieren van doorlichten en evalueren. Verder valt op dat

²⁰ VBTB = van beleidsbegroting tot beleidsverantwoording. Deze begrotingsopzet is in 1999 is aangekondigd. Doel hiervan is om de concrete resultaten van het beleid inzichtelijk te maken en, waar mogelijk, ook meetbaar te maken.

zelfevaluaties een belangrijk onderdeel kunnen uitmaken van een bredere evaluatie, maar enkel en alleen een zelfevaluatie eigenlijk te beperkt is om tot goed onderbouwde uitkomsten te komen. De evaluaties van ZonMw, het onderzoek naar de campussen, het onderzoek van de rekenkamers naar de Centra voor Jeugd en Gezin, de onderzoeken naar de aanpak van regeldruk en de tussenevaluatie van de Verwijsindex Risicjongeren springen er qua grondigheid en kwaliteit uit.

- Bij een aantal instrumenten en onderwerpen is het nog te vroeg voor evaluatieonderzoek, maar is dergelijk onderzoek wel gepland. Voorbeelden hiervan zijn instrumenten op het terrein van seksueel misbruik in de jeugdzorg en (opdrachten en bijdragen aan) de stelselwijziging.
- Het lijkt of er bij de instrumenten die niet direct voortvloeien uit een beleidsvisie minder noodzaak gevoeld is om deze tegen het licht te houden op hun effectiviteit, aangezien dit nooit gebeurd is. Bij instrumenten die op instigatie van de Tweede Kamer in artikel 5.1 zijn opgenomen, zoals inzet van forensisch-medische expertise voor kinderen, lijkt dit ook minder het geval. Bij de instrumenten die wel voortvloei(d)en uit de beleidsvisie is relatief vaak sprake geweest van ex-post beleidsevaluaties.
- *Aanbevelingen:*
 - Bouw structureel en waar mogelijk gezien omvang, urgentie, tijdsperiode en dergelijke een plek voor ex-ante beleidsevaluatie in in het proces van beleidsvorming, ook als het initiatief voor nieuwe instrumenten niet bij VWS ligt. Probeer zoveel mogelijk inzet van effectieve en efficiënte instrumenten te bewerkstelligen. Instrumenten die niet werken, moeten worden teruggedraaid.
 - Ga over tot periodieke ex-post-evaluaties voor alle instrumenten, ook als het gaat om min of meer tijdloze instrumenten. Zorg zo dat elk instrument minimaal een keer per vijf jaar wordt geëvalueerd. Besteed aandacht aan de vormgeving van de evaluatie: laat de precieze invulling van de evaluatie afhangen van het door te lichten instrument/onderwerp, maar bewaak wel dat de kwaliteit van de doorlichting van hoog niveau is.

3.1.2 Beeld en aanbevelingen ten aanzien van clusters van instrumenten

Observaties

- Het is opvallend en interessant om te zien dat de instrumenten en onderwerpen die onder artikel 5.1 vallen op vele manieren te clusteren zijn en in ieder geval de laagdrempelige opvoed- en opgroeisteun overstijgen. In de loop der jaren is de clustering in de begroting zelf ook herhaaldelijk mineur of majeur gewijzigd.
- Een aantal zaken vallen op:
 - Het beleid van de afgelopen jaren betrof niet alleen jeugd (0-18 jaar), maar óók adolescenten, zoals de doelgroepen van Youth in Action, European Youth Card en de campussen. Ook is er een exceptionele doelgroep van volwassenen in de vorm van het instrument Seksueel misbruik in de jeugdzorg: schaderegeling en lotgenotenorganisaties.

- Onderzoek en innovatie op jeugdbeleid staat deels “verstopt” in andere begrotingsartikelen, dan artikel 5 voor jeugd. Zo staan de omvangrijke ZonMw-programma’s “Effectief werken in de jeugdsector” en “Academische Werkplaatsen Jeugd 2015–2020” op artikel 4 Zorgbreed beleid.
- Sommige instrumenten zijn in feite te zien als een “luis in de pels”. Het gaat hierbij om de NJR en het Kinderrechtencollectief.
- Sommige onderdelen van subartikel 5.1 zijn vrij statisch van aard (zij waren er bijvoorbeeld alle vijf afgelopen jaren zonder dat zij wezenlijk van invulling gewijzigd zijn). Dit had vaak te maken met weinig inhoudelijke ambitie vanuit de minister van VWS en/of de Tweede Kamer. Voorbeelden hiervan zijn de financiering van de internaten voor schippers- en kermisjeugd, Kijkwijzer, het Kinderrechtencollectief, Youth in Action, de European Youth Card. Andere elementen waren juist zeer dynamisch en zijn/worden gestopt, gedecentraliseerd of met enige regelmaat doorontwikkeld. Dit betreft de Centra voor Jeugd en Gezin, de pilots campussen, de Aanpak Kindermishandeling, Stichting Opvoeden.nl, de Verwijsindex Risicjongeren, Forensische expertise, demedicaliseren, activiteiten ten aanzien van seksueel misbruik in de jeugdzorg en de Aanpak Regeldruk.

Oordeel en aanbevelingen

- Een aantal van de instrumenten is (binnenkort) geen instrument meer dat vanuit het ministerie van VWS wordt ingezet. Dit betreft: Centra voor Jeugd en Gezin, Stichting Opvoeden.nl, pilotprojecten Campussen, Forensische expertise, Adoptieazorg, Youth in Action, programma’s Vrijwillige inzet voor en door jeugd en gezin en Diversiteit in het Jeugdbeleid alsmede Aanpak Regeldruk. Zie tabel 5 met uitleg.
- Over diverse instrumenten van artikel 5.1 is nu (om uiteenlopende redenen) onvoldoende informatie beschikbaar om aanbevelingen te kunnen doen. Dit betreft de volgende instrumenten: jongerenparticipatie en talentontwikkeling, internaten voor schippers- en kermisjeugd, activiteiten ten aanzien van seksueel misbruik in de jeugdzorg, forensische expertise, adoptieazorg, Kinderrechtencollectief, European Youth Card, de Landelijke Jeugdmonitor, opdrachten en bijdragen aan medeoverheden stelselwijziging, demedicaliseren.
 - *Aanbeveling:* Zorg ervoor dat over 3 jaar, bij de evaluatie van de Jeugdwet, evaluatie van deze instrumenten heeft plaatsgevonden voorzover zij nog onderdeel uitmaken van de begroting van het ministerie van VWS en stel kwaliteitseisen aan de evaluatie.
- Op sommige min of meer tijdloze instrumenten is dermate weinig inhoudelijke betrokkenheid vanuit het ministerie van VWS dat afbouw van de betrokkenheid efficiënter is.
 - *Aanbevelingen:*
 - Boek structureel de bijdrage voor de European Youth Card over naar het ministerie van Buitenlandse Zaken.
 - Boek structureel de bijdrage voor Kijkwijzer over naar het ministerie van OCW.
- Vernieuwingstrajecten, zoals de ZonMw-programma’s, bleken een veel langere adem nodig te hebben dan de tijd die eraan was gegeven. Ze beoogden een cultuuromslag die niet in een paar jaar tijd kon worden bewerkstelligd. Om de effectiviteit van dergelijke programma’s te

vergroten moet er meer rekening worden gehouden met borging en spreiding van *good practices*. Dat betrof ook de Aanpak van de Regeldruk in de jeugdsector. Voor een nu lopend innoverend traject als demedicaliseren, ontzorgen, normaliseren zou dat een belangrijke boodschap kunnen zijn.

- *Aanbeveling*: Geef vernieuwingstrajecten de tijd die nodig is om echte blijvende verandering te bereiken, tenzij tussentijds overduidelijk blijkt dat de ingezette vernieuwing niet tot het gewenste resultaat zal leiden. Doelstelling (SMART) en looptijd moeten in goede balans zijn met elkaar om de uitvoering realistisch te laten zijn.

3.2 Besparing

De afgelopen jaren zijn diverse instrumenten uit subartikel 5.1 gestopt of is erop omgebogen. Daarnaast wordt een aantal instrumenten per 1 januari 2015 met het bijbehorende budget gedecentraliseerd naar gemeenten.

De doorlichting van de instrumenten en onderwerpen geeft geen aanleiding om nu te komen tot verdere bezuinigingen danwel het stopzetten van een instrument of onderwerp.

Tabel 5. In deze tabel de conclusies wat betreft mogelijke besparing, per instrument.

Instrument/onderwerp	Besparing?
Ontwikkeling Centra voor Jeugd en Gezin	Budget is sinds 2012 onderdeel van gemeentefonds
Jongerenparticipatie en talentontwikkeling: NJR (de landelijke vereniging van jongerenorganisaties)	Evaluatie biedt onvoldoende aangrijpingspunten om uitspraken te doen over besparingen
Bijdrage aan het NICAM voor de coördinatie van Kijkwijzer	Nuttig, geen redenen om te bezuinigen. Middelen structureel overboeken naar OCW
Stichting Opvoeden.nl	Is vanaf 1 januari 2015 gedecentraliseerd naar gemeenten
Internaten voor schippers- en kermisjeugd	Geen evaluatie, waardoor geen aangrijpingspunten om hier uitspraken over te doen. Zoals vermeld in paragraaf 2.5 zijn de hoogte van de uitgaven afhankelijk van exogene factoren, te weten het aantal kinderen dat onder het bereik van de subsidieregeling valt en wordt aangemeld voor een plek in een internaat of pleeggezin. Nader aanscherpen dat bepaalde kinderen van ouders met een trekkend of varend bestaan wel geplaatst kunnen worden en andere niet is niet hanteerbaar
Aanpak Kindermishandeling	Speerpunt van beleid, geen reden om hier tot

Instrument/onderwerp	Besparing?
	besparingen te komen
Verwijsindex Risicjongeren	De kosten die VWS betaalt zijn noodzakelijke beheerkosten. Besparing niet mogelijk zolang de verwijsindex blijft bestaan. De binnenkort te verschijnen evaluatie zal daar helderheid over moeten bieden
Bijdragen aan medeoverheden voor kwetsbare jongeren: Pilots campussen	Pilots zijn gestopt op één na: De Nieuwe Kans
Doorontwikkeling van campus De Nieuwe Kans in Rotterdam	Half 2015 zijn de eerste onderzoeksresultaten beschikbaar. Vermoedelijk zijn dan uitspraken te doen over mogelijke besparingen. Omdat het ministerie van VWS tot en met 2015 subsidie verstrekt zullen die uitspraken geen gevolg hebben voor de uitgaven van het ministerie van VWS
Seksueel misbruik in de jeugdzorg: Schaderegeling en lotgenoten	Is nog niet geëvalueerd, aangezien het recente instrumenten zijn. Het is daarom te vroeg om uitspraken te doen over mogelijke besparingen
Voorzieningen met betrekking tot zorg voor jeugd: Forensische expertise	Is vanaf 1 januari 2015 gedecentraliseerd naar gemeenten
Adoptieazorg	Is vanaf 1 januari 2015 gedecentraliseerd naar gemeenten
Kinderrechten: het Kinderrechtencollectief	Evaluatie biedt onvoldoende aangrijpingspunten om uitspraken te doen over besparingen
Europees jeugdbeleid: Youth in Action	Programma is beëindigd
Europees jeugdbeleid: European Youth Card	Kosten zeer beperkt. Middelen structureel overboeken naar BuZa
Kennisontwikkeling: het Nederlands Jeugdinstituut (NJI)	Evaluatie biedt onvoldoende aangrijpingspunten om uitspraken te doen over besparingen
Kennisontwikkeling: programma's Vrijwillige inzet voor en door jeugd en gezin (inclusief Allemaal Opvoeders) en Diversiteit in het Jeugdbeleid, uitgevoerd door ZonMw	Programma's zijn afgerond
Uitvoeren van de Landelijke Jeugdmonitor	Evaluatie biedt onvoldoende aangrijpingspunten om uitspraken te doen over besparingen
Aanpak Regeldruk	Programma is afgerond
Opdrachten en bijdragen aan medeoverheden	Is nog niet geëvalueerd, aangezien het recente

Instrument/onderwerp	Besparing?
stelselwijziging	inzet betreft. Het is daarom te vroeg om uitspraken te doen over mogelijke besparingen
Demedicaliseren, ontzorgen, normaliseren	Is nog niet geëvalueerd, aangezien het recente inzet betreft. Het is daarom te vroeg om uitspraken te doen over mogelijke besparingen

3.3 Welk beleid zal VWS de komende jaren op het terrein van jeugdbeleid inzetten

Om zicht te bieden op alle in de begroting voor 2015 voorgenomen activiteiten op het terrein van jeugd, deze schets. In de begroting 2015 van VWS is artikel 5 nog steeds het jeugdartikel. De activiteiten die VWS vanaf 2015 onderneemt op het terrein van jeugd worden genoemd in subartikel 5.3: Effectief en efficiënt werkend jeugdstelsel. Alle instrumenten die in hoofdstuk 2 worden genoemd en die niet vervallen omdat ze naar gemeenten worden gedecentraliseerd of al in een eerder stadium zijn beëindigd, staan nu onder dit subartikel. Het subartikel is breder en dus uitgebreider dan wat er overblijft uit artikel 5.1. Ook enkele instrumenten uit voormalig artikel 5.2 zijn hierin opgenomen en er zijn een paar nieuwe instrumenten. Langs de volgende onderverdeling zijn de instrumenten in artikel 5.3 in de begroting 2015 gerangschikt:

Schippersinternaten en kermisjeugd

Voor het regelen van opvang en verzorging van minderjarige kinderen van binnenschippers, kermisexploitanten en circusartiesten ontvangen internaten subsidie (circa € 22,5 miljoen).

Participatie

Jongerenparticipatie en talentontwikkeling zijn de kerntaken van NJR. Middelen voor bijdragen aan andere organisaties die een actieve bijdrage leveren op het gebied van participatie (onder andere Stichting LOC en Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen) zijn hier begroot. Ook zijn hier bedragen gereserveerd voor het bevorderen van kinderrechten.

Subsidies en opdrachten

Kennis en beleidsinformatie

Het NJi is het landelijk kennisinstituut voor jeugd- en opvoedingsvraagstukken. Als gevolg van de decentralisatie van de jeugdhulp worden gemeenten vanaf 2015 intensiever betrokken bij de landelijke programmering van het kennisbeleid jeugd. De kennisactiviteiten van het NJi zijn gericht op ondersteuning van de gewenste transformatie van de jeugdhulp. De instellingssubsidie bedraagt circa € 5,1 miljoen.

In het Besluit Jeugdwet is bepaald welke gegevens jeugdhulpaanbieders moeten aanleveren voor de beleidsinformatie. Het CBS is de aangewezen instantie om de gegevens voor de

beleidsinformatie Jeugdwet te verzamelen, te versleutelen en op te slaan. Het CBS publiceert op basis van deze gegevens statistieken en rapportages. Het CBS ontvangt hiervoor een jaarlijkse bijdrage van VWS (€ 0,9 miljoen). De Jeugdwet leidt tot nieuwe vormen van beleidsinformatie. Het CBS verzamelt en verspreidt de benodigde informatie over gemeenten, het veld en het Rijk. De Jeugdmonitor laat de situatie van de jeugd zien aan de hand van indicatoren die het brede jeugdveld bestrijken, te weten de domeinen jongeren en gezin, gezondheid en welzijn, onderwijs, arbeid, veiligheid en justitie.

Kindermishandeling

In 2015 bedraagt de bijdrage die zowel ten goede komt aan de aanpak kindermishandeling als slachtofferhulp circa € 2,1 miljoen. Basis voor de aanpak van kindermishandeling is het actieplan Kinderen Veilig 2012–2016, dat samen met het ministerie van VenJ wordt uitgevoerd. Een sluitende aanpak van preventie, signalering en stoppen tot het beperken van de schade van kindermishandeling is hierin de leidraad. Hier zijn ook middelen gereserveerd voor de bijdrage aan de Taskforce kindermishandeling en seksueel misbruik.

Jeugdhulp

Hier zijn middelen gereserveerd voor de implementatie en uitvoering van de Jeugdwet. Het betreft onder meer de organisatiekosten van de Transitieautoriteit Jeugd. Ook de vergoeding van kosten capaciteitsreductie en kapitaallasten gesloten jeugdzorg (circa € 39 miljoen) zijn hier begroot. De overige middelen zijn gereserveerd voor de implementatie en uitvoering van de Jeugdwet. In de algemene ledenvergadering van de VNG hebben gemeenten besloten dat de VNG in de eerste periode na de decentralisatie van de jeugdzorg nog een aantal randvoorwaardelijke functies collectief zal financieren. Hiertoe zijn middelen die aan het macrobudget Jeugdwet toebehoren afgezonderd. De functies die de VNG nog collectief zal financieren betreffen onder andere de Kindertelefoon, Vertrouwenswerk en Stichting Adoptievoorzieningen, in totaal betreft dit een bedrag van € 14,8 miljoen.

Hier zijn ook middelen gereserveerd voor:

Professionalisering.

De Jeugdwet schrijft een verantwoorde werktoedeling voor. Deze wordt bij Algemene Maatregel van Bestuur nader gepreciseerd door de norm van de verantwoorde werktoedeling voor te schrijven. Deze norm bepaalt dat organisaties in het jeugddomein het werk binnen hun organisatie moeten toedelen aan een geregistreerde professional, tenzij zij aannemelijk kunnen maken dat werktoedeling aan anderen niet leidt tot kwaliteitsverlies dan wel dat het juist noodzakelijk is aan anderen dan de geregistreerde professional dat werk toe te delen (*comply or explain*). Om hierbij handvatten te bieden, werken alle betrokken partijen in het jeugddomein, hiertoe gefaciliteerd door VWS, VenJ en de VNG, aan een kwaliteitskader jeugd dat helpt bij het beantwoorden van de vraag in welke situaties de inzet van een geregistreerde professional aan de orde is. Dit traject biedt duidelijkheid over het aantal professionals op wie de registratie van toepassing zal zijn. Ook zal duidelijk worden wat er nodig is om die sectoren die nog niet of minder bekend zijn met beroepsvorming en beroepsregistratie te kunnen laten voldoen aan de norm van de verantwoorde

werktoedeling. De daarvoor benodigde activiteiten zullen vanaf 2015 hun beslag krijgen. VWS en VenJ zullen dit zo nodig faciliteren.

Demedicaliseren, ontzorgen en normaliseren.

- Demedicaliseren, ontzorgen en normaliseren is een hoofddoel van de stelselwijziging. Verspreiding van zorgvernieuwingen vindt plaats via een etalage van goede voorbeelden op www.voordejeugd.nl.
- In 2015 zal in overleg met alle betrokkenen, in het bijzonder de gemeenten, (medische) beroepsgroepen, het onderwijsveld en ervaringsdeskundigen worden nagegaan hoe de zorgelijke trend van toenemende zorgconsumptie onder jongeren kan worden gekeerd.
- In 2015 wordt uitvoering gegeven aan de aanbevelingen uit het adviesrapport van de Gezondheidsraad over ADHD en de participatie van jongeren met psychische problemen. Daar waar nodig wordt vervolgonderzoek ingezet.

Transitie jeugd

In het belang van continuïteit van zorg en beperking frictiekosten kan de Transitieautoriteit Jeugd adviseren een financiële vergoeding te verstrekken voor bijzondere kosten die organisaties in het kader van de transitie van het jeugdstelsel moeten maken. Hiervoor is in 2015 circa € 94 miljoen beschikbaar, waarvan € 40 miljoen uit het Begrotingsakkoord Zorg.

Bijdragen aan medeoverheden

De Nieuwe Kans

Om kwetsbare jongeren met een grote afstand tot de arbeidsmarkt te ondersteunen en perspectief te bieden op een zelfstandige toekomst wordt in 2015 € 0,9 miljoen beschikbaar gesteld aan de gemeente Rotterdam voor de doorontwikkeling van de methodiek van De Nieuwe Kans.

Bijdragen aan ZBO's/RWT's²¹

Kennisprogramma's jeugd

- De kennisprogramma's van ZonMw zijn gericht op de gewenste vernieuwing van de jeugdhulp. Vanaf 2013 loopt het programma "Effectief werken in de jeugdsector" van ZonMw, dat een vervolg is op het programma "Zorg voor jeugd". Het nieuwe programma is naast de rol van ontwikkeling van effectieve instrumenten en interventies tevens gericht op de rol die de cliënt, de professional en de organisatie hebben op de effectiviteit van ondersteuning en zorg; evenals op de relatie die bestaat tussen deze dimensies.
- Met het programma "Academische Werkplaatsen Jeugd 2015–2020" wordt met de inmiddels beproefde werkplaatsformule ondersteuning geboden aan de transformatie jeugd, op het niveau van de 42 gemeentelijke jeugdregio's. Academische werkplaatsen

²¹ ZBO: zelfstandig bestuursorgaan. RWT: rechtspersoon met een wettelijke taak.

jeugd verbinden de werelden van wetenschap, praktijk, onderwijs en beleid met structurele inbreng van ouders en jongeren.

- o De middelen voor de ZonMw-programma's worden begroot op artikel 4 Zorgbreed beleid.

Bijdragen aan andere begrotingshoofdstukken

VenJ: Vervoerskosten

VWS draagt in 2015 € 3,1 miljoen bij aan de vervoerskosten in de Jeugdzorg^{Plus} en levert een bijdrage voor slachtofferhulp met betrekking tot seksueel misbruik.

OCW: Onderwijskosten Jeugdzorg^{Plus} en Kijkwijzer

VWS draagt in 2015 € 2,8 miljoen bij aan de onderwijskosten Jeugdzorg^{Plus} en Kijkwijzer.

SZW: Compensatie AKW/WKB²²

VWS draagt in 2015 circa € 18,2 miljoen bij aan de compensatie besparingsverlies AKW/WKB.

In totaal is er voor 2015 ruim 200 miljoen euro begroot op subartikel 5.3.

²² Gaat om de Algemene KinderbijslagWet (AKW) en de Wet Kindgebonden Budget (WKB).

4. Slotbeschouwing van de externe begeleidingscommissie

4.1 Variatie en fragmentatie: het rommelpotje versus de smeerolie

In deze beleidsdoorlichting van artikel 5.1 van de VWS begroting is een grote variëteit van beleidsmaatregelen op het terrein van het jeugdwerk en de jeugdzorg geëvalueerd. Die variëteit heeft kenmerken van fragmentatie. Deze wordt veroorzaakt door de volgende factoren:

1. De omvang van budgetten per beleidsmaatregel liep zeer uiteen op een totaalbegroting van 37.595.000 euro in 2013, met de schippersinternaten als vast en groot deel van het totale budget als ene uiterste (in 2013 22,3 miljoen euro) en het kleine budget voor de European Youth Card als andere uiterste (in 2013 0,014 miljoen euro). Dit tekent alle onderzochte begrotingsjaren.
2. De aard en doelgroepen van het beleid varieerden sterk, van schipperskinderen, tot probleemjongeren, vrijwilligerswerk, de Nationale Jeugdraad, leerlingen, professionals en overheden.
3. De mate waarin een korte of lange termijn doelstelling werd nagestreefd was niet altijd duidelijk. Soms was een beleidsmaatregel direct aan de beleidstheorie of beleidsfilosofie van bewindslieden te verbinden, soms was het een gevolg van een daarvan losstaand amendement of ingediende motie van de Tweede Kamer.
4. De mate van controleerbaarheid van de doelmatige en doelgerichte besteding van middelen liet regelmatig te wensen over. Evaluaties waren soms wel en soms niet aanwezig. Niet altijd waren vooraf criteria opgesteld of afspraken over evaluatie gemaakt. Veel beleid was niet SMART.

Onze hoofdconclusie is dat hieruit een tweeledig beeld naar voren komt. Enerzijds het beeld van gefragmenteerd beleid zonder focus, een 'rommelpot' of 'grabbelton' die niet goed controleerbaar is en soms ook tot een willekeurige inzet van middelen leidt. Anderzijds ontstaat het beeld van een palet aan beleidsmaatregelen dat soms ook vernieuwende ontwikkelingen in het veld op gang bracht of poogde te brengen: een 'potje smeerolie'. Bij innovaties kunnen vooraf namelijk niet altijd alle uitkomsten worden gedefinieerd of toetsbaar worden gemaakt.

De commissie merkt daarom op dat het soms lastig of onmogelijk is om doelen voorafgaand aan de uitvoering van beleid helemaal specifiek, concreet, meetbaar en afrekenbaar te maken. Toch kan er dan een reden zijn om er financiën voor vrij te maken. Bijvoorbeeld in de opstartfase, of als het resultaat met een netwerk van partijen moet worden gerealiseerd. Desalniettemin is ook dan de vraag naar verantwoording aan de orde en behoort er goede verslaglegging te zijn van opbrengsten, zodat achteraf gerechtvaardigd kan worden waarom hier belastinggeld aan is besteed. Deze verantwoording was niet altijd voorhanden.

4.2 Uitkomsten verklaard en/of gerechtvaardigd?

De mate van variatie en fragmentatie kunnen worden verklaard. Deels is de verklaring namelijk te vinden in de verschuivingen in de beleidstheorie van verschillende kabinetten. De jeugdsector staat steeds in de schijnwerpers en het beleid werd deels door incidenten in het veld gestuurd. Dat verklaart verschuivingen in de doelstellingen van beleid en daarmee de variatie binnen begrotingsartikel 5.1. Het komt dus door verschuivende politieke wenselijkheden, bijvoorbeeld in de verschuiving van verantwoordelijkheden richting professionals en richting lokale overheden, en deels door incidentele gebeurtenissen in instellingen of gezinnen. Ad hoc wensen van Kamerleden hebben in dit begrotingsartikel ook invloed gehad, naast meer structurele programma's zoals bij ZonMw.

Is deze aanpak te rechtvaardigen? Vanuit politieke legitimiteit luidt het antwoord van wel, omdat een meerderheid van de Tweede Kamer erom gevraagd heeft. Vanuit het oogpunt van samenhang in beleid, het realiseren van een consistente beleidstheorie en efficiency is er weinig rechtvaardiging te vinden. De enige rechtvaardiging betreft het op gang brengen van innovatieve ontwikkelingen die niet vooraf gestuurd kunnen worden met dichtgetimmerd beleid. Het is daarbij een kwestie van flexibel inspelen op de kansen die voorbij komen.

Artikel 5.1 moet tot en met 2014 echter ook gezien worden als een verzameling 'kleine potjes' voor vernieuwing in de marge van de 'grote uitgaven' van artikel 5.2 aan jeugdzorg. Het betrof tot en met 2014 minder dan 1% van artikel 5.2 (als je uitgaven schipperskinderen afzonderd). Nu artikel 5.2 is gedecentraliseerd is die 1% veranderd in 100%. Dit gegeven, en een aantal bestuurlijke, professionele en inhoudelijke ontwikkelingen in de jeugdsector rechtvaardigen een andere aanpak van begrotingsartikel 5.1. Deze schetsen we hieronder.

4.3 Noodzaak tot heroriëntatie

In de allereerste plaats leiden de *decentralisaties* ertoe dat belangrijke verantwoordelijkheden voor de jeugdzorg bij het lokaal bestuur neergelegd zijn per 1 januari 2015. Vanuit de stelselverantwoordelijkheid heeft de rijksoverheid – met name BZK, VWS en VenJ – evenwel nog steeds een rol te spelen. Deze rol verandert van direct sturend naar meer toezichhoudend, volgend en faciliterend (de 'helpende hand'). Dat uit zich in adequaat toezicht, effectieve monitoring en het aanjagen van vernieuwing. Op de eerste twee taken zijn de departementen hard op weg naar een beter en meer integraal werkend systeem, onder meer door samenwerking tussen inspecties en door een meer integrale monitoring in het sociaal domein. Oftewel aan de voor- en achterkant van de beleidsvorming. Op het terrein van het aanjagen van de vernieuwing is de toekomstige rol nog minder duidelijk.

Naast bestuurlijke verschuivingen is er ook sprake van *professionalisering* in de sector. De kennis over effectief werken in de jeugdsector, de verbeteringen in de beroepenstructuur, de adequate inter-professionele toetsing en de inspraak van cliënten en familie zijn daar uitingen van. De rijksoverheid heeft hier met partners als het NJi, ZonMw en het hoger onderwijs een infrastructuur voor opgebouwd die de komende jaren verder versterkt kan worden. Dat is – ook internationaal

gezien – een cruciale taak voor een rijksoverheid. Gemeenten en regio's kunnen dit niet zelf in stand houden. Er blijft informatie voor professionals nodig om te leren van *best* en *bad practices*, maar ook verantwoordingsinformatie voor bewindslieden die aan het parlement kan worden aangeboden.

We zien ook een *horizontalisering* van verhoudingen tussen ouders en kinderen, onder meer door het hogere opleidingsniveau en de hogere kwaliteit van leven onder de meeste kinderen.

Digitalisering en medialisering versterken dat. De doelgroepen zijn doorlopend in contact met elkaar en bezig met media. *Multi taken* is de standaard geworden en beïnvloedt de wijze waarop onderwijs, arbeid en vrije tijd worden ingericht. Technologie en social media raken veel jeugd en jongeren, waardoor innovaties op dat terrein veel kansen bieden voor nieuwe manieren van leren, werken. Ze kunnen uitval of ongewenst gedrag voorkomen, of bij verkeerd gebruik juist bevorderen. Er moet daarom ook aandacht zijn voor de risico's, zoals snelle misverstanden en hype tot hysterie-achtige effecten zoals in Harenⁱⁱ. Innovaties verdienen toetsing voordat ze elders worden overgenomen, om er zeker van te zijn dat ze kunnen werken, ook als de druk van de politiek of de journalistiek groot zijn. Hier kan de rijksoverheid via inspecties en de kennisinfrastructuur een belangrijke rol bij spelen.

De bovengenoemde trends – decentralisatie, professionalisering en horizontalisering van verhoudingen – kunnen en zullen botsen met elkaar, en leiden tot potentiële domeinconflicten. We zien namelijk drie dilemma's:

- In de 1ste plaats het dilemma tussen bevoogding door de landelijke overheid en kaderstelling. Met een kennisinfrastructuur kunnen ook *best practices* en *benchmarks* met een dwingendheid worden opgelegd die neigt naar bevoogding. Dit past niet bij de decentralisatiefilosofie, maar wel bij de aannames achter sommige vormen van monitoring en toezicht.
- In de 2de plaats is de doelgroep van jeugd en jongeren weliswaar zelfstandiger geworden, maar bij zwakte of hulpvraag is dat niet aan de orde. Hoe staat de rijksoverheid dan garant? Het toekomstige jeugdbeleid van VWS zal daar een antwoord op moeten vinden met OCW en VenJ.
- In de 3de plaats worden de professionals in de sector professioneler, maar dat draagt ook het risico in zich dat ze specialistischer worden en soms neigen tot medicaliseren. Hoever reikt de professionele onafhankelijkheid en hoe kan toezicht ongewenste medicalisering voorkomen?

4.4 Verbetering van de verantwoording

De paradox lijkt te zijn dat het ministerie van VWS nog nooit zo druk is geweest met het beleidsgebied van de jeugd nu de decentralisatie (en dus het loslaten) aanstaande is. Loslaten gaat blijkbaar gepaard met een verhevigde inspanning. De grote vraag is of dit slechts tijdelijk het geval is, en dus een kwestie van overdracht aan gemeenten. Dieperliggend en meer strategisch speelt de vraag namelijk mee of de bewindslieden vanuit hun systeemverantwoordelijkheid aanspreekbaar blijven. In dat geval moet de organisatie van VWS ook zo worden ingericht dat dit waargemaakt

kan worden. Dat moet via bevoegdheden, maar ook via geldstromen. Dat kan via dit begrotingsartikel 5.1. Daarbij kan het gaan om klein geld (de 'smeerolie'), maar ook om groot geld (reserves, achtervang, investeringsmiddelen, R&D²³ of herverdeling van middelen).

Waar het gaat om de verantwoordingsinformatie in het kader van de stelselverantwoordelijkheid is het wel belangrijk om beter te specificeren welke typen informatie nodig zijn om de gewenste effecten in beeld te krijgen: het landelijk beleid zal deels verkennend zijn waar het bijvoorbeeld het aanjagen van innovaties betreft (focus op *stimuleren*). Deels zal het gaan om het toetsen en monitoren van goede praktijken (focus op *controleren en sanctioneren*). Daarbij passen verschillende informatiebehoefte. De commissie meent dat deze informatiebehoefte per beleidsmaatregel vooraf in kaart gebracht horen te worden om te voorkomen dat in verantwoordelijkheden van anderen getreden wordt na de decentralisatie. Dat maakt het beoordelen van de effectiviteit van beleid bij een volgende beleidsdoorlichting bovendien beter mogelijk dan nu vaak het geval is.

Om zicht te bieden op hoe het in de jeugdsector ervoor staat zal blijvend informatie moeten worden verzameld die is gericht op het maken van beleid, maar ook informatie die toegankelijk en bruikbaar is voor de samenleving, voor cliënten en familie. Wij bevelen aan dat laatste zoveel als mogelijk als uitgangspunt te nemen, opdat de verantwoordingsinformatie in het kader van de systeemverantwoordelijkheid zoveel mogelijk de 'staat van de jeugd' weergeeft, in plaats van de 'staat van het departement'.

4.5 Toekomstige rol van VWS in het jeugdbeleid

De vraag of er na de decentralisatie van het grootste gedeelte van het aandachtsgebied jeugd nog aparte aandacht moet zijn - in de begroting van het ministerie van VWS - voor jeugdbeleid was voor de commissie een spannende, zelf geformuleerde, slotvraag. De rol van de rijksoverheid ontwikkelt zich van sturing van bovenaf met overwegend regulering en financiering naar sturing in netwerken met overwegend kennis en kunde. Voortzetting van de door ons geconstateerde fragmentatie van het beleid onder artikel 5.1 draagt het risico in zich van 'los zand', zonder dat de beleidsdoelen worden gerealiseerd. Dat vinden wij onwenselijk. Bovendien, na de decentralisaties en een eventuele verschuiving van taken naar andere departementen, blijft er op het eerste gezicht betrekkelijk weinig uit begrotingsartikel 5.1 over. Veel maatregelen kunnen bij het onderwijs- en cultuurbeleid passen, inclusief de schippersinternaten die het grootste deel van het budget beslaan.

De commissie verbindt de 'smeerolie-functie' van artikel 5.1 met het oude stelsel van voor de decentralisatie. Nu het jeugdbeleid in een transitiefase is gekomen blijft het zinvol om die functie – tenminste de komende tijd - vanuit het Rijk te blijven vervullen. Dat zal vooral op de gebieden van kennisontwikkeling en toezicht het geval zijn. Het is verstandig toe te werken naar een situatie waarin ook rond kennisdeling en kwaliteitsverbetering meer lokale verantwoordelijkheid kan worden genomen.

²³ R&D = Research and development.

De commissie ziet echter juist in de verbinding tussen monitoring en toezicht in het jeugdveld, en in het onderhouden van een kennisinfrastructuur, die zowel verantwoordingsinformatie voor de bewindslieden biedt als *best practices* voor de praktijk, bij uitstek een taak voor het ministerie van VWS. Zolang de minister bovendien aanspreekbaar blijft op de resultaten van het systeem is er bruikbare en toegankelijke informatie en kennis nodig voor en over de praktijk. Het ministerie van VWS is vanwege de reeds opgebouwde kennisinfrastructuur het best geëquipeerd om dat te realiseren. Dit zal dan wel meer zichtbaar moeten worden gemaakt voor de politiek en de praktijk, en doelgericht moeten worden ingezet en ingericht, in samenspraak met lokale partners en collega departementen.

Bijlage I Algemene informatie over beleidsdoorlichting

Een beleidsdoorlichting is een evaluatie waarin strategische en operationele vragen worden gesteld. We willen weten of de overheid de goede dingen doet en of de overheid de dingen goed doet. Daarom wordt gekeken naar de doeltreffendheid en doelmatigheid. Op een redelijk fundamenteel/abstract niveau vindt een analyse en evaluatie plaats.

Het evalueren gaat over de relatie tussen beleidsdoelen, het gevoerde beleid en de uiteindelijke beleidseffecten. Hiermee is een beleidsdoorlichting een manier om verantwoording af te leggen aan het Parlement. Uiteraard is het meer dan alleen een verantwoordingsmiddel. Een beleidsdoorlichting heeft als doel om lessen te leren. Het is input voor besluitvorming en verbeteren van beleid.

Een beleidsdoorlichting dient uitgevoerd te worden conform de Regeling periodiek evaluatieonderzoek (RPE)²⁴ van de Inspectie der Rijksfinanciën. Hierin staan algemene kwaliteitscriteria voor ex-post evaluaties en specifieke regels beleidsdoorlichtingen.

Op zich staat in de beleidsdoorlichting centraal om een antwoord te krijgen op de vraag of het beleid doelmatig en doeltreffend is. De 13 onderstaande vragen zijn instrumenten om een antwoord te krijgen op de effectiviteitsvraag:

Afbakening beleidsterrein:

1. Welk artikel (onderdeel) wordt behandeld in de beleidsdoorlichting?
2. Indien van toepassing: wanneer worden / zijn de andere artikelonderdelen doorgelicht?

Motivering van het gevoerde beleid:

3. Wat was de aanleiding voor het beleid? Is deze aanleiding nog actueel?
4. Wat is de verantwoordelijkheid van de rijksoverheid?

Het beleidsterrein en de bijbehorende uitgaven:

5. Wat is de aard en samenhang van de ingezette instrumenten?
6. Met welke uitgaven gaat het beleid gepaard, inclusief kosten op andere terreinen of voor andere partijen?
7. Wat is de onderbouwing van de uitgaven? Hoe zijn deze te relateren aan de componenten volume/gebruik en aan prijzen/tarieven?

Overzicht eerder uitgevoerd onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid:

8. Welke evaluaties (met bronvermelding) zijn uitgevoerd, op welke manier is het beleid geëvalueerd en om welke redenen?
9. Welke beleidsonderdelen zijn (nog) niet geëvalueerd? Inclusief uitleg over de (on)mogelijkheid om de doeltreffendheid en doelmatigheid van het beleid in de toekomst te evalueren.
10. In hoeverre maakt het beschikbare onderzoeksmateriaal uitspraken over de doeltreffendheid en doelmatigheid van het beleidsterrein mogelijk?

De doeltreffendheid en doelmatigheid van het gevoerde beleid:

11. Welke effecten heeft het beleid gehad? Zijn er positieve en/of negatieve neveneffecten?

²⁴ Staatscourant Nr. 18352 d.d. 11 september 2012; *Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek*; treedt in werking met ingang van 1 januari 2013. Aangezien de beleidsdoorlichting in 2014 is uitgevoerd, is er geen rekening gehouden met de aanpassingen in de RPE met ingang van 1 januari 2015.

12. Hoe doeltreffend is het beleid geweest?

13. Hoe doelmatig is het beleid geweest?

De minister van Financiën heeft aan de Tweede Kamer toegezegd dat ook de volgende vraag in beleidsdoorlichtingen zal worden beantwoord (deze vraag wordt nog opgenomen in de RPE):

In beleidsdoorlichting mogelijkheden opnemen 20% besparingen en maatschappelijke gevolgen daarvan.

Voor het beantwoorden van deze vragen worden bestaande bronnen gebruikt (eerder uitgevoerde evaluaties, rapporten en dergelijke), al dan niet aangevuld met gesprekken en interviews met personen binnen en buiten de door te lichten beleidseenheid. Waar mogelijk wordt gekeken naar de relatie met de resultaten van het beleid, maar in deze mag pragmatisch worden gehandeld (bijvoorbeeld door een dergelijke exercitie slechts voor een beperkt aantal thema's te doorlopen). Een dwingend format voor een beleidsdoorlichting bestaat niet. Niet wat betreft de te verzamelen informatie en ook niet wat betreft de rapportage.

De beleidsdoorlichting behelst in ieder geval geen doorlichting van het interne functioneren van de betrokken directie(s) en/of betrokken medewerkers. Evenmin betreft het een doorlichting van het beleid van beleidspartners van de betrokken directie.

De beleidsdoorlichting dient te worden uitgevoerd, of in ieder geval te worden gesuperviseerd, door een onafhankelijk deskundige. De onafhankelijk deskundige kan bijvoorbeeld als voorzitter van een stuurgroep deelnemen aan de beleidsdoorlichting.

Na afronding van beleidsdoorlichting moeten nog een paar stappen worden gezet. Dit heeft met name te maken met de verantwoording aan het Parlement. De te nemen stappen na afronding zijn:

- Agendering in MR
- Verzending aan Tweede Kamer door de minister
- Publicatie op websites www.rijksoverheid.nl/evaluaties en www.rijksbegroting.nl/beleidsevaluaties

Bijlage II Korte weergave van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind

Artikel 1 Definitie van het kind

Ieder mens jonger dan achttien jaar is een kind.

Artikel 2 Non-discriminatie

Alle rechten gelden voor alle kinderen, zonder uitzonderingen. De overheid neemt maatregelen om alle rechten te realiseren en moet ervoor zorgen dat elk kind wordt beschermd tegen discriminatie.

Artikel 3 Belang van het kind

Het belang van het kind moet voorop staan bij alle maatregelen die kinderen aangaan. De overheid moet het welzijn van alle kinderen bevorderen en houdt toezicht op alle voorzieningen voor de zorg en bescherming van kinderen.

Artikel 4 Realiseren van kinderrechten

De overheid neemt alle nodige maatregelen om de rechten van kinderen te realiseren en moet via internationale samenwerking armere landen hierbij steunen.

Artikel 5 Rol van de ouders

De overheid moet de rechten, plichten en verantwoordelijkheden van ouders en voogden respecteren. De ouders en voogden moeten het kind (bege)leiden in de uitoefening van zijn of haar rechten op een manier die past bij de leeftijd en ontwikkeling van het kind.

Artikel 6 Recht op leven en ontwikkeling

Ieder kind heeft het recht op leven. De overheid waarborgt zoveel mogelijk het overleven en de ontwikkeling van het kind.

Artikel 7 Naam en nationaliteit

Het kind heeft bij de geboorte recht op een naam en een nationaliteit en om geregistreerd te worden. Het kind heeft het recht zijn of haar ouders te kennen en door hen verzorgd te worden.

Artikel 8 Identiteit

Het kind heeft recht zijn of haar identiteit te behouden, zoals nationaliteit, naam en familiebanden. De overheid steunt het kind om zijn of haar identiteit te herstellen als die ontnomen is.

Artikel 9 Scheiding kind en ouders

Het kind heeft recht om bij de ouders te leven en op omgang met beide ouders als het kind van een of beide ouders gescheiden is, tenzij dit niet in zijn of haar belang is. In procedures hierover moet naar de mening van kinderen en ouders worden geluisterd.

Artikel 10 Gezinshereniging

Ieder kind heeft recht om herenigd te worden met zijn of haar ouder(s) als het kind en de ouder(s) niet in hetzelfde land wonen. Aanvragen hiervoor moet de overheid met welwillendheid, menselijkheid en spoed behandelen. Het kind dat in een ander land dan zijn of haar ouder(s) verblijft, heeft recht op rechtstreeks en regelmatig contact met die ouder(s).

Artikel 11 Kinderontvoering

Het kind heeft recht op bescherming tegen kinderontvoering naar het buitenland door een ouder. De overheid neemt ook maatregelen om ervoor te zorgen dat het kind kan terugkeren vanuit het

buitenland als het ontvoerd is.

Artikel 12 Participatie en hoorrecht

Het kind heeft recht om zijn of haar mening te geven over alle zaken die het kind aangaan. De overheid zorgt ervoor dat het kind die mening kan uiten en dat er naar hem of haar wordt geluisterd. Dit geldt ook voor gerechtelijke en bestuurlijke procedures.

Artikel 13 Vrijheid van meningsuiting

Het kind heeft recht op vrijheid van meningsuiting, dit omvat ook de vrijheid inlichtingen en denkbeelden te verzamelen, te ontvangen en te verspreiden. Daarbij moet rekening gehouden worden met de rechten van anderen.

Artikel 14 Vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst

Het kind heeft recht op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst en de vrijheid deze te uiten. De overheid respecteert de rechten en plichten van ouders en voogden om het kind te (bege)leiden bij de uitoefening van dit recht op een manier die past bij zijn of haar leeftijd en ontwikkeling.

Artikel 15 Vrijheid van vereniging

Het kind heeft recht met anderen vreedzaam samen te komen, lid te zijn of te worden van een vereniging en een vereniging op te richten.

Artikel 16 Privacy

Ieder kind heeft recht op privacy. De overheid beschermt het kind tegen inmenging in zijn of haar privé- en gezinsleven, huis of post en respecteert zijn of haar eer en goede naam.

Artikel 17 Recht op informatie

Het kind heeft recht op toegang tot informatie en materialen van verschillende bronnen en in het bijzonder op informatie en materialen die zijn of haar welzijn en gezondheid bevorderen. De overheid stimuleert de productie en verspreiding hiervan en zorgt ervoor dat het kind beschermd wordt tegen informatie die schadelijk is.

Artikel 18 Verantwoordelijkheden van ouders

Beide ouders zijn verantwoordelijk voor de opvoeding van hun kinderen. Het belang van het kind staat hierbij voorop. De overheid respecteert de eerste verantwoordelijkheid van ouders en voogden, geeft hen ondersteuning en creëert voorzieningen voor de zorg van kinderen, ook voor kinderopvang als de ouders werken.

Artikel 19 Bescherming tegen kindermishandeling

Het kind heeft recht op bescherming tegen alle vormen van lichamelijke en geestelijke mishandeling en verwaarlozing zowel in het gezin als daarbuiten. De overheid neemt maatregelen ter preventie en signalering hiervan en zorgt voor opvang en behandeling.

Artikel 20 Kinderen zonder ouderlijke zorg

Een kind dat tijdelijk of blijvend niet in het eigen gezin kan opgroeien heeft recht op bijzondere bescherming. De overheid zorgt voor alternatieve opvang, zoals een pleeggezin of indien nodig een kindertehuis.

Artikel 21 Adoptie

Het belang van het kind moet voorop staan bij adoptie. Als er voor het kind geen oplossing mogelijk is in het eigen land, is internationale adoptie toegestaan. De overheid houdt toezicht op de adoptieprocedures en bestrijdt commerciële praktijken.

Artikel 22 Vluchtelingen

Een kind dat asiel zoekt of erkend is als vluchteling, heeft recht op bijzondere bescherming en bijstand ongeacht of hij of zij alleenstaand of bij zijn ouders is. De overheid moet proberen de ouders of andere familieleden van alleenstaande gevluchte kinderen op te sporen. Als dat niet lukt, heeft het kind recht op dezelfde bescherming als elk ander kind zonder ouderlijke zorg.

Artikel 23 Kinderen met een handicap

Een kind dat geestelijk of lichamelijk gehandicapt is, heeft recht op bijzondere zorg. De overheid waarborgt het recht van het gehandicapte kind op een waardig en zo zelfstandig mogelijk leven waarbij het kind actief kan deelnemen aan de maatschappij en zorgt voor bijstand om de toegang tot onder meer onderwijs, recreatie en gezondheidszorg te verzekeren.

Artikel 24 Gezondheidszorg

Het kind heeft recht op de best mogelijke gezondheid en op gezondheidszorgvoorzieningen. De overheid waarborgt dat geen enkel kind de toegang tot deze voorzieningen wordt onthouden. Extra aandacht is er voor de vermindering van baby- en kindersterfte, eerstelijnsgezondheidszorg, voldoende voedsel en schoon drinkwater, zorg voor moeders voor en na de bevalling en voor voorlichting over gezondheid, voeding, borstvoeding en hygiëne. De overheid zorgt ervoor dat traditionele gewoontes die schadelijk zijn voor de gezondheid van kinderen, worden afgeschaft.

Artikel 25 Uithuisplaatsing

Een kind dat uit huis is geplaatst voor zorg, bescherming of behandeling van zijn of haar geestelijke of lichamelijke gezondheid, heeft recht op een regelmatige evaluatie van zijn of haar behandeling en of de uithuisplaatsing nog nodig is.

Artikel 26 Sociale zekerheid

Ieder kind heeft het recht op voorzieningen voor sociale zekerheid.

Voorbehoud: Nederland geeft kinderen geen eigen aanspraak op sociale zekerheid maar regelt dit via de ouders.

Artikel 27 Levensstandaard

Ieder kind heeft recht op een levensstandaard die voldoende is voor zijn of haar lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke en maatschappelijke ontwikkeling. Ouders zijn primair verantwoordelijk voor de levensomstandigheden van het kind maar de overheid moet hen hierbij helpen door bijstand en ondersteuning zodat het kind op het minst voldoende eten en kleding en adequate huisvesting heeft.

Artikel 28 Onderwijs

Het kind heeft recht op onderwijs. Basisonderwijs is voor ieder kind gratis en verplicht. De overheid zorgt ervoor dat het voortgezet - en beroepsonderwijs toegankelijk is voor ieder kind, in overeenstemming met zijn of haar leerniveau. De overheid pakt vroegtijdig schooluitval aan. De handhaving van de discipline op school moet de menselijke waardigheid en kinderrechten respecteren. Internationale samenwerking is nodig om analfabetisme te voorkomen.

Artikel 29 Onderwijsdoelstellingen

Het kind heeft recht op onderwijs dat is gericht op: de ontplooiing van het kind; respect voor mensenrechten en voor de eigen culturele identiteit, de waarden van het eigen land en van andere landen; vrede en verdraagzaamheid; gelijkheid tussen geslachten; vriendschap tussen

alle volken en groepen en eerbied voor het milieu. Iedereen is vrij om een school naar eigen inzicht op te richten met inachtneming van deze beginselen en de door de overheid vastgestelde minimumnormen voor alle scholen.

Artikel 30 Kinderen uit minderheidsgroepen

Een kind uit een etnische, religieuze of linguïstische minderheidsgroep heeft recht om zijn of haar eigen cultuur te beleven, godsdienst te belijden of taal te gebruiken.

Artikel 31 Recreatie

Het kind heeft recht op rust en vrije tijd, om te spelen en op recreatie, en om deel te nemen aan kunst en cultuur. De overheid zorgt ervoor dat ieder kind gelijke kansen heeft om dit recht te realiseren en bevordert recreatieve, artistieke en culturele voorzieningen voor kinderen.

Artikel 32 Bescherming tegen kinderarbeid

Het kind heeft recht op bescherming tegen economische uitbuiting en tegen werk dat gevaarlijk en schadelijk is voor zijn of haar gezondheid en ontwikkeling of de opvoeding hindert. De overheid moet een minimumleeftijd voor arbeid en aangepaste werktijden en arbeidsvoorwaarden vaststellen.

Artikel 33 Bescherming tegen drugs

Het kind heeft recht op bescherming tegen drugsgebruik. De overheid moet maatregelen nemen zodat kinderen niet ingezet worden bij het maken of in de handel van drugs.

Artikel 34 Seksueel misbruik

Het kind heeft recht op bescherming tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik. De overheid moet maatregelen nemen om kinderprostitutie en kinderpornografie te voorkomen.

Artikel 35 Handel in kinderen

Het kind heeft recht op bescherming tegen ontvoering en mensenhandel. De overheid onderneemt actie om te voorkomen dat kinderen worden ontvoerd, verkocht of verhandeld.

Artikel 36 Andere vormen van uitbuiting

Het kind heeft recht op bescherming tegen alle andere vormen van uitbuiting die schadelijk zijn voor enig aspect van het welzijn van het kind.

Artikel 37 Kinderen in detentie

Marteling en andere vormen van wrede, onmenselijke of ontterende behandeling of bestraffing van het kind zijn verboden. Kinderen mogen niet veroordeeld worden tot de doodstraf of tot levenslange gevangenisstraf. Opsluiting van een kind mag alleen als uiterste maatregel en dan zo kort mogelijk. Als een kind wordt opgesloten, moet de rechter zo snel mogelijk beslissen of dat mag. Het kind heeft daarbij recht op juridische steun. Kinderen mogen niet samen met volwassenen opgesloten worden. Alle kinderen in detentie hebben recht op een menswaardige behandeling en op contact met hun familie.

Voorbehoud: in Nederland kan op kinderen vanaf zestien jaar het volwassenenstrafrecht worden toegepast.

Artikel 38 Kinderen in oorlogssituaties

Een kind in een oorlogssituatie heeft recht op extra bescherming en zorg. De overheid waarborgt dat kinderen jonger dan vijftien jaar niet voor militaire dienst worden opgeroepen.

Artikel 39 Bijzondere zorg voor slachtoffers

Een kind dat slachtoffer is van oorlogsgeweld of van uitbuiting, misbruik, foltering of een andere

wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing heeft recht op bijzondere zorg - in een omgeving die goed is voor het zelfrespect, de gezondheid en de waardigheid van het kind - om te herstellen en te herintegreren in de samenleving.

Artikel 40 Jeugdstrafrecht

Ieder kind dat verdacht, vervolgd of veroordeeld wordt voor een strafbaar feit heeft recht op een pedagogische behandeling die geen afbreuk doet aan de eigenwaarde en de menselijke waardigheid van het kind, die rekening houdt met de leeftijd van het kind en die de herintegratie en de opbouwende rol van het kind in de samenleving bevordert. Ieder kind heeft recht op een eerlijk proces en op juridische bijstand. De overheid houdt kinderen zoveel mogelijk buiten strafrechtelijke procedures.

Voorbehoud: in Nederland krijgt een kind bij lichte overtredingen soms geen juridische bijstand. (<http://www.kinderrechten.nl>, geraadpleegd 20 oktober 2014).

Bijlage III Beleidsvisies van de bewindslieden en *highlights* uit rijksbegrotingen Jeugd

Beleidsvisies van de bewindslieden

Hieronder volgt een historische schets van de bredere beleidsvisie van de verantwoordelijke bewindspersonen, die dus ook van toepassing was op de laagdrempelige ondersteuning bij het opvoeden en opgroeien. Het jeugdbeleid is in de afgelopen jaren vanaf 2010 onder drie kabinetten en door drie verschillende bewindspersonen uitgevoerd. De schets is gebaseerd op de begrotingsteksten en belangrijke beleidsbrieven van de afgelopen jaren.

In de schets onder andere de beleidsdoelstellingen door de jaren heen, de verantwoordelijkheid van de bewindspersoon en de ingezette instrumenten.

Vooraf: het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind

Alle kinderrechten staan in het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) van de Verenigde Naties, het VN-Kinderrechtenverdrag. Op 20 november 1989 is door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in New York het Kinderrechtenverdrag aangenomen. Het werd van kracht op 2 september 1990, na ratificatie door 20 lidstaten. Inmiddels hebben 193 landen het Kinderrechtenverdrag geratificeerd. Ook Nederland heeft het Kinderrechtenverdrag geratificeerd en op 8 maart 1995 trad het verdrag voor het Koninkrijk der Nederlanden in werking. Het verdrag bevat 54 artikelen. Zie een verkorte versie in bijlage II.

In het verdrag wordt onder een kind ieder mens jonger dan 18 jaar verstaan.

Het IVRK geeft onder andere aan dat de overheid het welzijn van alle kinderen moet bevorderen en toezicht houdt op alle voorzieningen voor de zorg en bescherming van kinderen. Het IVRK is leidend voor het jeugdbeleid in Nederland.

Alle kansen voor alle kinderen

Het in 2007 gepubliceerde beleidsprogramma "Alle kansen voor alle kinderen" (TK 31 001, nr. 37) van de minister voor Jeugd en Gezin (2007-2010) was opgebouwd rond een aantal kernwaarden van het IVRK en had als doel de kracht van kinderen en gezinnen en daarmee van de samenleving te versterken. Ambities waren: versterking van gezinnen en opvoeding, meer aandacht voor preventie en minder vrijblijvendheid. Er was vanaf dat moment veel aandacht voor laagdrempelige ondersteuning bij opvoeden en opgroeien.

2007 was het jaar waarin het programmaministerie vorm kreeg en vernieuwingen in de steigers werden gezet zoals het actieplan bestrijding kindermishandeling en de aanpak ervaren regeldruk. De uitkomsten van Operatie Jong speelden een belangrijke rol in het beleid van het programmaministerie.

In 2008 en 2009 zijn de trajecten in gang gezet die nodig waren om de ambities uit het beleidsprogramma te realiseren, zoals de wetsvoorstellen Centra voor Jeugd en Gezin en de Verwijsindex Risicjongeren.

Eind 2009 waren resultaten zichtbaar zoals het gestaag groeiende aantal Centra voor Jeugd en Gezin en de pilots campussen.

Bovendien kwam in 2009 een groot aantal adviezen en rapporten beschikbaar over de werking van het stelsel en mogelijke wijzigingen. De voorstellen leverden een bijdrage aan versterking van de eigen kracht van kinderen en gezinnen, vermindering van de groei op specialistische voorzieningen door inzet van vroegtijdige hulp en een goede nazorg.

In februari 2010 viel het kabinet-Balkenende IV. Het nieuwe kabinet-Rutte I dat aantrad op 14 oktober 2010 besloot om geen minister voor Jeugd en Gezin te benoemen. De taken van Jeugd en Gezin werden herverdeeld over andere ministers.

Vertrouwen in de zorg

Op 28 januari 2011 zond de toenmalige staatssecretaris van VWS haar beleid naar de Tweede Kamer: "Vertrouwen in de zorg". Zij wilde vanuit vertrouwen de voorwaarden scheppen waarin aan hen die zorg en ondersteuning nodig hadden en aan hen die zorg verleenden in wederkerigheid goed met elkaar zouden kunnen samenwerken. De staatssecretaris wilde daarin eerlijk en rechtvaardig zijn en daarom ook de grenzen aangeven wat wij als samenleving collectief hiervoor zouden betalen. Om het vertrouwen in de zorg te helpen realiseren zette de staatssecretaris van VWS zich in op drie thema's:

- Betere en betaalbare zorg nu en later.

Binnen dit thema lag de focus op het waarderen en blijven verbeteren van goede zorg, het verbeteren van kwaliteit en een goede organisatie van de zorg.

- Zorg, dat zijn mensen.

Centraal binnen dit thema stond het benutten van de eigen kracht van de samenleving, het voorkomen en signaleren van misbruik, waardering voor medewerkers in de zorg en de leidende invloed op het beleid in de zorg door professionals en cliënten.

- Zorgzaamheid dicht bij huis.

Binnen dit thema waren de inspanningen gericht op de menselijke maat in de zorg en de eenvoudige toegang tot zorg en ondersteuning waarbij gemeenten een belangrijke rol speelden.

In de brief kondigde zij aan:

"Mijn ambitie is om de ondersteuning van zorg voor jeugd en gezin beter te laten aansluiten bij de eigen kracht van kinderen, jongeren en hun ouders. Hiermee kunnen we voorkomen dat normale opvoedvragen dure zorgvragen worden én kunnen we het groeiend beroep op jeugdzorg terugdringen. Ik wil gemeenten in staat stellen om de zorg voor jeugd laagdrempeliger, integraler en efficiënter te maken. De Kamer wordt binnenkort geïnformeerd over de te nemen stappen om de in het Regeerakkoord aangekondigde stelselwijziging zorg voor jeugd te realiseren".

En:

"Het is belangrijk mensen te stimuleren zelf initiatieven te nemen. Ouders moeten kunnen aankloppen bij familie, vrienden of bureaus voor vragen over opvoeding en als dat niet gaat bij de Centra voor Jeugd en Gezin (CJG). Zo voorkomen we dat normale opvoedvragen ook meteen zorgvragen worden. Ik heb waardering voor de stappen die de minister voor Jeugd en Gezin

onder het vorige kabinet heeft gezet – onder meer met de vormgeving van CJGs in de gemeenten - en bouw hier verder op voort. In overleg met ouders, maatschappelijke organisaties en gemeenten wil ik de kwaliteit van het 'gewone' opvoeden agenderen om zodoende een veilige en stimulerende opvoedcontext binnen en buiten het gezin te versterken, waarmee uitval naar speciale voorzieningen zoveel mogelijk wordt voorkomen. Ik zal uw Kamer in de loop van 2011 informeren. Jongeren stimuleren hun talenten goed te gebruiken is belangrijk. Geloof in eigen kunnen is een groot goed. Door consequent uit te gaan van kansen en eigen kracht – een positieve benadering dus – wordt gedrag niet automatisch geproblematiseerd en kan ook het beroep op zorg worden tegengegaan. De eerste verantwoordelijkheid voor een samenhangend en ontwikkelingsgericht jeugdbeleid ligt bij gemeenten.

De positie van kwetsbare jongeren heeft mijn bijzondere aandacht. Verschillende maatregelen in het Regeerakkoord beïnvloeden de positie van kwetsbare jongeren, zoals stelselherziening jeugdzorg, bijstelling passend onderwijs en de regeling werken naar vermogen. Om die reden heb ik met mijn collega's van OCW, SZW en VenJ afgesproken de genoemde maatregelen uit het Regeerakkoord in nauwe afstemming uit te werken".

Op het terrein van de jeugdzorg wilde ze een betere balans tussen hulpverlening en papierwerk: dat is wat jeugdprofessionals nodig hebben om jongeren en gezinnen goed te kunnen helpen. Beheer en controle moesten plaatsmaken voor vertrouwen en ruimte, zowel voor cliënten als professionals. Ze wilde daarom, samen met cliënten, medeoverheden en instellingen, de ervaren regeldruk van cliënten en professionals verder terugdringen.

Voor beroepsbeoefenaren in de jeugdzorg ondersteunde zij het initiatief van de beroepsverenigingen, werkgevers en cliëntenorganisaties om te komen tot twee geprofessionaliseerde beroepen in de jeugdzorg, namelijk die van jeugdzorgwerker (hbo) en gedragswetenschapper in de jeugdzorg (wo).

Premier Rutte bood op 23 april 2012 het ontslag van zijn kabinet aan. Het huidige kabinet Rutte II trad op 5 november 2012 aan.

Van systemen naar mensen

In de beleidsbrief "Van systemen naar mensen" van 8 februari 2013 van de minister en de staatssecretaris van VWS aan de Tweede Kamer werd de gezamenlijke agenda van de huidige bewindslieden kenbaar gemaakt. In de beleidsbrief werden de contouren neergezet voor de huidige kabinetsperiode voor de gezondheidszorg en welzijnszorg. De bewindslieden spraken over een urgentie om de zorg beter en betaalbaar te maken. Oplossingen werden gezocht in "een integrale, persoons- en buurtgerichte aanpak, waarbij de scheidslijn tussen de curatieve zorg en de langdurige zorg zal vervagen". De bewindslieden signaleerden ook dat "de maatschappij verandert, preventie belangrijker wordt, dat we ouder worden en vaker chronisch ziek zijn en dat de behoefte aan informatie groeit".

Over jeugdzorg geven ze aan: "Meer dan op andere terreinen hebben kinderen en gezinnen die afhankelijk zijn van jeugdzorg te maken met teveel hulpverleners, teveel regelingen en een te formalistische benadering. De hulpvraag van ouders en kinderen moet leidend zijn voor de zorg die

geboden wordt, niet het beschikbare aanbod. Versnippering en bureaucratie kan worden teruggedrongen door budgetten te ontschotten, gemeenten de jeugdzorg te laten regisseren en professionals meer ruimte te geven om de zorg te bieden die nodig is”.

En:

“Steeds meer ongemakken en maatschappelijke problemen zijn in de gezondheidszorg beland. Het begrip zorg is opgerekt en omvat steeds meer niet-medische zaken. Hoewel we steeds gezonder zijn, neemt ons beroep op zorg en ondersteuning fors toe. Er wordt daarmee een afhankelijkheid van het medisch circuit gecreëerd, vaak voor langere tijd. De vraag is of deze medicalisering ons heeft opgeleverd wat we ervan verwachtten, of onze levensverwachting of ons levensgeluk erdoor toenemen. De verwachting van waartoe de zorg in staat is en wat de zorg kan leveren is enorm. Daaraan kan in de praktijk niet worden voldaan. Het is zaak goed te definiëren wat we zelf moeten oplossen, waarvoor we zelf verantwoordelijk zijn en waar professionele hulp meerwaarde biedt en het verschil kan maken. Dit geldt zowel voor de langdurige zorg als voor de curatieve zorg en de jeugdzorg”.

Ook wordt aangekondigd dat alle ondersteuning, hulp en zorg bij opgroeien en opvoeden per 1 januari 2015 wordt gedecentraliseerd naar gemeenten: “hiermee willen we een omslag realiseren naar preventie en aansluiten bij eigen mogelijkheden en het sociale netwerk van jeugdigen en hun ouders. Het moet makkelijker worden verbindingen te leggen tussen zorg, lokaal gezondheidsbeleid, onderwijs, werk en inkomen, sport en veiligheid.” Aangekondigd wordt dat het wetsvoorstel medio 2013 wordt aangeboden aan de Kamer.

Bestrijden van kindermishandeling en professionalisering van de jeugdzorg, worden expliciet als belangrijke thema's genoemd.

De jaren 2012, 2013 en 2014 werden gekenmerkt door een opmaat naar de transitie van de jeugdzorg naar gemeenten en de daarbij behorende (stelsel)werkzaamheden en aandacht voor transformatie. Veel aandacht ging en gaat hier dan ook naar uit. Het begrotingsjaar 2015 laat zien dat het huidige subartikel 5.1 deels naar gemeenten gaat en deels opgaat in artikel 5.3 dat staat voor: Effectief en efficiënt werkend jeugdstelsel.

Highlights uit de rijksbegrotingen

Hieronder de *highlights* uit de rijksbegrotingen Jeugd vanaf 2010 t/m 2015, naar begrotingsjaar en naar (waar mogelijk) het huidige subartikel 5.1.

Begrotingsjaar 2010

In 2010 was er het programmaministerie voor Jeugd en Gezin, waarin beleidsartikel 2 “Gezond opgroeien” de algemene doelstelling, de belangrijkste onderwerpen en de daarbij behorende instrumenten op dit terrein bevatten.

Algemene beleidsdoelstelling

Kinderen groeien lichamelijk en geestelijk gezond op.

Ministeriële verantwoordelijkheid

Onder de verantwoordelijkheid van de minister voor Jeugd en Gezin viel het zorg dragen voor een kader waarbinnen kinderen in Nederland gezond konden opgroeien en zich konden ontwikkelen tot zelfstandige en maatschappelijk betrokken burgers.

Jongeren hadden zelf een verantwoordelijkheid om een actieve, maatschappelijke rol te pakken.

Het bewerkstelligen van jongerenparticipatie was een verantwoordelijkheid van provincies en gemeenten. Jongeren moesten gemeenten weten te vinden maar andersom gold hetzelfde: gemeenten moesten lokale jongeren(organisaties) weten te vinden.

Gemeenten konden hun verantwoordelijkheden uitvoeren via de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de Wet Publieke Gezondheid (WPG). Zij ontvingen middelen en droegen ook zelf bij aan de doelstellingen via onder andere het accres van het Gemeentefonds. Bedoeling was de rol van de gemeenten in die komende jaren te versterken en vergroten. Het kabinet en de gemeenten hadden met het oog op de rol van de gemeenten in 2007 een Bestuursakkoord gesloten waarin onder andere was vastgelegd dat de vorming van de Centra Jeugd en Gezin onder de bestuurlijke verantwoordelijkheid van de gemeenten viel.

Operationele doelstellingen

Er waren twee operationele doelstellingen voor "Gezond opgroeien":

1. Kinderen en hun ouders/verzorgers krijgen laagdrempelige ondersteuning bij het opgroeien, opvoeden en verzorgen.
2. Kinderen hebben een gezonde leefstijl en zijn actief en positief betrokken bij hun leefomgeving.

Operationele doelstelling 2.1

Motivering

Ouders/verzorgers werden gezien als primair verantwoordelijk voor de opvoeding en verzorging van hun kinderen. Uitgangspunt was dat als een gezin ondersteuning nodig had bij de opvoeding, ouders in eerste instantie een beroep konden doen op de directe omgeving. De overheid droeg zorg voor algemene voorzieningen ter stimulering van de ontwikkeling van kinderen, en kwam in beeld op het moment dat een gezin en zijn directe omgeving onvoldoende in staat bleken de opvoedingsvragen te kunnen beantwoorden, de problemen het hoofd te bieden en/of wanneer de gezondheid of veiligheid van het kind in het geding was.

Belangrijkste instrumenten

Het wettelijk kader voor het jeugd- en gezinsbeleid in dit beleidsartikel werd onder andere gevormd door de Wmo en de WPG. De gemeenten hadden op grond van deze wetten al de verantwoordelijkheid voor het preventief jeugdbeleid (Wmo) en het basistakenpakket Jeugdgezondheidszorg (WPG). Het kabinet zette onder andere de volgende instrumenten in:

- Inzet op groei van de Centra voor Jeugd en Gezin (CJG).
- Inzet op de ZonMw programma's "Zorg voor Jeugd" en "Standaard Jeugdgezondheidszorg".
- Inzet op invoering van het Elektronisch Kinddossier Jeugdgezondheidszorg en de Verwijsindex Risicjongeren.
- Inzet op Zorg- en Adviesteams (ZAT's) op scholen.

- Omdat veel migrantenkinderen niet goed werden bereikt door (preventieve) jeugdvoorzieningen, draaide het ZonMw programma "Diversiteit in het Jeugdbeleid".
- In 2010 werd invulling gegeven aan het uitwerken en uitvoeren van de actiepunten uit de Gezinsnota door de uitwerking van het opvoeddebat (de opvoedestafette), activiteiten in het kader van scheiding en omgang die erop gericht waren de schadelijke gevolgen van scheiding en relatieconflicten voor kinderen te beperken, en initiatieven in het kader van gezin en werk.
- De BES-eilanden Bonaire, Sint Eustatius en Saba werden onderdeel van Nederland. In 2010 werden verschillende projecten uit het plan van aanpak voor de jeugdproblematiek op de BES gereed gemaakt met het oog op die transitie eind 2010.
- De Wetenschappelijk Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) adviseerde het kabinet om overbelaste jongeren meer structuur en verbondenheid te bieden door middel van plusvoorzieningen. Dit was geen nieuw schooltype maar een totaalpakket van onderwijs en ondersteuning dat voor deze jongeren nodig was om het halen van een diploma en het vinden van een baan weer binnen handbereik te krijgen. Het kabinet trok via de begrotingen van J&G en OCW daarom zowel in 2009 als in 2010 geld uit om plusvoorzieningen te stimuleren.
- Aan de Maatschappelijke Ondernemers(MO)groep werd een subsidie toegekend om in overleg met het Midden en Kleinbedrijf (MKB)-NL een plan van aanpak voor pilots arbeidstoeleiding jeugdzorgjongeren op te stellen.
- Subsidie aan de koepels van Internaten voor Schippers- en Kermisjeugd.

Operationele doelstelling 2.2

Motivering

De basis van het in het Coalitieakkoord "Samen werken, samen leven" van 7 februari 2007 aangekondigde preventiebeleid, was het informeren van jongeren en hun ouders over de risico's van ongezond leven. Daarnaast was volgens het kabinet ook hulpverlening en wetgeving nodig. De bestaande preventie was aan vernieuwing toe. Het was zaak alcohol, drugs, tabak, voeding, overgewicht en bewegen meer in samenhang aan de orde te stellen.

Jongeren moesten in staat zijn om mee te denken en vooral mee te doen. In de notitie "Onze Jeugd van Tegenwoordig" uit juni 2009 stond dan ook de eigen kracht van jongeren en participatie in de samenleving voorop. Daarnaast werd ingegaan op de aanpak van risicogedragingen van jongeren als het ging om een gezonde leefstijl.

Belangrijkste instrumenten

- Voor opvoedingsondersteuning over alcohol en jongeren voerde ZonMw een programma uit. Doel was dat ouders en andere opvoeders alcoholgebruik van kinderen in ieder geval tot hun zestiende jaar uitstelden.
- www.hallowereld.nl ondersteunde via internet jonge gezinnen bij de opvoeding van hun kind(eren) gericht op een gezonde leefstijl.
- Ondersteunen van professionals die zorg boden aan kinderen en gezinnen, met kennis over de effectiviteit van instrumenten en interventies. Het Nederlands

Jeugdinstituut (NJI) had daartoe tot doel de kennis inzake jeugd-, gezin- en opvoedingsvraagstukken te verzamelen, verrijken, valideren en verspreiden.

- Het stimuleren dat jongeren politiek en maatschappelijk meer gingen participeren. De minister voor Jeugd en Gezin reikte jaarlijks een prijs uit aan de gemeente die het beste initiatief had om jeugdparticipatie te bevorderen. Daarnaast waren middelen beschikbaar voor een goed werkende trainerspool die kon worden ingezet ten behoeve van ondersteuning aan jongeren, de organisatie van het jaarlijkse Nationale Jeugddebat en diverse subsidies en opdrachten om (inter)nationale jeugdprogramma's uit te voeren.
- In 2009 was met het initiatief Your World, Rotterdam Europese Jongerenhoofdstad 2009 uitgevoerd. De speerpunten van Rotterdam hierbij waren: versterking van de participatie van jongeren, het verkleinen van de afstand tussen jong en oud, autochtoon en allochtoon, en het bevorderen van een evenwichtiger beeldvorming over jeugd. Hiervoor was in de periode 2008–2011 geld beschikbaar. De resultaten werden in 2010 in Nederlandse gemeenten verder verspreid.
- Er werd van 2009 tot en met 2011 een impuls gegeven aan diverse vormen van vrijwillige inzet voor en door jongeren en gezinnen. Met deze impuls werd een bijdrage geleverd aan het samenleven en actief burgerschap rondom opvoeden en opgroeien. ZonMw, NJi en MOVISIE ontwikkelden dit programma. Er werd onder andere gekeken naar manieren om professionals en gemeenten meer gebruik te laten maken van de vrijwillige inzet van burgers om zo het sociale netwerk (de civil society) rond kinderen en ouders te versterken.

Begrotingsjaar 2011

Met de val van het kabinet-Balkenende IV op 20 februari 2010 en het nieuwe kabinet-Rutte I dat op 14 oktober 2010 werd beëdigd, werd de afspraak gemaakt geen programmaminister voor Jeugd en Gezin te benoemen. Ambities werden bijgesteld. Taken werden herverdeeld over andere ministers. Het kabinet-Rutte I gaf in het Regeerakkoord aan dat de jeugdzorg in zijn geheel over zou gaan naar de gemeenten. De nieuwe regering volgde daarmee voor een belangrijk deel de standpunten van het vorige kabinet en de werkgroep Toekomstverkenning Jeugdzorg.

Wijziging

In januari 2011 stuurde het nieuwe kabinet een wijziging van de begroting 2011 naar de Tweede Kamer (Kamerstukken 32 609 XVII, nr. 1 en 2). Voor VWS betekende dat, naast een jeugdzorgartikel 45.3 met daarin ook opgenomen de Verwijsindex, een artikel 45.1: Kinderen en hun ouders/verzorgers krijgen laagdrempelige ondersteuning bij het opgroeien, opvoeden en verzorgen, artikel 45.2: Kinderen hebben een gezonde leefstijl en zijn actief en positief betrokken bij hun leefomgeving en artikel 54.2: Kinderen met ernstige opgroei- en opvoedproblemen krijgen op tijd effectieve hulp bij zorgaanbieder. In een zogenoemde transponeringstabel stond weergegeven waar het beleid vandaan kwam (van welk artikelonderdeel op de begroting van Jeugd en Gezin 2011) en waar (naar welke begroting en welk artikel) het beleid heenging. In deze

transponeringstabel werden tevens de financiële mutaties verwerkt die voortvloeiden uit het Regeerakkoord van 30 september 2010 "Vrijheid en verantwoordelijkheid".

Instrumenten

Het ging om begrotingsbedragen voor de volgende instrumenten:

45.1

Centra voor Jeugd en Gezin.

Schippersinternaten.

Onderzoek en monitoring.

Jeugdgezondheidszorg.

45.2

Ontwikkelingsgericht jeugdbeleid (participatie, Kijkwijzer, internationaal etc.).

Bijdrage aan de Kinderombudsman (begroting Hoge Colleges van Staat € 1,5 miljoen)²⁵.

Gezonde leefstijl.

54.2

Campussen.

Nieuw jeugdstelsel

In de beleidsbrief "Geen kind buiten spel" van 8 november 2011 werden de contouren voor een nieuw jeugdstelsel geschetst. Een omslag (transformatie) werd nodig geacht naar meer preventie en eerdere ondersteuning, meer uitgaan van de eigen kracht van jongeren en hun ouders, problemen minder snel medicaliseren, betere samenwerking rond gezinnen en ondersteuning, hulp en zorg op maat. Ouders, kinderen en andere opvoeders moesten gemakkelijker terecht kunnen met hun vragen over opgroeien en opvoeden en indien nodig, sneller de juiste zorg krijgen. In het wetgevingsoverleg van 19 december 2011 stemde de Tweede Kamer op hoofdlijnen in met de voorstellen in de beleidsbrief. Met de voortgangsbrief van 27 april 2012 werd de Tweede Kamer geïnformeerd over de nadere keuzes bij de invulling van het wetsvoorstel. De voortgangsbrief werd in een algemeen overleg op 20 juni 2012 met de Tweede Kamer besproken.

In het Regeerakkoord van oktober 2012 is herbevestigd dat de decentralisatie van de jeugdhulp naar gemeenten zou worden doorgezet, inclusief de jeugd-ggz

(<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/jeugdzorg/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2013/07/01/memorie-van-toelichting-bij-de-jeugdwet.html>,

geraadpleegd 17 juli 2014).

Begrotingsjaar 2012

In 2012 ontstaat artikel 45.1, naast het jeugdzorgartikel 45.2.

45.1 wordt als volgt omschreven: Kinderen en hun ouders/verzorgers zijn positief betrokken bij hun leefomgeving en krijgen zo nodig laagdrempelige ondersteuning bij het opvoeden en opgroeien aansluitend op hun eigen kracht.

²⁵ De Kinderombudsman ziet er op toe dat in Nederland de rechten van het kind worden nageleefd. Het is een onafhankelijk instituut, dat sinds 1 april 2011 bestaat. De Kinderombudsman is onderdeel van Bureau Nationale ombudsman. De Kinderombudsman heeft een eigen werkgebied en bevoegdheden. Hij rapporteert jaarlijks aan de Tweede Kamer.

Algemene beleidsdoelstelling

Kinderen in Nederland groeien gezond en veilig op, ontwikkelen hun talenten en doen mee aan de samenleving.

Rol en verantwoordelijkheid minister

Met het nieuwe kabinet is de coördinatie van het jeugdbeleid overgegaan naar de minister van VWS.

Ouders/verzorgers zijn primair verantwoordelijk voor de opvoeding en verzorging van hun kinderen. De minister van VWS is systeemverantwoordelijk voor het kader waarbinnen kinderen in Nederland gezond en veilig opgroeien, hun talenten ontwikkelen en participeren. Kinderen die in hun ontwikkeling worden bedreigd, moeten zorg krijgen en indien nodig in bescherming worden genomen. Systeemverantwoordelijkheid voor het jeugdstelsel houdt in dat de minister verantwoordelijk is voor het wettelijk kader rond zorg voor jeugd waarbinnen gemeenten, provincies, grootstedelijke regio's, lokale en landelijke organisaties, Bureaus Jeugdzorg, zorgverzekeraars en zorgaanbieders hun verantwoordelijkheden realiseren. Gemeenten zijn op grond van de Wmo en de Wpg verantwoordelijk voor het preventief jeugdbeleid en het basistakenpakket jeugdgezondheidszorg. Wanneer zich ernstige opgroei- en opvoedproblemen bij jongeren voordoen, is jeugdzorg aan de orde.

Samengevat is de minister van VWS verantwoordelijk voor de volgende onderdelen van het jeugdstelsel:

- Het stimuleren en faciliteren van laagdrempelige opvoedondersteuning aan jongeren en hun ouders met opgroei- en opvoedvragen. De uitvoering hiervan ligt bij gemeenten.
- Het bevorderen van een effectieve aanpak van kindermishandeling.
- Het stimuleren en faciliteren van gemeenten om perspectief te bieden aan kwetsbare jongeren door verbetering van de samenhang in beleid en uitvoering tussen zorg, school en werk.
- Vanuit een faciliterende rol (mede-)financieren van een toegankelijk, passend en samenhangend zorgaanbod voor kinderen met ernstige opgroei- en opvoedproblemen, met psychiatrische problemen en voor licht verstandelijk gehandicapte kinderen en hun ouders en verzorgers. De provincies en grootstedelijke regio's ontvangen een doeluitkering voor de uitvoering van de Wet op de Jeugdzorg. Hiermee zijn zij in staat een Bureau Jeugdzorg in stand te houden en zorgaanbod in te kopen voor kinderen en jongeren met een indicatiejeugdzorg.
- Het toezicht houden op de kwaliteit van de jeugdzorg. De Inspectie Jeugdzorg is verantwoordelijk voor het uitvoeren van onafhankelijk toezicht op de jeugdzorg.

Prioriteiten 2012

In het Regeerakkoord van september 2010 is een ingrijpende wijziging van het jeugdstelsel afgesproken om de ondersteuning en zorg voor jeugd laagdrempeliger, integraler en efficiënter te maken. Het kabinet wil de zorg voor jeugd beter laten aansluiten op de eigen kracht van jongeren en hun ouders.

Om de gewenste verschuiving van zware zorg naar lichte ondersteuning te realiseren, wordt alle jeugdzorg die nog valt onder het Rijk, de provincies, de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten

(AWBZ) en Zorgverzekeringswet (Zvw) gedecentraliseerd naar gemeenten. Concrete afspraken worden hiertoe gemaakt.

Belangrijke instrumenten artikel 45.1

- Subsidie aan koepels van internaten voor schippers- en kermisjeugd.
- Subsidies voor kennisontwikkeling, participatie en kinderrechten.
- Subsidie voor Europees jeugdbeleid.
- Subsidies voor kwetsbare jongeren.
- Bijdragen aan ZonMw.
- Opdrachten/subsidies/bijdragen stelselwijziging. Dit instrument vormt een nieuw onderdeel. In de bestuursafspraken 2011–2015 met de VNG en het IPO zijn afspraken gemaakt over het te ontwikkelen nieuwe wettelijk kader, de bestuurlijke voorwaarden voor decentralisatie naar gemeenten, de transitie naar het nieuwe stelsel en de beschikbare in- en uitvoeringskosten. Met dit instrument wordt ook ingezet op de doorontwikkeling van Centra voor Jeugd en Gezin.
- Opdrachten/subsidies/bijdragen Aanpak Kindermishandeling. De aanpak van kindermishandeling wordt een belangrijk onderdeel van de brede aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties. In 2011 werd samen met het ministerie van Veiligheid en Justitie een nieuw actieplan voor de aanpak van kindermishandeling opgesteld, dat voortbouwde op de fundamenteen die waren gelegd met het Actieplan Kinderen Veilig Thuis 2008–2010.
- Bijdrage aan het NICAM.
- Bijdrage aan de Kinderombudsman (begroting Hoge Colleges van Staat € 1,5 miljoen).

Begrotingsjaar 2013

In 2013 is er het begrotingsartikel 5.1 met de naam Laagdrempelige ondersteuning bij het opvoeden en opgroeien.

Algemene beleidsdoelstelling

Kinderen in Nederland groeien gezond en veilig op, ontwikkelen hun talenten en doen mee aan de samenleving.

Rol en verantwoordelijkheid minister

Ouders/verzorgers worden nog steeds als primair verantwoordelijk gezien voor de opvoeding en verzorging van hun kinderen. De minister van VWS was verantwoordelijk voor het kader waarbinnen kinderen in Nederland gezond en veilig opgroeien, zich ontwikkelen en participeren. Kinderen die in hun ontwikkeling werden bedreigd, moesten zorg krijgen en indien nodig in bescherming worden genomen.

De minister was verantwoordelijk voor het wettelijk kader rond zorg voor jeugd waarbinnen gemeenten, provincies, grootstedelijke regio's, lokale en landelijke organisaties, bureaus Jeugdzorg, zorgverzekeraars en zorgaanbieders hun verantwoordelijkheden realiseren. Gemeenten waren op grond van de Wmo en de Wpg verantwoordelijk voor het preventief jeugdbeleid en het basistakenpakket Jeugdgezondheidszorg. Provincies waren op grond van de Wet op de Jeugdzorg verantwoordelijk voor de geïndiceerde jeugdzorg. Op grond van de Zorgverzekeringswet (Zvw)

respectievelijk de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) vond financiering plaats van geestelijke gezondheidszorg voor jeugd (Jeugd-ggz) respectievelijk de zorg voor jeugdigen met een licht verstandelijke beperking (Jeugd-lvb).

Daarnaast had de minister een bijzondere verantwoordelijkheid voor de JeugdzorgPlus. De minister was rechtstreeks verantwoordelijk voor de JeugdzorgPlus, zowel financieel als inhoudelijk. Voorts hechtte de minister een belang aan het in stand houden van een landelijke kennisinfrastructuur vanwege de systeemverantwoordelijkheid van het Rijk. Het ging om het monitoren van en kennis voor beleidsontwikkeling, -implementatie en zorgvernieuwing rond het stelsel van jeugdvoorzieningen.

De Inspectie Jeugdzorg was verantwoordelijk voor het uitvoeren van onafhankelijk toezicht op de jeugdzorg.

Prioriteiten 2013

- Stelselwijziging.
- Aanpak Kindermishandeling en seksueel misbruik.
- Kwaliteit en veiligheid in de jeugdzorg.

Instrumenten artikel 5.1

- Laagdrempelige ondersteuning bij het opvoeden en opgroeien.
- Subsidie aan koepels van internaten voor schippers- en kermisjeugd.
- Subsidies, opdrachten en bijdragen voor preventief en ontwikkelingsgericht jeugdbeleid.
- Subsidies, opdrachten en bijdragen aan andere begrotingshoofdstukken Aanpak Kindermishandeling en voorzieningen met betrekking tot zorg voor jeugd.
- Bijdragen aan medeoverheden voor kwetsbare jongeren.
- Opdrachten preventief en ontwikkelingsgericht jeugdbeleid.
- Opdrachten en bijdragen aan medeoverheden stelselwijziging.
- Verwijsindex Risicjongeren.
- Bijdrage aan het NICAM.

Begrotingsjaar 2014

Algemene beleidsdoelstelling

Kinderen in Nederland groeien gezond en veilig op, ontwikkelen hun talenten en doen mee aan de samenleving.

Rol en verantwoordelijkheid Minister

De rol en verantwoordelijkheid van de minister van VWS zijn in 2014 identiek aan 2013.

Prioriteiten 2014

De prioriteiten voor 2014 zijn:

- Stelselwijziging.
- Demedicaliseren, ontzorgen, normaliseren.
- Aanpak Kindermishandeling en seksueel misbruik.
- Professionalisering jeugdzorg.

Instrumenten artikel 5.1

- Subsidie aan koepels van internaten voor schippers- en kermisjeugd.

- Subsidies, opdrachten en bijdragen voor preventief en ontwikkelingsgericht jeugdbeleid. Er zijn middelen beschikbaar voor het stimuleren van diverse ontwikkelingen op het jeugdterrein zoals demedicaliseren, jongerenparticipatie, ouderbetrokkenheid, kinderrechten en mentale gezondheidsbevordering. Daarnaast zijn er middelen voor kennis en monitoring, visieontwikkeling en instrumentontwikkeling.
- Subsidies, opdrachten en bijdragen aan andere begrotingshoofdstukken Aanpak Kindermishandeling en voorzieningen met betrekking tot zorg voor jeugd.
- Bijdragen aan medeoverheden voor kwetsbare jongeren.
- Opdrachten, subsidies en bijdragen aan medeoverheden stelselherziening.
- Verwijsindex Risicjongeren.
- Bijdrage aan het NICAM.

Begrotingsjaar 2015

De begrotingstekst 2015 kent de volgende elementen:

Algemene beleidsdoelstelling

Kinderen in Nederland groeien gezond en veilig op, ontwikkelen hun talenten en doen mee aan de samenleving.

Rol en verantwoordelijkheid Minister

Ouders/verzorgers zijn primair verantwoordelijk voor de opvoeding en verzorging van hun kinderen. Als ouders of het ondersteunende sociale netwerk hun rol niet kunnen vervullen, is er een taak weggelegd voor de overheid om jeugdigen met de juiste hulp (maatwerk) naar een zelfstandige toekomst te leiden. Kinderen die in hun ontwikkeling worden bedreigd, moeten passende hulp krijgen en indien nodig in bescherming worden genomen. Met de invoering van de Jeugdwet op 1 januari 2015 zijn gemeenten bestuurlijk en financieel verantwoordelijk voor de ondersteuning, hulp en zorg van jeugdigen (jeugdhulp) die voorheen viel onder de Wet op de jeugdzorg, de Zorgverzekeringswet (jeugd-geestelijke gezondheidszorg) en de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (zorg voor jeugdigen met een verstandelijke beperking). De minister is systeemverantwoordelijk voor het gedecentraliseerde stelsel van jeugdhulp (jeugdinstelsel). Daarnaast is de minister verantwoordelijk voor het wettelijk kader (Jeugdwet) en aanspreekbaar op de algemene publieke doelen als toegankelijkheid, kwaliteit, doelmatigheid en doeltreffendheid van het jeugdinstelsel. De minister is verantwoordelijk voor:

Stimuleren:

- Faciliteren van de verschillende actoren (gemeenten, jeugdhulpaanbieders, cliënten, jeugdprofessionals) opdat ze hun verantwoordelijkheid (kunnen) nemen om de maatschappelijke doelen van het jeugdinstelsel te realiseren.–Stimuleren dat de kwaliteit en veiligheid in de jeugdhulp geborgd worden door verdere professionalisering en het stellen van kwaliteitseisen.
- Bevorderen van een effectieve aanpak van kindermishandeling, onder andere door de uitvoering van het Actieplan aanpak kindermishandeling 2012–2016 “Kinderen Veilig”.

- Het stimuleren van gemeenten om perspectief te bieden aan kwetsbare jongeren door verbetering van de samenhang in beleid en uitvoering tussen zorg, school en werk.
- Een landelijke kennisinfrastructuur voor beleidsontwikkeling, implementatie en zorgvernieuwing en hierbij gemeenten en het veld van jeugdhulp de ruimte geven om de eigen aanpak verder te ontwikkelen.

Financiering:

- Financiering van de gemeenten via het Gemeentefonds (integratie-uitkering sociaal domein) i.v.m. hun verantwoordelijkheid voor jeugdhulp op grond van de Jeugdwet.
- Uitvoeren van de Regeling vergoeding bijzondere transitiekosten Jeugdwet.
- Uitvoeren van de Subsidiereregeling schippersinternaten.

Regisseren:

- Het wettelijk kader (Jeugdwet) dat regels bevat voor de inrichting van het systeem onder andere op het gebied van toegang, kwaliteit en beleidsinformatie.
- Bestuurlijk overleg met de relevante actoren in het jeugdstelsel gericht op het realiseren van de maatschappelijke doelen van het jeugdstelsel.
- De Inspectie Jeugdzorg (IJZ) en de Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ) zijn verantwoordelijk voor het uitvoeren van onafhankelijk toezicht op de aanbieders van jeugdhulp.
- Monitoren en evalueren van de werking van het jeugdstelsel. De Jeugdwet verplicht tot een evaluatie na 3 jaar.

Prioriteiten en beleidswijzigingen

Stelselwijziging

- De Jeugdwet treedt op 1 januari 2015 in werking. Door de decentralisatie van alle jeugdhulp, inclusief de uitvoering van de jeugdbescherming en jeugdreclassering naar gemeenten en de ontschotting van budgetten worden de prikkels vergroot voor preventie, inzet van eigen kracht en sociaal netwerk en integrale hulp aan gezinnen (één gezin, één plan, één regisseur).
- In 2015 staat de implementatie van de Jeugdwet door gemeenten en jeugdhulpaanbieders centraal. Rijk en VNG ondersteunen gemeenten en jeugdhulpaanbieders ook in 2015 bij de implementatie en transformatie. De implementatie en transformatie worden gemonitord om eventuele knelpunten tijdig in beeld te brengen en daarvoor in bestuurlijke overleggen of met extra ondersteuning passende oplossingen te bieden.
- Met het oog op de continuïteit van zorg en beperking frictiekosten zet de in april 2014 gestarte Transitieautoriteit Jeugd (TAJ) haar bemiddelende en adviserende werkzaamheden ten aanzien van gemeenten en jeugdhulpaanbieders in 2015 voort.

Demedicaliseren, ontzorgen, normaliseren

- Demedicaliseren, ontzorgen en normaliseren is een hoofddoel van de stelselwijziging. Verspreiding van zorgvernieuwingen vindt plaats via een etalage van goede voorbeelden op www.voordejeugd.nl.
- In 2015 zal in overleg met alle betrokkenen, in het bijzonder de gemeenten, (medische) beroepsgroepen, het onderwijsveld en ervaringsdeskundigen worden nagegaan hoe de zorgelijke trend van toenemende zorgconsumptie onder jongeren kan worden gekeerd.

- In 2015 wordt uitvoering gegeven aan de aanbevelingen uit het adviesrapport van de Gezondheidsraad over ADHD en de participatie van jongeren met psychische problemen. Daar waar nodig wordt vervolgonderzoek ingezet.

Aanpak Kindermishandeling en seksueel misbruik

- Doel van de aanpak is voorkomen dat een kind mishandeld wordt, signaleren van kindermishandeling en seksueel misbruik, stoppen van de mishandeling en beperken van de schadelijke gevolgen van de mishandeling.
- Met de decentralisatie van de jeugdhulp zijn gemeenten verantwoordelijk voor het goed organiseren van de aanpak van kindermishandeling. Het Rijk en de VNG ondersteunen gemeenten hierin. Multidisciplinaire samenwerking en de samenwerking van het AMHK met andere organisaties zijn belangrijke aandachtspunten. Daarnaast wil het Rijk zich meer richten op een goede werking van de regelgeving, richtlijnen en afspraken die de afgelopen jaren zijn gemaakt.

Professionalisering jeugdhulp

- De Jeugdwet schrijft een verantwoorde werktoedeling voor. Deze wordt bij algemene maatregel van bestuur nader gepreciseerd door de norm van verantwoorde werktoedeling voor te schrijven.
- Om hierbij handvatten te bieden, werken alle betrokken partijen in het jeugddomein, hiertoe gefaciliteerd door VWS, VenJ en de VNG, aan een *kwaliteitskader jeugd* dat helpt bij het beantwoorden van de vraag in welke situaties de inzet van een geregistreerde professional aan de orde is. Dit traject biedt duidelijkheid over het aantal professionals op wie de registratie van toepassing zal zijn. Ook zal duidelijk worden wat er nodig is om die sectoren die nog niet of minder bekend zijn met beroepsvorming en beroepsregistratie te kunnen laten voldoen aan de norm van de verantwoorde werktoedeling. De daarvoor benodigde activiteiten zullen vanaf 2015 hun beslag krijgen. VWS en VenJ zullen dit zo nodig faciliteren.

Budgettaire gevolgen van beleid

In verband met de invoering van de Jeugdwet op 1 januari 2015 is de budgetstructuur fors gewijzigd. Als gevolg van de decentralisatie van de jeugdhulp naar de gemeenten is bijvoorbeeld de Doeluitkering Jeugdzorg aan provincies komen te vervallen. De gemeenten ontvangen via het Gemeentefonds (integratie-uitkering sociaal domein) de middelen voor uitvoering van de Jeugdwet.

Subsidies

Van het beschikbare budget 2015 van omstreeks € 175 miljoen is circa 44% juridisch verplicht. Het betreft de vergoeding van kosten capaciteitsreductie en kapitaallasten gesloten jeugdzorg (circa € 39 miljoen) en subsidies aan schippersinternaten, NJi, NJR (nationale jeugdraad), Stichting LOC Zeggenschap in zorg, Nederlandse vereniging pleeggezinnen, Kinderrechtencollectief en subsidies op het terrein van de follow-up van de commissie-Samson. De niet-juridisch verplichte middelen zijn bestuurlijk verplicht en bestaan vrijwel geheel uit de reservering ten behoeve van het verstrekken van een vergoeding aan organisaties die te maken hebben met bijzondere transitiekosten met betrekking tot het nieuwe jeugdstelsel (€ 94 miljoen). Tenslotte zijn middelen gereserveerd voor de implementatie en uitvoering van de Jeugdwet.

Opdrachten

Van het beschikbare budget 2015 ad € 8,4 miljoen is circa 80% juridisch verplicht. Het betreft kaseffecten van opdrachten uit 2014. De niet-juridisch verplichte middelen zijn gereserveerd voor opdrachten voor met name de implementatie en uitvoering van de Jeugdwet, aanpak kindermishandeling, professionalisering, informatievoorziening en demedicalisering.

Bijdragen aan medeoverheden

Het beschikbare budget 2015 van € 0,9 miljoen is 100% juridisch verplicht. Dit betreft een bijdrage aan de gemeente Rotterdam voor doorontwikkeling van een methodiek om kwetsbare jongeren te integreren.

Bijdragen aan agentschappen

Van het beschikbare budget 2015 ad € 1,2 miljoen is 100% juridisch verplicht. Het betreft een bijdrage aan het CIBG voor de uitvoeringskosten en het beheer van de Verwijsindex Risicojongeren, zoals vastgelegd in de tarievennotitie.

Bijdragen aan andere begrotingshoofdstukken

Van het beschikbare budget 2015 ad € 24,1 miljoen is 100% juridisch verplicht. Het betreft onder andere bijdragen voor de vervoerkosten JeugdzorgPlus (convenant), onderwijskosten JeugdzorgPlus (afspraken met het ministerie van OCW), actieplan Aanpak kindermishandeling en Kijkwijzer.

Instrumenten artikel 5.3

Artikel 5.3 staat per 2015 voor: Effectief en efficiënt werkend jeugdstelsel.

Subsidies

Schippersinternaten en kermisjeugd

Participatie

Jongerenparticipatie en talentontwikkeling zijn de kerntaken van NJR. Bij NJR werken jongeren aan (media)campagnes en projecten voor hun leeftijdgenoten. NJR geeft jongeren de kans om te laten zien wie ze zijn en wat ze kunnen. Ook adviseert NJR overheden en andere organisaties over jeugdbeleid. Middelen voor bijdragen aan andere organisaties die een actieve bijdrage leveren op het gebied van participatie (o.a. Stichting LOC) zijn hier begroot. Ook zijn hier bedragen gereserveerd voor het bevorderen van kinderrechten. Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind vormt de basis van het jeugdbeleid. Op grond van artikel 42 van het Verdrag worden activiteiten gesubsidieerd die de rechten van kinderen algemeen bekend maken.

Subsidies en opdrachten

Kennis en beleidsinformatie

Als gevolg van de decentralisatie van de jeugdhulp worden gemeenten vanaf 2015 intensiever betrokken bij de landelijke programmering van het kennisbeleid jeugd. De kennisactiviteiten van het NJi zijn gericht op ondersteuning van de gewenste transformatie van de jeugdhulp bij het NJi. De instellingssubsidie bedraagt circa € 5,1 miljoen. In het Besluit Jeugdwet is bepaald welke gegevens jeugdhulpaanbieders moeten aanleveren voor de beleidsinformatie. Het CBS is de aangewezen instantie om de gegevens voor de beleidsinformatie Jeugdwet te verzamelen, te versleutelen en op te slaan. Het CBS publiceert op basis van deze gegevens statistieken en rapportages. Het CBS ontvangt hiervoor een jaarlijkse bijdrage van VWS (€ 0,9 miljoen). De Jeugdwet leidt tot nieuwe vormen van beleidsinformatie. Het CBS verzamelt en verspreidt de benodigde informatie over gemeenten, het veld en het Rijk. De Jeugdmonitor laat de situatie van

de jeugd zien aan de hand van indicatoren die het brede jeugdveld bestrijken, te weten de domeinen jongeren en gezin, gezondheid en welzijn, onderwijs, arbeid, veiligheid en justitie. De gegevens zijn opgeslagen in een jeugddatabase en in een database voor gemeenten (de lokale jeugdspiegel). Daarnaast verschijnt jaarlijks een publicatie waarin de situatie van de jeugd wordt beschreven, afwisselend voor het landelijk en regionaal niveau.

Kindermishandeling

In 2015 bedraagt de bijdrage die zowel ten goede komt aan de aanpak kindermishandeling als slachtofferhulp circa € 2,1 miljoen. De aanpak van kindermishandeling is een belangrijk onderdeel van de brede aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Basis voor de aanpak is het actieplan Kinderen Veilig 2012–2016, dat samen met het ministerie van Veiligheid en Justitie wordt uitgevoerd.

Jeugdhulp

Hier zijn middelen gereserveerd voor de implementatie en uitvoering van de Jeugdwet. Het betreft onder meer de organisatiekosten van de Transitieautoriteit Jeugd. Ook de vergoeding van kosten capaciteitsreductie en kapitaallasten gesloten jeugdzorg (circa € 39 miljoen) zijn hier begroot. De overige middelen zijn gereserveerd voor de implementatie en uitvoering van de Jeugdwet. In de algemene ledenvergadering van de VNG hebben gemeenten besloten dat de VNG in de eerste periode na de decentralisatie van de jeugdzorg nog een aantal randvoorwaardelijke functies collectief zal financieren. Hiertoe zijn middelen die aan het macrobudget Jeugdwet toebehoren afgezonderd. De functies die de VNG nog collectief zal financieren betreffen o.a. de Kindertelefoon, Vertrouwenswerk en Stichting Adoptievoorzieningen, in totaal betreft dit een bedrag van € 14,8 miljoen.

Transitie jeugd

In het belang van continuïteit van zorg en beperking frictiekosten kan de Transitieautoriteit Jeugd adviseren een financiële vergoeding te verstrekken voor bijzondere kosten die organisaties in het kader van de transitie van het jeugdstelsel moeten maken. Hiervoor is in 2015 circa € 94 miljoen beschikbaar, waarvan € 40 miljoen uit het Begrotingsakkoord Zorg.

Bijdragen aan medeoverheden

De Nieuwe Kans

Om kwetsbare jongeren met een grote afstand tot de arbeidsmarkt te ondersteunen en perspectief te bieden op een zelfstandige toekomst wordt in 2015 € 0,9 miljoen beschikbaar gesteld aan de gemeente Rotterdam voor de doorontwikkeling van de methodiek van "de Nieuwe Kans".

Bijdragen aan ZBO's/RWT's

Kennisprogramma's jeugd

- De kennisprogramma's van ZonMw zijn gericht op de gewenste vernieuwing van de jeugdhulp. Vanaf 2013 loopt het programma "Effectief werken in de jeugdsector" van ZonMw, dat een vervolg is op het programma "Zorg voor jeugd". Het nieuwe programma is naast de rol van ontwikkeling van effectieve instrumenten en interventies tevens gericht op de rol die de cliënt, de professional en de organisatie hebben op de effectiviteit van ondersteuning en zorg; evenals op de relatie die bestaat tussen deze dimensies.
- Met het programma "Academische Werkplaatsen Jeugd 2015–2020" wordt met de inmiddels beproefde werkplaatsformule ondersteuning geboden aan de transformatie

jeugd, op het niveau van de 42 gemeentelijke jeugdregio's. De middelen voor de ZonMw-programma's worden begroot op artikel 4 Zorgbreed beleid.

Bijdragen aan andere begrotingshoofdstukken

VenJ: Vervoerskosten

VWS draagt in 2015 € 3,1 miljoen bij aan de vervoerskosten in de JeugdzorgPlus en levert een bijdrage voor slachtofferhulp met betrekking tot seksueel misbruik.

OCW: Onderwijskosten

JeugdzorgPlus en Kijkwijzer

VWS draagt in 2015 € 2,8 miljoen bij aan de onderwijskosten Jeugd-zorgPlus en de Kijkwijzer.

SZW: Compensatie AKW/WKB

VWS draagt in 2015 circa € 18,2 miljoen bij aan de compensatie besparingsverlies AKW/WKB²⁶.

²⁶ Gaat om de Algemene KinderbijslagWet (AKW) en de Wet Kindgebonden Budget (WKB).

Bijlage IV Context van deze beleidsdoorlichting: veranderend jeugdstelsel

Operatie Jong

Voor deze beleidsdoorlichting is het relevant te beseffen dat in 2003, met de start van Operatie Jong, een begin werd gemaakt met veel veranderingen in het jeugddomein en uiteindelijk het nieuwe jeugdstelsel. Operatie Jong was een samenwerkingsverband tussen verschillende ministeries. Er was een speciale Commissaris Jeugd- en Jongerenbeleid benoemd: Steven van Eijck. Het doel van Operatie Jong was: een sterk en resultaat gericht jeugd beleid.

Het kabinet heeft vanaf circa 2003 tot aan het programmaministerie veel geïnvesteerd in de samenhang en kwaliteit in het toenmalige jeugd beleid. Operatie Jong onderzocht de behoefte aan en het gebruik van algemene voorzieningen en jeugdhulpverlening. Hieronder volgen een paar resultaten, plus een aantal suggesties uit het onderzoek. Operatie Jong was tijdelijk en eindigde formeel op 1 januari 2007.

De gegevens waren van belang bij het ontwikkelen en uitvoeren van integraal, gemeentelijk jeugd beleid wat aanvankelijk vorm ging krijgen in het programmaministerie voor Jeugd en Gezin. Resultaten:

- een op de zes kinderen had ontwikkelingsproblemen.
- Negen op de 10 ouders zochten hulp bij opvoed- en opgroevraagstukken.
- Hulp werd in de eerste plaats gezocht bij de huisarts.
- 1/3 was ontevreden over de hulp van ambulante jeugdzorg.
- Ruim 50% ondervond obstakels bij het zoeken naar hulp:
 - Mensen verdwaalden in de bureaucratie of werd van het kastje naar de muur gestuurd.
 - Er waren wachtlijsten.
 - Doorverwijzingen deugden niet.

In april 2006 verscheen "Koersen op het kind", deeladvies 1. Dit was een advies over de aansturing van het jeugd beleid van Operatie Jong. Het sturingsadvies was een voorstel om de inrichting van het jeugd beleid en de daarmee samenhangende verantwoordelijkheden te vereenvoudigen en te verbeteren. De behoeften van het kind vormden het uitgangspunt. Steven van Eijck deed in het sturingsadvies 25 aanbevelingen om te komen tot een efficiënt en effectief jeugd beleid. In november 2006 verscheen deel twee van zijn advies over de aansturing van het jeugd beleid. Dit ging in op de implementatie en gaf concrete voorstellen over de bundeling van de middelenstromen in 35 aanbevelingen. Deel 2a bevatte 41 aanbevelingen om ook voor allochtone jeugdigen en hun ouders een meer effectief jeugd beleid te realiseren.

Evaluatie van de Wet op de jeugdzorg

In 2009 heeft het advies- en managementbureau BMC, in opdracht van de voormalige minister voor Jeugd en Gezin en de minister van Justitie, een evaluatieonderzoek naar de Wet op de jeugdzorg (Wjz) uitgevoerd. De evaluatie liet zien dat de vraag van de cliënt (de jeugdige en zijn ouders) centraler was komen te staan en dat de wet eraan had bijgedragen dat meer jeugdigen en hun ouders de zorg kregen waar zij recht op hadden. Zo is een betere aansluiting ontstaan tussen de (vrijwillige) jeugdzorg en de (verplichte) jeugdbescherming en is de aansluiting tussen het

zogenoemde preventieve gemeentelijke jeugdbeleid en de provinciale jeugdzorg verbeterd. Provincies hebben hierin een stimulerende rol vervuld.

De evaluatie van de Wjz liet echter ook de tekortkomingen van het vigerende stelsel zien. Zo was de integratie van de toegang tot provinciale jeugdzorg, hulp voor jeugdigen met een verstandelijke beperking en hulp voor jeugdigen met psychische klachten of stoornissen niet tot stand gekomen, waardoor de beoogde integrale aanpak voor jeugdigen en hun ouders onvoldoende van de grond was gekomen. De gescheiden toegang tot en de verschillende bronnen van financiering van de verschillende zorgvormen leidden tot bureaucratie: zowel cliënten als professionals waren veel tijd kwijt met papierwerk, en veel energie ging verloren aan afstemming of het overdoen van andermans werk. Als gevolg daarvan was het bij hulpvragen die de grenzen van het bestaande aanbod te buiten gingen voor professionals gemakkelijker om door te verwijzen dan om te onderzoeken hoe maatwerk kon worden geleverd. Ook bleek niet alle zorg in gelijke mate voor alle bevolkingsgroepen toegankelijk te zijn, vooral migranten bleken regelmatig te laat bij bureau jeugdzorg in beeld te komen.

De conclusie van de evaluatie van de Wjz was dat er sinds de inwerkingtreding veel ten goede was veranderd, maar dat er ook hardnekkige knelpunten waren, die onder meer te maken hadden met de wet zelf.

Op basis van kamerbrede zorg over het functioneren van de jeugdzorg heeft ook een parlementaire werkgroep Toekomstverkenning Jeugdzorg in 2009 en 2010 onderzoek gedaan naar de problemen in de jeugdzorg. De werkgroep heeft een analyse gemaakt van de oorzaken van de problemen in de jeugdzorg en is gekomen tot een gezamenlijke visie op verbeteringen in de jeugdzorg. De belangrijkste bevindingen en aanbevelingen van de parlementaire werkgroep waren in lijn met de uitkomsten van de evaluatie van de Wjz (Kamerstukken II 2009/10, 32 296, nr. 7).

Er werd meer en meer onderkend dat het vigerende jeugdstelsel veel problemen kent die niet op te lossen zijn met incidentele ingrepen in het huidige stelsel. Er moesten meer ingrijpende maatregelen komen om het jeugdstelsel op orde te brengen. Door de bestuurlijke en de financiële verantwoordelijkheid onder te brengen bij één overheidslaag - de gemeente -, moet het mogelijk worden een meer samenhangend beleid te voeren. Dat moet de noodzakelijke verbeteringen brengen. Hier is de afgelopen jaren hard aan gewerkt met als resultaat dat op 18 februari 2014 de nieuwe Jeugdwet is aangenomen door de Eerste Kamer.

De nieuwe Jeugdwet

Op 14 maart 2014 is de Jeugdwet gepubliceerd in het Staatsblad. Het merendeel van de artikelen gaat per 1 januari 2015 van kracht. De Jeugdwet vervangt niet alleen de huidige Wet op de jeugdzorg, maar ook de verschillende andere onderdelen van de jeugdzorg die nu nog onder de Zorgverzekeringswet (geestelijke gezondheidszorg voor jongeren) en de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (zorg voor licht verstandelijk beperkte jeugd) vallen.

De jeugdhulp wordt overgeheveld naar de gemeenten die zich op grond van de Jeugdwet in hun beleid moeten richten op:

- het inschakelen, herstellen en versterken van het probleemoplossend vermogen van kinderen en jongeren, hun ouders en sociale omgeving;
- het bevorderen van de opvoedcapaciteiten van de ouders en de sociale omgeving;
- preventie en vroegsignalering;
- het tijdig bieden van de juiste hulp op maat;
- effectieve en efficiënte samenwerking rond gezinnen.

In de Jeugdwet wordt de bestaande verantwoordelijkheid van de gemeenten, te weten preventief jeugdbeleid en jeugdgezondheidszorg, uitgebreid met de provinciale (geïndiceerde) jeugdzorg, de gesloten jeugdzorg, geestelijke gezondheidszorg voor kinderen en jongeren (jeugd-ggz), zorg voor jeugd met een licht verstandelijk beperking (jeugd-lvb), ggz in het kader van het jeugdstrafrecht (forensische zorg), jeugdbescherming en jeugdreclassering.

De verantwoordelijkheid van de gemeenten bestaat op grond van de Jeugdwet onder meer uit:

- het versterken van het opvoedkundig klimaat in gezinnen, wijken, buurten, scholen en kinderopvang;
- het voorzien in een kwalitatief en kwantitatief toereikend aanbod van jeugdhulp;
- het adviseren over en het bepalen en inzetten van de aangewezen vorm van jeugdhulp;
- het adviseren van professionals met zorgen over een kind;
- het adviseren van kinderen en jongeren met vragen en problemen;
- het doen van een verzoek tot onderzoek bij de Raad voor de Kinderbescherming als een kindbeschermingsmaatregel nodig is;
- het compenseren van beperkingen in de zelfredzaamheid en de maatschappelijke participatie van kinderen en jongeren;
- het voorzien in een toereikend aanbod van gecertificeerde instellingen;
- het voorzien in maatregelen om kindermishandeling te voorkomen.

Gemeenten krijgen een jeugdhulpplicht. In de Jeugdwet staat dat de gemeente verantwoordelijk is voor jeugdhulp en de uitvoering van kindbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering.

In de Jeugdwet en de 'Wet passend onderwijs' is bepaald dat gemeenten en samenwerkingsverbanden van schoolbesturen een plan moeten maken waarin ze beschrijven hoe ze de jeugdhulp en het passend onderwijs willen organiseren. Beide partijen hebben de verplichting om deze plannen met elkaar te bespreken.

Het doel van de nieuwe Jeugdwet is "om het jeugdstelsel te vereenvoudigen en het efficiënter en effectiever te maken, met het uiteindelijke doel het versterken van de eigen kracht van de jongere en van het zorgend en probleemoplossend vermogen van diens gezin en sociale omgeving.

Decentralisatie van alle jeugdhulp naar gemeenten, waarin dit wetsvoorstel voorziet, schept hiertoe de bestuurlijke en financiële randvoorwaarden. Mede op basis van voornoemd evaluatieonderzoek is de regering van oordeel dat er een omslag (transformatie) nodig is in de ondersteuning, hulp en zorg aan jeugdigen en gezinnen naar:

1. preventie en uitgaan van eigen verantwoordelijkheid en eigen mogelijkheden (eigen kracht) van jeugdigen en hun ouders, met inzet van hun sociale netwerk;
2. demedicaliseren, ontzorgen en normaliseren door onder meer het opvoedkundig klimaat te versterken in gezinnen, wijken, scholen en in voorzieningen als kinderopvang en peuterspeelzalen;
3. eerder de juiste hulp op maat te bieden om het beroep op dure gespecialiseerde hulp te verminderen;
4. integrale hulp aan gezinnen volgens het uitgangspunt 'één gezin, één plan, één regisseur'; door ontschotting van budgetten ontstaan meer mogelijkheden voor betere samenwerking en innovaties in ondersteuning, hulp en zorg aan jeugdigen en gezinnen;
5. meer ruimte voor professionals om de juiste hulp te bieden door vermindering van regeldruk; betrokken professionals die sociale netwerken in de omgeving van het gezin weten in te schakelen en die kunnen samenwerken met vrijwilligers en familieleden en hun kracht weten te benutten"

(<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/jeugdzorg/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2013/07/01/memorie-van-toelichting-bij-de-jeugdwet.html>, geraadpleegd 2 oktober 2014).

Bijlage V Voorbeelden van activiteitevaluaties van NJR

Ik Ben Geweldig

“Ik Ben Geweldig” was een initiatief van NJR en VSBfonds in de jaren 2012 en 2013 (de titel was ontleend aan het gelijknamige concept dat NJR reeds eerder had ontwikkeld voor het begeleiden van jongeren bij vrijwilligerswerk en maatschappelijke stages). Het doel van dit activeringsprogramma was jongeren te stimuleren in ‘iets goeds doen voor een ander’ middels het ondersteunen van kleine maatschappelijke projectaanvragen door individuele jongeren of groepen jongeren. Jongeren konden gebruik maken van gratis training en coaching om hun plannen te ontwikkelen en een financieringsverzoek tot 1.000 euro indienen om hun activiteit te kunnen bekostigen. In 2013 heeft onderzoeksbureau Noorda en Co in opdracht van VSBfonds een effectonderzoek uitgevoerd naar de impact van “Ik Ben Geweldig” op de betrokken jongeren. Uit het onderzoek blijkt dat het programma positieve effecten heeft op alle betrokkenen.

Kwantitatieve resultaten:

Meer dan 300 ingediende projectvoorstellen

Ruim 110 gehonoreerde voorstellen

In 2012 15 georganiseerde activiteiten en in 2013 meer dan 75

Met in totaal ruim 4.500 deelnemers, variërend van alleenstaande moeders, zieke kinderen tot buurtbewoners

50 coaches door heel Nederland, die jongeren helpen bij het bedenken, plannen en uitvoeren van hun plannen

Enkele bevindingen uit het onderzoek die het bestaansrecht van “Ik Ben Geweldig” onderstrepen:

- Jongeren zien veel redenen (naast persoonlijke ontwikkeling) om deel te nemen aan het programma. De belangrijkste reden om iets voor een ander te organiseren is, volgens initiatiefnemers, om hen een plezierige dag te bezorgen. Andere motieven zijn: bevorderen van de sociale cohesie, voorlichting of een platform bieden voor jongeren die met vragen zitten, bevorderen van het zelfvertrouwen van de doelgroep of hulp bieden aan mensen in een benarde situatie.
- De bezoekers van uitgevoerde activiteiten zijn uitsluitend positief en zij geven te kennen de jongeren meer te zijn gaan waarderen en in enkele gevallen zelfs te zien als voorbeeld voor de huidige jongerengeneratie.
- Alle initiatiefnemers evalueren hun initiatief en activiteit als geslaagd. Zij geven allen aan dat het voor hen waardevol was om zich zo van betekenis te voelen. Initiatiefnemers zeggen veel te hebben geleerd op het gebied van organiseren en samenwerken en verantwoordelijkheidsgevoel te hebben ontwikkeld. Ze ervaren meer betrokkenheid met personen uit de doelgroep voor wie ze iets organiseerden.
- Een goede geslaagde activiteit resulteert in veel meer dan alleen een plezierige dag voor betrokkenen. De inhoud verbindt initiatiefnemers en deelnemers op lange(-re) termijn.

“Ik Ben Geweldig” heeft positieve effecten en gevolgen op korte én lange termijn bewerkstelligd, laat het effectonderzoek zien. Naast de positieve ervaring van organiseren, dan wel deelnemen aan een activiteit, geven alle betrokkenen (zowel initiatiefnemers als deelnemers) aan dat de activiteit een positief effect heeft op het saamhorigheidsgevoel en de maatschappelijke betrokkenheid van de jongeren.

- Er is een duidelijke toename van maatschappelijke betrokkenheid te constateren. Belangrijke oorzaak hiervan is de erkenning en waardering die de initiatiefnemers ontvingen.
- Alle initiatiefnemers maken tijdens het plannen, uitvoeren en bijwonen van een initiatief een aanzienlijke persoonlijke groei door. Zowel op sociaal (benaderen en samenbrengen van mensen) als op organisatorisch vlak geven zij aan erg veel geleerd te hebben.
- Ook na afloop van de activiteit is contact geweest tussen initiatiefnemers en deelnemers van een evenement; de ontmoeting en interactie is aantoonbaar gestimuleerd door de activiteiten. De sociale cohesie in een wijk of buurt is hierdoor verbeterd, wat voor elke bewoner in meer of mindere mate wenselijk is.
- De ervaringen en inzichten die jongeren op doen tijdens het organiseren van een activiteit is bruikbaar voor hun professionele loopbaan, bijvoorbeeld voor een opleiding.
- De toename in maatschappelijke betrokkenheid is ook terug te zien in de plannen die initiatiefnemers hebben voor een nieuwe of vervolgactiviteit. Het merendeel heeft al concrete ideeën voor een nieuw initiatief, al dan niet met hulp.

Young Leaderz

Het bijna driejarige project “Jong Leiderschap onder buurtjeugd” of Young Leaderz vanaf eind 2011 van NJR is ook op resultaten geëvalueerd. Doel van dit project was het ondersteunen van jong leiderschap onder buurtjeugd in kwetsbare wijken als strategie om de maatschappelijke en persoonlijke ontwikkeling te stimuleren van zowel deze jongeren als hun leeftijdsgenoten uit de woonomgeving voor wie zij een nabij en vertrouwd rolmodel kunnen zijn. Tegelijkertijd kon daarmee ook een bijdrage worden geleverd aan het pedagogisch buurtklimaat voor buurtjeugd en hun verdere sociale omgeving van ouders, bewoners, organisaties van bewoners en buurtvoorzieningen.

Parallel hieraan werd een vernieuwingsproject uitgevoerd waarbij professioneel jongerenwerk werd ingezet om potentieel jong leiderschap onder buurtjeugd op te sporen en te coachen, vanuit een nauwgezet afgestemd programma van leiderschapsontwikkeling dat past bij de achtergronden en perspectieven van deze jongeren en bijdraagt aan een beter pedagogisch buurtklimaat voor buurtjeugd in het algemeen en voorzieningen die daarvoor bedoeld zijn. Het vernieuwingsproject is gevolgd door onderzoek gericht op methodiekontwikkeling en evaluatie van resultaten.

De doelgroep bestond uit buurtjongeren uit kwetsbare wijken in Nederland in de leeftijd van 12 tot 17/22 jaar. Zowel jongeren binnen de doelgroep van jongerenwerk als daarbuiten.

Het project is uitgevoerd in de gemeenten Amsterdam, Haarlem, Capelle aan den IJssel, Twenterand, Waalwijk en Zeist. Daarbij heeft in Geldrop nog een ‘light-versie’ van het project

gedraaid. De uitvoering van het project is gevolgd door onderzoek door onderzoeksbureau Noorda en Co. Hierover zal nog een boekpublicatie verschijnen met een handleiding waarmee gemeenten en jongerenwerk in Nederland aan de slag kunnen om Young Leaderz ook uit te voeren in hun omgeving. Het onderzoek laat zien dat Young Leaderz zich heeft bewezen als een inspirerend voorbeeld van positief jeugdbeleid voor gemeenten in Nederland.

Young Leaderz werd betaald door het ministerie van BZK, VSBfonds, JANIVO stichting, Oranje Fonds, Stichting Kinderpostzegels en de gemeenten Amsterdam, Haarlem, Capelle a/d IJssel, Zeist, Waalwijk en Twenterand.

Vanuit het onderzoek kwamen een aantal effecten van Young Leaderz naar voren. Onderstaand een aantal op een rij.

- Deelnemende jongeren hebben met Young Leaderz een duidelijke ontwikkeling ondergaan. Op organisatievlak (door het opzetten en uitvoeren activiteiten), maar ook in zelfvertrouwen, verantwoordelijkheidsbesef, presenteren én rolmodel zijn. Ook hebben een groot aantal jongeren hun inzicht/blikveld kunnen verruimen en durven ze meer initiatief te nemen. Daarbij zijn er vorderingen gemaakt op het gebied van kennis, identiteit en sociale vaardigheden.
- De deelnemende jongeren hebben zich voor een lange tijd verbonden aan het project, de training inclusief de uitvoeringen hebben 1-2 jaar geduurd. De meeste jongeren organiseren nog steeds activiteiten. Jongeren die hebben deelgenomen, blijven aandacht krijgen vanuit betrokken voorzieningen en het lokaal jeugdbeleid van de gemeente in kwestie.
- Jongerenwerkers gaven op alle locaties aan dat deelname goed is geweest voor de doelgroep en in die lijn ook voor het jongerenwerk iets heeft opgeleverd. 'Hun' jongeren zijn erdoor gegroeid en hebben zich verder ontwikkeld, wat ook een positieve weerslag heeft op het jongerenwerk. Daarnaast hebben zij in de trainingsbijeenkomsten en doordat jongeren deelnamen aan het programma een andere kant van deze jongeren gezien die in het reguliere aanbod van het jongerenwerk niet altijd naar boven komt. Ze hebben jongeren op een andere manier leren kennen, en zijn vaak verbaasd over de capaciteiten die zij in huis blijken te hebben.
- De inzet van jonge ervaren trainers (vanuit de peer-to-peer gedachte) was een toegevoegde waarde, zij konden zich goed in de jongeren verplaatsen, maar hielden daarbij wel door hun trainingservaring goed zicht op de groep. De deelnemende jongeren keken tegen de jonge trainers op en trokken zich aan hen op. De trainers waren hierdoor ook rolmodellen voor de jongeren.
- Het trainingsprogramma werd op veel locaties beschouwd als werkvorm waarmee het jongerenwerk niet bekend is en die een waardevolle toevoeging kan zijn op het reguliere aanbod. Daarnaast is de activering van de jongeren in het trainingsprogramma een welkom resultaat om jongeren zo ook nauwer bij de activiteiten van het jongerenwerk te betrekken en hen hierin een meer actieve rol toe te dichten, zoals de aanpak van modern jongerenwerk bedoeld is.

- Betrokken gemeenten bij het project bezinnen zich allemaal in meer of mindere mate op de vraag hoe de eigen kracht van jeugd en de gemeenschap en de preventieve waarde die dat heeft, benut kan worden in de nieuwe ontwikkeling van lokaal jeugdbeleid. Behalve de intrinsieke waarde van jonge leiders onder buurtjeugd, wordt ook erkend dat deze methodiek besparend kan werken op de inzet van voorzieningen op het gebied van welzijn en zorg. Bijna alle gemeenten zijn van plan of al actief met het voortzetten van het programma in het jongerenwerk. Sommige gemeenten hebben zich voorgenomen deze manier van werken ook te benutten in andere voorzieningen voor jeugd zoals sportbuurtwerk, scouting en kinderwerk, maar ook vormen van algemeen welzijnswerk. Het trainen van jongeren die als rolmodel actief kunnen worden in wijkgericht werken of buurtpedagogische programma's wordt vooral als zinvol ervaren.

Bijlage VI Aanbevelingen op basis van de twee ZonMw-programma's

De externe evaluatiecommissie die de ZonMw programma's Vrijwillige inzet voor en door jeugd en gezin en Diversiteit in het Jeugdbeleid in 2013 evalueerde, gaf het ministerie van VWS op hoofdlijnen aan waar kansen liggen om de (beleids)doelstellingen waaraan beide programma's hebben bijgedragen (nog) dichterbij te brengen. Hieronder een aantal van de aanbevelingen.

- Maak vanuit de transitiegelden een substantieel bedrag vrij om ten behoeve van gemeenten de goede voorbeelden, *best practices* en producten van beide programma's 'in de etalage' te zetten.
- Koppel aan de 'etalage' een 'warme' overdracht om gemeenten concreet te ondersteunen bij implementatie. Laat deze 'warme' overdracht ondersteunen door een pool van experts en 'ambassadeurs'.
- Formuleer op basis van het gedachtegoed van beide programma's kwaliteitscriteria terzake om sturing te geven aan het transitie- c.q. transformatieproces.
- Ga, eventueel in samenspraak met het ministerie van SZW, met het ministerie van OCW, de HBO-raad, de MBO-raad, Calibris en andere partijen in gesprek om hen nogmaals te stimuleren intercultureel en gedachtegoed van de pedagogische civil society en het werken met vrijwilligers(organisaties) in de curricula en competentieprofielen van de initiële opleidingen van verschillende beroepskrachten op te nemen.
- Het is verstandig de komende jaren beroepskrachten te blijven inspireren en te overtuigen om met vrijwilligersorganisaties samen te werken (en vice versa), vrijwillige inzet te stimuleren en intercultureel te werken. Dat kan onder andere via gerichte bij- en nascholing, maar er zou ook juist in de initiële opleiding van verschillende soorten beroepskrachten aandacht moeten zijn voor het belang van een pedagogische civil society en intercultureel. Naast de beroepskrachten dient ook het management in de jeugdsector zich bewust te worden van het belang van vrijwillige inzet en intercultureel te werken. Werkgevers dienen hierbij op alle niveaus betrokken te worden.
- Investeer in nieuwe initiatieven die het denken over actief burgerschap en burgerschapsstijlen verder onderzoeken en ondersteunen. Doe dit bij voorkeur niet langs de 'traditionele' weg, maar zet vooral in op maatschappelijke discussie en het in beweging krijgen van burgers in alle lagen van de bevolking. Dit vraagt om onorthodox verandermanagement.
- Heb als opdrachtgever in de toekomst realistische verwachtingen over de noodzakelijke tijd die nodig is voor implementatie en dit type cultuurveranderingen. Geef aan ZonMw, zeker bij dit type (beleidsondersteunende) programma's, realistische en toetsbare doelstellingen en een realistische looptijd mee en houdt daarbij rekening met de brede(re) beleidscontext
- Gemeenten en instellingen op lokaal niveau zouden zich nog meer bewust kunnen zijn van de meerwaarde van zelf- en cliëntenorganisaties. De transitie biedt ook hiervoor kansen (Externe evaluatie Programma Vrijwillige inzet voor en door jeugd en gezin & Programma Diversiteit in het Jeugdbeleid, ZonMw, juli 2013).

Er waren ook aanbevelingen voor andere organisaties, zoals ZonMw zelf, VNG en gemeenten en onderwijs, zie hieronder enkele relevante.

ZonMw

- Overweeg om binnen het programma 'Effectief werken in de jeugdsector' onderzoek uit te zetten waarin nagegaan wordt wat het gemeenten en jeugdzorg financieel kan opleveren wanneer meer wordt ingezet op versterking van de pedagogische civil society en aandacht voor interculturaliteit. Een dergelijke kosten-baten analyse kan het transitie- en transformatieproces in de gewenste richting ondersteunen.
- Creëer naar opdrachtgevers in de toekomst realistische verwachtingen over de noodzakelijke tijd die nodig is implementatie en dit type cultuurveranderingen, maar ook voor de mogelijkheden van ZonMw om aan dit type beleid een bijdrage te leveren. Formuleer in (concept)programmateksten, zeker bij dit type (beleidsondersteunende) programma's, realistische, concrete en toetsbare doelstellingen. Betrek aankomende programmacommissies bij de opzet van de (concept)programmateksten.
- Onderzoek of, met behoud van kwaliteit en zorgvuldigheid, voor praktijkgerichte projecten, voor bepaalde initiatiefnemers en/of voor projecten tot een bepaald bedrag aangepaste procedures gehanteerd kunnen worden.

VNG en gemeenten

- Wees er van bewust dat het werken met vrijwilligers(organisaties) bij de uitvoering van het preventieve, ontwikkelingsgerichte jeugdbeleid, alsmede het benutten van eigen kracht en positief jeugdbeleid ook geld en tijd kost. Faciliteer een omgeving waarin initiatieven van vrijwilligers tot bloei kunnen komen.
- Onderschrijf de meerwaarde van zelf- en cliëntenorganisaties in de jeugdzorg en faciliteer dergelijke organisaties. De transitie biedt hiervoor kansen. Sluit daarvoor aan bij het gedachtegoed dat in het kader van de decentralisatie van de Wmo en de Awbz is gecreëerd om de belangenbehartiging van cliënten op dat lokale niveau verder te versterken. Neem het gebruikers- en diversiteitsperspectief op in de inkoopkaders.
- Stimuleer en ondersteun burgerprojecten. Doe dit bij voorkeur niet alleen langs de 'traditionele' weg, maar zet ook in op maatschappelijke discussie en het in beweging krijgen van burgers in *alle* lagen van de bevolking.

Overlegorganen onderwijs, onderwijsinstellingen

- Neem interculturaliteit en het gedachtegoed van de pedagogische civil society en het werken met vrijwilligers(organisaties) op in de curricula en competentieprofielen van de initiële opleidingen van verschillende beroepskrachten.

Kennisinstituten (NJI en MOVISIE)

- Neem het voortouw om extra inspanningen op het gebied van bij- en scholing te leveren. Ontwikkel in samenspraak met beroepsorganisaties en organisaties zoals FORUM

aanvullende trainings(modules) voor beroepskrachten en bestuurders in de jeugd- en welzijnssector en voor gemeenten, zowel ambtenaren als bestuurders.

- Blijf de webdossiers 'vrijwillige inzet' en 'migrantengezin' actueel houden en verbindt de resultaten van beide programma's met andere activiteiten van het eigen instituut.

Management instellingen jeugd- en welzijnssector, beroepskrachten

- Wees bewust van het belang van vrijwillige inzet en intercultureel werken en neem deze actief op in beleid- en werkplannen en in de eigen werkstijl en -wijzes.

Vrijwilligers(organisaties) en migranten(organisaties)

- Wees bewust van uw rol of de rol van uw organisatie bij opvoeden en opgroeien en het creëren van een veilig en prettig klimaat hiervoor. Heb aandacht voor interculturaliteit, organiseer uzelf, vorm netwerken, ook op lokaal niveau.
- Behartig de eigen belangen om de zorg voor jeugd verder te verbeteren. De transitie biedt hiervoor kansen. Sluit daarvoor aan bij het gedachtegoed dat in het kader van de decentralisatie van Jeugd en Wmo is gecreëerd om de belangenbehartiging van cliënten op dat lokale niveau verder te versterken.

Bronvermelding

Centra voor Jeugd en Gezin:

- Samenwerken in het Centrum voor Jeugd en Gezin. Resultaten onderzoek onder 86 gemeenten. 2009. Deloitte, Rotterdam.
- Inhoudelijk verslag Brede Doeluitkering Centra voor Jeugd en Gezin over het jaar 2010. September 2011. BMC onderzoek.
- Inhoudelijk verslag Brede Doeluitkering Centra voor Jeugd en Gezin over het jaar 2011. Oktober 2012. BMC onderzoek.
- Verslag Ronde Tafel Discussies Centra voor Jeugd en Gezin. Onderzoeksteam Algemene Rekenkamer. 5 april 2012.
- Centra voor Jeugd en Gezin in gemeenten. Een samenwerkingsproject met gemeentelijke rekenkamers. 13 juni 2012. Algemene Rekenkamer, Den Haag.
- Basisgegevens van de Brede Doeluitkering Centra voor Jeugd en Gezin, Gerard van der Kort, VWS/PG, september 2014.

NJR:

- De staat van jeugdparticipatie in Nederland vanuit het perspectief van gemeenten. *Quickscan onder 175 gemeenten*. Februari 2010. Verwey-Jonker Instituut: Myriam Vandebroucke, Huub Braam, Rob Gilsing, Majone Steketee. Met medewerking van Bas Tierolf. Stichting Alexander: Leo Rutjes, Geeske Strating, met medewerking van Asia Sarti.
- Gegevens prestatiemeting 2010.
- Zelfevaluatie door NJR, april 2014.
- Evaluatie 'Nationale Promotie Positief Jeugdbeleid' 2010-2012. Juli 2012, Chana van der Velden, adviseur, NJR Het Bureau.
- Van Dijk, A. en Noorda, J. (oktober 2013). 'Ik ben geweldig'. Effectonderzoek naar een *maatschappelijk activeringstraject* voor jongeren van NJR. Amsterdam: Noorda en Co. Onderzoek in opdracht van VSBfonds.
- Rapport Ik Ben Geweldig. Activeringsprogramma voor jongeren t/m 24 jaar. Een samenvatting van ambities, resultaten en belangrijkste effecten van Ik Ben Geweldig. NJR en VSBfonds. Eind 2013.
- Young Leaderz. Eindrapportage Jong Leiderschap onder Buurtjeugd NJR, september 2014. Met bijlage 1: Trainingsprogramma Jong Leiderschap onder buurtjeugd. Kamran Ullah. 6 april 2012.
Bijlage 2: Gemeenten. Met de update per gemeente uit de rapportage van onderzoeksbureau Noorda en Co.
Bijlage 3: Input Noorda en Co. Inhoudelijke eindrapportage Jong Leiderschap onder Buurtjeugd.

Kijkwijzer:

- Jaarlijks brengt het Commissariaat voor de Media advies uit aan de staatssecretaris van Onderwijs over het functioneren van de Kijkwijzer de organisatie hierachter, het NICAM. Op 1 juli 2014 heeft het Commissariaat bij schrijven zijn jaarlijkse advisering gedaan en hier een rapportage van NICAM en de resultaten van een publieksonderzoek bij betrokken.

Stichting Opvoeden.nl:

- Positioneringsadvies landelijke publieke informatiefunctie voor opvoeden, opgroeien en gezondheid 17 juni 2013. Zunderdorp, Beleidsadvies en Management.
- Eindrapport Informatievoorziening ontrafeld. Analyse van informatievoorziening aan burgers in het sociaal domein, 18 juli 2014. Dit onderzoek is onderdeel van VISD, een programma van VNG dat wordt uitgevoerd in samenwerking met KING.
- Behoeftte aan opvoedingsondersteuning en de rol van internet daarin: ouders van pubers en jongvolwassenen aan het woord. Vraaganalyse ten behoeve van de informatiebank over opvoeden, opgroeien en gezondheid van de Stichting Opvoeden.nl. H&S Consult, Woerden, augustus 2014, Inge Sleeboom en Jo Hermanns.
- Samenvatting onderzoeksresultaten, Else de Groot. September 2014.
- De Jeugdzaak, 3 november 2014. Stichting Opvoeden. Onderzoek naar de vragen van ouders. Puck Winnubst, Stefanie Jansen, Martine Jansen.
- Opvoeden met media. Een verkennend onderzoek naar 'lastige' opvoedsituaties en het gebruik van opvoedingsondersteuning bij ouders met kinderen tot en met 12 jaar. P. Nikken en I.E.M. Markx. 2014.

Aanpak Kindermishandeling:

- IJzendoorn et al., "De nationale prevalentiestudie mishandeling van kinderen en jeugdigen (NPM-2005)", 2007.
- Onderzoeksraad voor Veiligheid "Over de fysieke veiligheid van het jonge kind. Themastudie: voorvallen van kindermishandeling, met fatale of bijna fatale afloop", 2011.
- Taskforce kindermishandeling en seksueel misbruik "Monitor Actieplan Kinderen veilig 2012-2016 en Acties Rijk-Samson", november 2014 via link www.taskforcekinderenveilig.nl.
- Rapport van de Inspectie van de Gezondheidszorg "Invoering van de meldcode in de jeugdzorg", april 2013.
- Rapport van de Inspectie van de Gezondheidszorg "Signalering van kindermishandeling op de huisartsenposten is verbeterd, maar nog niet voldoende", december 2012.
- Rapport: "Meldcode: stap 0: Vroegsignalering van risico's en aanpakken van beginnende problemen om kindermishandeling te voorkomen", augustus 2013.
- Midterm review Kindermishandeling (in voorbereiding, ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en ministerie van Veiligheid en Justitie, december 2014).
- Jaarevaluaties campagne Rijksoverheid 2013, mei 2014).
- BMC rapport "Dossieronderzoek naar de regierol van gemeenten bij de aanpak van kindermishandeling", mei 2014. Het rapport is bij GIA voortgangsrapportage in mei 2014 naar de Tweede Kamer gestuurd.
- Kinderen Veilig, Actieplan aanpak kindermishandeling 2012-2016. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en Ministerie van Veiligheid en Justitie, november 2011.
- Zelfevaluatie, oktober 2014.

Verwijsindex Risicjongeren:

- De VIR: een tussenstand. Tussenevaluatie van het gebruik van de landelijke verwijsindex risicjongeren. Manja Abraham. DSP-groep. Amsterdam, 9 augustus 2012.

- Evaluatie Verwijsindex Risicjongeren. Ministerie van VWS. Oktober 2012.

Kwetsbare jongeren, campussen en doorontwikkeling:

- Brief van de ministers voor Jeugd en Gezin en van Justitie, Den Haag, 2 september 2010.
- Brief aan de Tweede Kamer over Jeugdzorg van 7 juli 2011. De staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie.
- Brief van de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 10 februari 2011.
- Onderzoek Pilotprojecten campussen. 3. Eindrapport: proces- en effectevaluatie. Mei 2010. IntraVal, Groningen-Rotterdam.
- Onderzoek Pilotprojecten campussen. Totaalrapport benchmarks. Januari 2011. IntraVal, Groningen-Rotterdam.
- Brief aan de Tweede Kamer van 8 juni 2012 inzake pilotprojecten campussen en monitor decentralisatie uitkering jeugd van de staatssecretaris van VWS.
- De Nieuwe Kans, Jaarrapportage 2013. De Nieuwe Kans, Rotterdam.
- CPB Notitie aan Ministerie van OCW, 8 juni 2011, Evaluatie Wijkscholen Rotterdam.
- <http://www.cpb.nl/publicatie/evaluatie-wijkscholen-rotterdam>, geraadpleegd 4 september 2014.
- <http://www.cpb.nl/publicatie/de-effecten-van-de-wijkschool-rotterdam-op-onderwijsdeelname-werk-en-criminaliteit>, geraadpleegd 18 november 2014.
- <http://www.rijksoverheid.nl/nieuws/2008/10/09/gezamenlijke-aanpak-maatschappelijke-uitval-jongeren.html>, geraadpleegd 4 september 2014.
- MKBA Onderwijs en Jeugdwerkloosheid. Wat levert investeren op, terugkijkend (2008-2012) en vooruit (2014)? LPBL: Merel Lubbe en Veroni Larsen. Op verzoek van: Gemeente Amsterdam, DMO. Mei 2014.
- Zelfevaluatie School2Care door gemeente Amsterdam, Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling, mail 9 september 2014.

Adoptieazorg:

- SAV (2014). *Jaarverslag 2013*. Utrecht: Stichting Adoptievoorzieningen.
- Beleidsdoorlichting interlandelijke adoptie. Ministerie van Veiligheid en Justitie, Den Haag, maart 2012, publicatienummer: j-13493.

Kinderrechten:

- Zelfevaluatie Kinderrechtencollectief, mail 15-9-14.
- De Graaf, J., Limbeek, M., Bahadur, N. en Van der Meij, N. (2012) De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind in de Nederlandse rechtspraak, Nijmegen: Ars Aequi.

Youth in Action:

- Youth in Action. Interim Evaluation. Ernst & Young, 2010.
- De impact van Youth in Action. Rapportage over het onderzoek naar de impact van deelname aan het Youth in Action-programma. 15 december 2011. L. Lekkerkerker, A. Knippenbergh. NJi.

European Youth Card:

- Jaarverslag CJP 2011, Amsterdam.

NJi:

- Kennis is een werkwoord. Evaluatie Nederlands Jeugdinstituut, MOVISIE, Vilans. Eindrapport fase twee. Stichting STG/Health Management Forum, Leiden. Opdracht: Ministerie van VWS. Leiden, 25 augustus 2011.
- Klanttevredenheidsonderzoeken 2010 en 2013, NJi.
- Samenvatting kwantitatief klantenonderzoek door een extern onderzoeksbureau april 2010, door NJi: <http://www.nji.nl/nl/Het-Nederlands-Jeugdinstituut/NJi,-de-basis-op-orde,-breed-georienteerd-en-up-to-date>, geraadpleegd 2 juli 2014.
- In Transitie. Naar meer maatschappelijk rendement. Jaarverslag 2012. NJi, 2013.
- Van Transitie naar Transformatie. Jaarverslag 2013. NJi, 2014.

ZonMw programma's:

- Externe evaluatie Programma Vrijwillige inzet voor en door jeugd en gezin & Programma Diversiteit in het Jeugd beleid, ZonMw, juli 2013.
- Zelfevaluaties van ZonMw: http://www.zonmw.nl/nl/publicaties/detail/externe-evaluatie-vrijwillige-inzet-voor-en-door-jeugd-en-gezin-diversiteit-in-het-jeugd-beleid/?no_cache=1&Hash=b3576ec5a75d76f838153bcdac7dc5f9.
- Academische Werkplaatsen Transformatie Jeugd 2015-2020, ZonMw-programma. Op 31 juli 2014 door ZonMw aangeboden aan het Ministerie van VWS.

Jeugdmonitor:

- <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/jeugdzorg/vraag-en-antwoord/wat-is-de-landelijke-jeugdmonitor.html>, geraadpleegd 25 juni 2014.
- <http://jeugdmonitor.cbs.nl/nl-nl/inlichtingen/>, geraadpleegd 25 juni 2014.
- <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/brochures/2006/09/19/operatie-jong-en-jeugdzorgbrigade.html>, geraadpleegd 25 juni 2014.
- http://www.nji.nl/nl/Jeugdzorg_Operatie_Jong_Plan_van_aanpak-2004.pdf, geraadpleegd 25 juni 2014.
- <http://www.voordejeugd.nl/actueel/nieuwsberichten/1451-levering-beleidsinformatie-aan-gemeenten-formeel-bekrachtigd>, geraadpleegd 22 september 2014.
- Zelfevaluatie CBS, zie mail 7 augustus 2014.
- Evaluatie Landelijke Jeugdmonitor 2012, 28 februari 2013, Francis van der Mooren, Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Evaluatie Landelijke Jeugdmonitor 2013, 10 februari 2014, Francis van der Mooren, Centraal Bureau voor de Statistiek.

Aanpak Regeldruk:

- Esther van Bostelen, Berend Buys Ballot, Maaike de Groot, Ivo Heuts, Jenneke IJzerman. Eénmeting ervaren regeldruk in de jeugdsector. Eindrapportage onderzoeksresultaten. Capgemini Consulting. 31 mei 2011.
- Kamerbrief 6 oktober 2011 met een reactie op een rapport van de SP "18 kinderen: 72 rapporten" van staatssecretarissen van VWS en VenJ.
- <http://www.tijdvoorjeugd.info/>, geraadpleegd 30 juni 2014.

Eindnoten

^a NJR zoekt voortdurend nieuwe manieren om middelen te genereren. Zoals bijvoorbeeld voor de Jong Lokaal Bokaal. In de jaren 2008 tot en met 2012 werd de gemeenteprijs, de Jong Lokaal Bokaal, jaarlijks uitgereikt door de bewindspersoon voor jeugd aan de gemeente die het beste vorm gaf aan positief jeugdbeleid. In dit project werd van meet af aan samengewerkt met docenten en studenten pedagogiek van de Hogeschool Utrecht die de doorlichting doen van genomineerde gemeenten. Dit was een initiatief van de voormalig minister voor Jeugd en Gezin en NJR. NJR deed dit op basis van projectsubsidie. Die subsidie eindigde in 2013. NJR organiseerde de editie van het jaar 2013, met de uitreiking in januari 2014, uit koppelingen van projecten en bijbehorende middelen.

^b Met het onderzoek naar de pilots is gezocht naar de meest effectieve aanpak om niet-participerende jongeren opnieuw perspectief te bieden. De minister voor Jeugd en Gezin beval in 2010 het volgende kabinet aan te bezien of er behoefte zou zijn aan een campusachtige voorziening naast de reeds bestaande voorzieningen en zo ja, hoe deze dan ingericht diende te worden.

Onderstaande uitgangspunten zouden een kader kunnen vormen waarbinnen de toekomstige besluitvorming over een eventuele structurele voorziening voor niet-participerende jongeren die dreigen af te glijden naar maatschappelijk ongewenst gedrag plaats kon vinden:

- optimaliseren van het preventieve systeem en de reguliere voorzieningen rondom jongeren;
- het systeem kan nooit volledig uitsluiten dat jongeren uitvallen, belangrijk is daarom dat lokale overheden in staat zijn hulp te bieden en de regie te nemen wanneer jongeren toch uitvallen;
- maatwerk moet structureel kunnen zijn en binnen een intensieve en integrale aanpak van onderwijs, hulpverlening, arbeidsmarkt toeleiding en vrije tijd gerealiseerd kunnen worden;
- een aanpak moet structuur bieden aan de jongere en perspectief bieden op school of werk;
- een aanpak moet gericht zijn op het versterken van de eigen kracht en netwerken van de jongeren;
- bij de eventuele inrichting van een voorziening dient toegezien te worden op het waarborgen van de kwaliteit van de aanpak en het doelmatig besteden van middelen.

Tot slot benadrukte het kabinet dat de participatie van jongeren vroeg om een gezamenlijke inzet van Rijk, gemeenten, scholen, maar bovenal van de jongeren zelf (Brief van de ministers voor Jeugd en Gezin en van Justitie aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Den Haag, 2 september 2010).

^c De gemeente Rotterdam maakte afspraken met De Nieuwe Kans over:

- het profiel van de doelgroep (kwantitatief en kwalitatief);
- de doorontwikkeling van de methodiek; ervaringen met die specifieke doelgroep doorvertalen naar de uitvoeringspraktijk;
- de specifieke doorontwikkeling van de outreachende aanpak; actief jongeren naar binnen halen (ook zorgmijdende groep);
- de overdracht van de methodiek naar reguliere voorzieningen lokaal en landelijk (kennis delen);
- de inrichting, organisatie, taken en activiteiten;
- de voortgangsrapportages over de doorontwikkeling van de methodiek, de behaalde resultaten en de overdracht van de methodiek naar reguliere voorzieningen.

^d "Vanuit haar positie als sluitstuk in het Rotterdamse voorzieningenlandschap levert DNK in samenwerking met de gemeente Rotterdam en diverse samenwerkingspartners een belangrijke bijdrage aan het Rotterdams maatschappelijke vraagstuk van achterstanden en jeugdwerkeloosheid.

In Rotterdam verlaten jaarlijks bijna 2000 jongeren hun opleiding zonder diploma. DNK probeert (onbereikbare), overbelaste en kwetsbare jongeren (veelal zonder startkwalificatie) te helpen door middel van een methode, die is gebaseerd op binding en betrokkenheid, educatie, zorg, gedragstraining, "outreachende" begeleiding en de ontwikkeling van arbeidsidentiteit. De Nieuwe Kans werkt met jongeren van 18 tot en met 27 jaar met een grote afstand tot de samenleving.

De jongeren waar DNK zich op richt worden gekenmerkt door het feit dat ze in een sociaal isolement verkeren en niet zijn aangesloten op de samenleving, noch op het maatschappelijke vangnet van hulpverlening en uitkeringen. De meeste van de deelnemers hebben in hun leven al tientallen hulpverleners gezien en hebben het vertrouwen in hulpverlenende instanties inmiddels verloren. Bij DNK worden bestaande patronen doorbroken en leert men jongeren zelfredzaamheid aan. Door te werken aan de *needs* van de deelnemer en hen vertrouwen te geven doen de jongeren nieuwe vaardigheden op en leren ze structuur en (arbeids)ritme aan, naast het formuleren van doelen. Uiteindelijk leidt dit tot hernieuwd perspectief voor een substantiële groep overbelaste jongeren die uitzicht op een baan, stage of opleiding krijgen, waardoor bespaard kan worden op kostbare GGZ-zorg, werkloosheidsuitkeringen, detentiekosten en jeugdzorg (veel deelnemers hebben immers al kinderen)" (De Nieuwe Kans, Jaarrapportage 2013. De Nieuwe Kans, Rotterdam).

^e Onderdeel van de gemaakte afspraken was ook dat er vóór 1 januari 2009 vanuit een gezamenlijke werkgroep een concrete uitwerking werd gemaakt van de inhoudelijke, regeltechnische of financiële belemmeringen die er in de praktijk waren om te komen tot een goede samenwerking tussen zorginstellingen en het beroepsonderwijs met als doel de maatschappelijke uitval van jongeren te voorkomen. De werkgroep werd samengesteld door de betrokken ministeries en de gemeente Rotterdam en stond onder regie van de minister voor Jeugd en Gezin. Kennis en ervaringen werden gedeeld met andere grote steden

(<http://www.rijksoverheid.nl/nieuws/2008/10/09/gezamenlijke-aanpak-maatschappelijke-uitval-jongeren.html>, geraadpleegd 4 september 2014).

^f Wat betreft de beleidsverantwoordelijkheid voor de wijkschool is de huidige verdeling als volgt: VWS is aanspreekpunt voor de subsidieverstrekking in het kader van de decentralisatie-uitkering aan de gemeente

Rotterdam. Dit houdt in dat de gemeente Rotterdam primair verantwoordelijk is voor de in te zetten middelen. Gemeente Rotterdam is tevens verantwoordelijk voor de zorgaspecten. OCW is verantwoordelijk voor het onderwijsdeel. Met dien verstande dat het reguliere beleid wordt gevolgd: de door OCW bekostigde ROC's in Rotterdam (Albeda en Zadkine) zijn in de eerste plaats verantwoordelijk voor het onderwijsaanbod. OCW bepaalt het "wat" en elke ROC bepaalt het "hoe". Dus ook het aanbod van de wijkschool.

⁹ In 2011 werden de resultaten van de wijkscholen in Rotterdam tussentijds geëvalueerd. Dit op verzoek van het ministerie van OCW. Voor de evaluatie zijn de resultaten van deelnemers aan de wijkscholen vergeleken met de resultaten van een controlegroep. De controlegroep werd gevormd uit jongeren die niet konden deelnemen aan het programma van de wijkscholen omdat de wijkscholen geen plek meer hadden (de maximale capaciteit was bereikt). Als er wel plek was geweest waren deze jongeren verwezen naar de wijkschool. Deze jongeren kregen een alternatief traject aangeboden na bemiddeling van het Jongerenloket in Rotterdam. Op objectief gemeten kenmerken bleken er geen verschillen te zijn tussen de jongeren in de experimentgroep en de jongeren in de controlegroep, hetgeen ook verwacht mocht worden op grond van de gekozen onderzoeksopzet. In het onderzoek zijn de resultaten voor alle jongeren bijgehouden (<http://www.cpb.nl/publicatie/evaluatie-wijkscholen-rotterdam>, geraadpleegd 4 september 2014). Het onderzoek van het CPB in 2011 had als belangrijkste analyseresultaten: deelname aan de wijkschool leidde tot een significant grotere kans op het volgen van onderwijs of het hebben van werk. Het volgen van een wijkschooltraject verhoogde de kans op onderwijs of werk met 24% ten opzichte van deelname aan een regulier traject. Op dat moment waren nog niet alle jongeren uitgestroomd uit hun traject. Vooral in de wijkschool zat nog een behoorlijk deel van de jongeren in het traject. Daardoor was het nog niet mogelijk om een totaalbeeld vast te stellen. Diverse aanvullende analyses suggereerden dat er op dat moment geen aanleiding was te veronderstellen dat het positieve effect voor de wijkschool werd overschat. Jongeren die verwezen werden naar de wijkschool bleken vaker niet te starten met het traject dan jongeren die verwezen werden naar een regulier traject. Dit leek samen te hangen met het feit dat deelnemers aan een regulier traject een uitkering ontvingen en deelnemers aan de wijkschool studiefinanciering ontvingen, hetgeen minder aantrekkelijk werd gevonden. In deze opzet was het daardoor moeilijker om jongeren te laten deelnemen aan de wijkschool dan aan een regulier traject (CPB Notitie aan Ministerie van OCW, 8 juni 2011, Evaluatie Wijkscholen Rotterdam).

^h Een opmerkelijke uitkomst die CPB verklaart: In het eindonderzoek worden de effecten van de wijkschool geëvalueerd met een betere methodiek. Deze zogenaemde 'instrumentele variabele' aanpak wordt gebruikt om het potentiële selectiviteitsprobleem op te lossen en resulteert in betrouwbaarder schattingen van de effecten van de wijkschool. De schattingsresultaten in het eindonderzoek zijn in overeenstemming met bovenstaande bevindingen. CPB vindt geen bewijs dat een verwijzing naar de wijkschool leidt tot een grotere kans op een onderwijs- of arbeidsmarktpositie, ten opzichte van een verwijzing naar een regulier reïntegratietraject (<http://www.cpb.nl/publicatie/follow-evaluatie-wijkscholen-rotterdam>, geraadpleegd 18 november 2014).

ⁱ Een internaat verenigt de drie leefgebieden onder één dak, maar leek geen goed alternatief: de kosten zijn hoog, de beheersbaarheid (vooral 's nachts) is complex, en de afstand tot de normale maatschappij is groot. Dat zorgt ervoor dat een terugkeer naar diezelfde maatschappij niet gemakkelijk verloopt.

^j Kern van School2Care is dat er op meerdere manieren verbindingen worden gemaakt. Dit beleid is nog steeds actueel. Onderwijs, hulpverlening, jeugdzorg en vrijetijdsactiviteiten werken gezamenlijk. Er is een gezamenlijke visie, een gezamenlijke aanpak en een gezamenlijke organisatie. De school is de natuurlijke spil in de aanpak. Van school uit wordt de aanpak ingezet, extra ondersteuning en hulpverlening ingezet en verdere samenwerking gezocht. Dat gebeurt door mensen die kwaliteiten hebben om die taken met het gewenste resultaat uit te voeren. Deze school volgt en begeleidt de leerling van 8 tot 20 om ze weer naar regulier onderwijs te begeleiden.

^k School2Care is sinds januari 2013 ondergebracht bij Altra. Altra helpt kinderen, jongeren, ouders en scholen bij uiteenlopende opvoed- en opgroeioproblemen. Naast jeugdhulp biedt Altra speciaal basis- en voortgezet onderwijs aan kinderen die (tijdelijk) niet op een reguliere school onderwijs kunnen volgen. Altra zet ook expertise in binnen het reguliere onderwijs, zodat de leerling succesvol zijn schoolloopbaan kan afmaken. Door School2Care bij Altra onder te brengen, zijn zowel lichte, als zware speciale onderwijstrajecten binnen één organisatie beschikbaar. Ook voor de toeleiding van en naar het reguliere voortgezet onderwijs biedt dit een meerwaarde.

^l Nederland is sinds 1995 gebonden aan het VN Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Op grond van artikel 44 zijn lidstaten die het VN-Kinderrechtenverdrag hebben geratificeerd verplicht periodiek verslag uit te brengen over het gevoerde beleid op het terrein van kinderrechten. In 1997 heeft de Nederlandse overheid voor het eerst gerapporteerd aan het VN Comité over de werking van het verdrag in Nederland. Naast de Nederlandse regering heeft ook het Kinderrechtencollectief een rapport geschreven over het verdrag in Nederland. Het Kinderrechtencollectief heeft op 3 april 2012 de NGO-rapportage 2008-2012 aan de Tweede Kamer aangeboden, inclusief een schaduwrapportage van jongeren, opgesteld door NJR. Ook is het KRC in september 2014 naar het VN-comité voor de Rechten van het Kind in Genève afgereisd voor de pre sessie van de bespreking van de vierde rapportage, die voor begin juni 2015 staat gepland. Hiervoor heeft het KRC de NGO-rapportage update verzorgd.

^m De activiteiten die nodig zijn voor de samenstelling van de NGO-rapportage en de communicatie over het rapportageproces bij het VN-Kinderrechtencomité vallen niet onder deze subsidie. De kosten voor deze activiteiten worden gedragen door de afzonderlijke organisaties die aangesloten zijn als partners bij het KRC. Op het terrein van kinderrechten wordt verder veel overheidsformatie ingezet.

ⁿ Het secretariaat van het KRC geeft voorlichting via de website www.kinderrechten.nl. Deze website is het algemene voorlichtingspodium voor kinderrechten in Nederland en is ingericht voor kinderen, jongeren en volwassenen, waaronder speciale pagina's voor professionals. Deze website heeft gemiddeld zesduizend unieke bezoekers per maand. Nieuwe bezoekers worden geworven via gerichte mailingen aan ambtenaren bij

gemeenten en professionals. Dagelijks komen vragen en reacties over kinderrechten via de website binnen, van kinderen, ouders en professionals, die door de medewerkers van de kinderrechtenhelpdesk van Defence for Children worden beantwoord.

Specifiek voor professionals is het Handboek Internationaal Jeugdrecht ontwikkeld (in 2012 is de 2de druk verschenen) ten behoeve van juristen, beleidsmakers en andere professionals werkend voor en met kinderen. Dit handboek wordt tevens in het onderwijs gebruikt, bijvoorbeeld bij de Master Jeugdrecht aan de Universiteit Leiden. Het handboek is direct toegankelijk op de website www.kinderrechten.nl. De afgelopen jaren verzorgden medewerkers van Defence for Children iedere twee maanden een nieuwsbrief met updates over actuele jurisprudentie, recente wetwijzigingen en andere actuele berichten.

Vanuit de kennis samengebracht in het Handboek Internationaal Jeugdrecht verzorgde het KRC de afgelopen jaren gerichte trainingen aan diverse beroepsgroepen zoals jeugdzorgwerkers, beleidsmedewerkers bij gemeenten en bij instellingen, alsmede aan advocaten en juristen. Voor beleidsmedewerkers van gemeenten is in 2013 een speciale training en e-learningmodule (online tool) ontwikkeld in het kader van de stelselherziening jeugdzorg, om gemeenteambtenaren voor te lichten over kinderrechten, hen te wijzen op hun rol en verantwoordelijkheden ten aanzien van de implementatie van kinderrechten en hen daarvoor concrete handvatten te bieden.

Voor kinderen en jongeren specifiek is het Kinderrechtenspel ontwikkeld, met bijbehorend materiaal: ansichtkaarten, stickers en posters met daarop afgebeeld het Wereldwetboek voor Kinderen en lesbrieven. De rechten van kinderen worden op beeldende en speelse wijze afgebeeld en uitgelegd.

De publicatie *Yeah Right!* informeert kinderen van 10 – 14 jaar oud over kinderrechten. Verschillende rechten worden hierin uitgelegd en verduidelijkt door interviews met jongeren, een lerares en een kinderrechter. Van deze materialen wordt op scholen veel gebruik gemaakt. Jaarlijks worden gemiddeld ruim 5.000 stuks van deze publicaties door scholen opgevraagd.

Een andere activiteit gericht op kinderen en jongeren tussen de 12 en 15 jaar is KidzWise. Dit instrument is in het kader van de voorlichtingstaken van het KRC ontwikkeld en is jarenlang uitgevoerd op diverse scholen. KidzWise stimuleert kinderen en jongeren op scholen om actief aan de slag te gaan met kinderrechten, door middel van de website en een scholenproject met Codename Future, een adviesbureau dat onderwijsprojecten uitvoert op het snijvlak onderwijs en samenleving. Dit project liep van 2008 tot 2011 en is daarna zelfstandig en in afgeslankte vorm doorgegaan.

Daarnaast verzorgt NJR vanuit het KRC trainingen en inspraak(activiteiten) voor minderjarigen én professionals in jeugdzorginstellingen en justitiële jeugdinrichtingen, over kinderrechten en het verankeren van het IVRK in het instellingsbeleid. Uitwisseling vindt hierbij plaats tussen kinderen en jongeren, professionals, instellingsdirecties en gemeentelijke beleidsbepalers- en makers.

^o Wat waren de effecten van Youth in Action op jongeren, jongerenwerkers en jonge begeleiders in de projecten die door Youth in Action werden gefinancierd? Wat leerden zij en welke competenties ontwikkelden zij door deel te nemen aan de projecten? Wat waren de effecten op hun attitudes, waarden en gedrag? Hoe droeg het programma bij aan het bereiken van de doelen van het Youth in Action programma? Om antwoord te krijgen op dergelijke vragen nam het Oostenrijkse Nationale Agentschap in samenwerking met de Universiteit van Wenen het initiatief tot het opstarten van het "Research-based Analysis of Youth in Action"-netwerk (RAY-netwerk) om gezamenlijk onderzoeksactiviteiten te ondernemen die de nationale grenzen overstegen. Het doel van dit netwerk was de effecten van het programma Youth in Action op eenzelfde manier te monitoren.

In juni 2008 vond de eerste bijeenkomst plaats; sindsdien kwamen de deelnemende landen twee keer per jaar bij elkaar om ervaringen uit te wisselen en nieuwe onderzoeksmogelijkheden te initiëren. Nederland sloot zich in 2010 bij het netwerk aan. Vijftien landen namen deel: Oostenrijk, België, Bulgarije, Tsjechië, Estland, Finland, Duitsland, Hongarije, Liechtenstein, Luxemburg, Polen, Slowakije, Zweden, Turkije en Nederland.

De doelen van het RAY-netwerk waren:

- bijdragen aan het verbeteren en garanderen van de kwaliteit van de implementatie van Youth in Action;
- bijdragen aan de ontwikkeling van evidence-based en research-informed jeugdbeleid;
- het verbeteren van inzicht over de processen en uitkomsten van niet-formele leeractiviteiten, specifiek op het gebied van jeugd.

Nederland had zich aangesloten bij het RAY-netwerk om meer zicht te krijgen op

a) de gevolgen die deelname aan Youth in Action had op jongeren en jongerenwerkers en

b) op de doelgroep die met Youth in Action werd bereikt.

^p Youth in Action was een subsidieprogramma van de Europese Unie, speciaal bedoeld voor jonge mensen. Het had tot doel om te inspireren tot actief Europees burgerschap, solidariteit en tolerantie en het ontwikkelen met elkaar van een toekomstige Europese Unie.

Het Europese programma financierde internationale groepsuitwisselingen voor jongeren, internationaal vrijwilligerswerk en andere internationale jongerenprojecten voor jongeren van 13 tot 30 jaar, zoals seminars en netwerkactiviteiten. Youth in Action bood ook mogelijkheden voor internationale trainingen en bijeenkomsten over samenwerking en kennisuitwisseling tussen vrijwilligers en professionals in de jeugdsector. Het programma had een looptijd van 2007 tot en met 2013.

Het programma had als algemene doelstellingen:

- het stimuleren van participatie en actief Europees burgerschap bij jongeren;
- het ontwikkelen van solidariteit tussen jongeren, vooral gericht op het omgaan met diversiteit en stimuleren van sociale cohesie in de Europese Unie;
- het verbeteren van de kwaliteit van de ondersteuningsstructuur voor jongerenactiviteiten en de mogelijkheden van maatschappelijke jeugdorganisaties;
- het stimuleren van Europese samenwerking in het jeugdbeleid, en
- het betrekken van jongeren in een achterstandssituatie.

^q In 2007 introduceerde de Europese Commissie de Youthpass om de erkenning van niet-formeel leren te bevorderen. De Youthpass is een hulpmiddel voor deelnemers aan Youth in Action-projecten om hun opgedane ervaring te beschrijven en te laten zien wat ze geleerd hebben. Ruim de helft van de deelnemers (56%) zei te zijn geïnformeerd over de Youthpass en de voordelen daarvan. Iets meer dan een kwart (28%) zei niet te zijn geïnformeerd en de overige deelnemers konden het zich niet herinneren of hadden de vraag niet beantwoord. De meeste deelnemers die aangaven te zijn geïnformeerd over de Youthpass hadden ook een Youthpass. In totaal hadden 121 jongeren (46%) een Youthpass.

Minder bekend waren de deelnemers met de zogenaamde 'gestructureerde dialoog'. De gestructureerde dialoog was ingevoerd door de Europese Commissie om een nieuwe mogelijkheid te creëren om jongeren in politieke processen te betrekken. Slechts 45 (17%) van de 264 deelnemers had gehoord van de gestructureerde dialoog. Iets meer dan de helft daarvan, 24 deelnemers (9% van de totale groep) had ervaring met activiteiten rondom de gestructureerde dialoog. Een groep van 124 deelnemers gaf in een open vraag hun reactie op de vraag wat ze van de aanpak van de gestructureerde dialoog vonden. Van deze groep stonden 85 respondenten positief tegenover de aanpak, maar een groot gedeelte van deze groep gaf slechts aan dat ze het een goed idee vonden ('Ik denk dat het een interessant kans is'). Een substantiële groep (24%) antwoordde 'ik weet het niet' op deze vraag. Vier personen stonden uitdrukkelijk negatief tegenover deze aanpak. Het meest voorkomende argument vóór de gestructureerde dialoog was dat het goed was om jongeren te betrekken, omdat het participatie en direct contact met politici bevorderde. Tenslotte was er een groep van vijftien deelnemers die positief stond ten opzichte van de gestructureerde dialoog, maar praktische bezwaren zag bij de implementatie.

^r De projectleiders beoordeelden de effecten op de deelnemers in grote lijnen hetzelfde als de deelnemers zelf. De resultaten lieten zien dat de projecten niet alleen effecten hadden op de deelnemers, maar ook op de projectleiders. Ruim de helft voelde zich beter voorbereid om in een ander land te studeren, te werken of te leven en iets meer dan de helft geloofde dat zijn/haar kansen op de arbeidsmarkt waren verbeterd. Ook was het Europees bewustzijn van de projectleiders vergroot. Andere effecten op projectleiders zijn niet onderzocht. Tenslotte had het Youth in Action programma ook effect op de organisaties die bij het project betrokken waren en op de omgeving waar de projecten plaatsvonden. Projectleiders en deelnemers waren het er over eens dat het project hun organisatie meer contacten/partnerschappen met andere landen opbracht. De projectleiders schatten in dat de betrokken gemeenschappen het project als een verrijking ervaren hadden en gaven aan dat de lokale gemeenschappen open stonden voor vergelijkbare projecten in de toekomst.

^s De resultaten maakten duidelijk dat het Youth in Action-programma op verschillende gebieden effecten had. De beschreven effecten hadden vooral betrekking op de houding/het bewustzijn/de betrokkenheid van jongeren. Of deze effecten ook leidden tot ander gedrag, namelijk participatie en actief 'Europees burgerschap', was op basis van dit onderzoek niet vast te stellen. Een follow-upmeting zou inzicht kunnen geven in hoeverre sprake is van gedragsverandering en een blijvende houdingsverandering. Duidelijk was dat deelnemers door het programma wel gestimuleerd zijn om meer en actiever in de maatschappij te participeren. Bij het onderzoek werden enkele kanttekeningen geplaatst. Allereerst werd in dit rapport structureel de term 'effecten' gebruikt. Dat impliceerde dat veranderingen konden worden toegeschreven aan het Youth in Action-programma. Het was echter niet uit te sluiten dat de veranderingen voor een deel ook ergens anders aan toe te schrijven waren, bijvoorbeeld aan een opleiding die iemand in dezelfde periode volgde. Verder waren veranderingen niet objectief vastgesteld: de deelnemers hadden immers zichzelf achteraf beoordeeld. Wel was het zo dat de gegevens van de projectleiders en de deelnemers hetzelfde beeld opleverden waardoor het beeld waarschijnlijk redelijk betrouwbaar was.

^t Het programma richt zich op verhoging van de kwaliteit van jongerenwerk, de versterking van de competenties van jongeren en meer erkenning voor niet-formeel leren. Erasmus+ bestaat uit drie Key Actions: individuele mobiliteit, institutionele samenwerking, en beleidsondersteuning. Het biedt mogelijkheden voor jongeren en voor iedereen die met jongeren werkt (professioneel en vrijwillig). In aanmerking voor subsidie (van de Europese Commissie) komen onder meer non-profitorganisaties, niet-gouvernementele organisaties en (lokale) overheden, maar ook informeel georganiseerde groepen jonge mensen en sociale bedrijven.

^u De transitie van de zorg voor jeugd vraagt om een integrale aanpak waarbij vernieuwingen ingebed worden in het (regionale) jeugdbeleid en doordacht worden op hun consequenties voor de hele jeugdketen. Een duurzaam resultaat veronderstelt binnen het NJi een programmatische en gefaseerde aanpak waarbij de effecten van vernieuwingen gevolgd en bijgesteld worden op grond van praktijkervaringen en beschikbare kennis. Het instituut draagt bij aan het beantwoorden van de vraagstukken die er liggen én aan de ondersteuning van een duurzame vernieuwing in beleid en praktijk.

^v In 2012 is de basissubsidie van VWS ten opzichte van 2011 met 6,5% gekort. De basissubsidie 2013 is ten opzichte van 2012 met 11,5% gekort.

^w Het NJi, MOVISIE en Vilans zijn in 2007 gestart met een instellingsbudget dat ruim 30% lager lag dan de instellingsubsidie van de fusiepartners samen. De drie kennisinstituten hadden te maken met opstartkosten voor verhuizing, inrichting, en kosten voor personeelsmutaties. De instituten hebben ook sterk geïnvesteerd in ICT en communicatie. De introductie van de vier V's was nieuw en had tijd nodig om deze indeling van kennis tot wasdom te brengen. Naast de instellingsbudgetten hebben de drie kennisinstituten een omvangrijke projectportefeuille die is bekostigd uit tweede, derde en vierde geldstromen. Deze extra projecten dragen in belangrijke mate bij aan het effect van verzamelen, verrijken, valideren en verspreiden van kennis.

^x Onderdeel van dit programma was een programmalijn (specifieke pilot Centra voor Jeugd en Gezin) over "Allemaal Opvoeders". "Allemaal Opvoeders" werd primair vanuit VWS begeleid. De rol van ZonMw was vooral om de afstemming en integratie met de andere onderdelen van het ZonMw-programma te bevorderen. Bij de Universiteit Utrecht onder leiding van prof. dr. Micha de Winter loopt op dit onderdeel nog steeds onderzoek: <http://www.nji.nl/nl/Kennis/Projecten/Allemaal-opvoeders/Allemaal-opvoeders-Onderzoek>.

^y Het programma startte in 2009. Op 14 juni 2012 was het slotcongres "Opgroeien als Samenspel" en tot medio 2013 is nog extra ingezet op verspreiding en borging van de resultaten: in februari 2013 vond een bestuurlijke

top plaats, er waren gedurende het jaar regiobijeenkomsten en er werden *good practices* voor hogescholen gebundeld. De thema's uit het programma Vrijwillige Inzet hebben een vervolg gekregen binnen het programma Effectief werken in de jeugdsector (2013-2019).

^z In de opdrachtbrief verzochten de genoemde ministeries om preventief, ontwikkelingsgericht jeugdbeleid in een vroeg stadium in het programma centraal te stellen. Er diende ingegaan te worden op de beschreven acties en plannings zoals deze in de beleidsbrief stonden vermeld. Aangegeven werd dat enkele activiteiten die al eerder waren opgepakt ('interculturele meetladder', 'versterken van de frontlinie') in het programma een plaats en een vervolg moesten krijgen. Tevens gaven zij aan te streven naar regionale spreiding van de beoogde Academische Werkplaatsen en naar actieve deelname van migrantenkinderen en hun ouders, uitgaande van hun eigen kracht en verantwoordelijkheid.

Diversiteit in het jeugdbeleid zou aanvullend op inclusief beleid moeten zijn. In de uitwerking zou waar mogelijk aansluiting gezocht moeten worden bij aanpalende beleidsmaatregelen, zoals bijvoorbeeld "Voor- en Vroegschoolse Educatie" en "Iedereen doet mee" (actieprogramma van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid). Onderdeel van het verzoek van de ministeries waren voorts activiteiten gericht op het voorkomen van polarisatie en radicalisering in het kader van het Actieplan Polarisatie en Radicalisering 2007-2011.

^{aa} Zowel binnen het programma "Vrijwillige inzet voor en door jeugd en gezin" als het programma "Diversiteit in het Jeugdbeleid" is er in de periode 2008/2009 - medio 2012 heel veel in gang gezet en dat is voor zover de externe commissie die de twee programma's heeft geëvalueerd, dat heeft kunnen beoordelen ook kwalitatief verantwoord gebeurd. Hoewel de programma's door derden vaak als zeer omvangrijk en complex gezien werden, liepen de meeste zaken volgens planning. Dat verdiende een compliment, volgens de externe evaluatiecommissie, omdat beide programma's voor ZonMw geen traditioneel programma's waren en de ambitieniveaus van beide programma's ook (erg) hoog gesteld waren. Ondanks de beperkte looptijd waren toch bijna alle van de vooraf in beide programmateksten geformuleerde resultaten voor een groot deel gerealiseerd. Of het vergaren, bundelen, toegankelijk maken en uitwisselen van kennis uiteindelijk genoeg geweest is en of de gekozen aanpak beklijft, viel voor de commissie moeilijk te beoordelen. Geconstateerd kon wel worden dat enkele jaren voordien het begrip 'pedagogische civil society' nog niet of nauwelijks bekend was of op de agenda van gemeenten, CJG's, beroepskrachten en vrijwilligersorganisaties stond. Volgens de commissie en de mensen waarmee zij sprak, was nut en noodzaak van een pedagogische civil society inmiddels wel bekend en stond het stimuleren daarvan bij veel gemeenten op de agenda. Iets vergelijkbaars gold voor de aandacht voor opvoedingsondersteuning van migrantengezinnen. Er was bij veel partijen een ontvankelijkheid gecreëerd c.q. een voedingsbodemponeel gelegd op basis waarvan zij naar verwachting de daarop volgende jaren nieuwe stappen ter stimulering van vrijwillige inzet en opvoedingsondersteuning van migrantengezinnen konden zetten. Daarbij moesten gemeenten, CJG's, beroepskrachten en eindgebruikers (vrijwilligers, jeugd en gezin, migranten en hun organisaties) natuurlijk op de hoogte zijn van mogelijkheden, goede voorbeelden en effectieve interventies, en moesten zij wellicht vooral geïnspireerd worden en aangesproken worden op hun verantwoordelijkheden en daadwerkelijk in staat zijn het gedachtegoed om te zetten in concrete acties. Dit vergde een andere dan een standaard implementatie- en verspreidingsaanpak.

^{bb} Dit laatste omdat in het jeugddomein nog weinig inzicht is in de kosten en baten van de hulp die wordt ingezet. In dit programma is het kostenaspect op verschillende manieren van invloed op de studies die gehonoreerd worden:

- Elke aanvraag voor een studie naar (de effectiviteit van) een methodiek, interventie of instrument moet aandacht besteden aan de kosten die ermee gemoeid zijn. De aanvragers moeten ook aannemelijk maken dat een financier bereid zal zijn de (uitvoerings)kosten van de te onderzoeken methodiek, instrument of interventie te vergoeden. Het onderzoek naar licentievrije (Nederlandse) methodieken, instrumenten en interventies krijgt voorrang. Om meer inzicht te krijgen in het nut en de noodzaak van buitenlandse instrumenten en interventies, inclusief de kosten, worden hiertoe ook enkele aparte studies gefinancierd.
- Studies die interventies en instrumenten onderling vergelijken hebben de voorkeur. Het moet mogelijk zijn om kosten te besparen door het grote aanbod 'in te dikken'. Welke (delen van) methodieken, instrumenten en interventies kunnen samengenomen worden? Dit programma geeft prioriteit aan studies die deze vraag beantwoorden.
- ZonMw zal ook scherp letten op de kosten en baten van de studies zelf. De voorkeur binnen dit programma gaat uit naar practice based studies die handig gebruik maken van bestaande dataverzamelingen.

^{cc} In de Jeugdmonitor zijn zo veel mogelijk indicatoren ook op regionaal niveau beschikbaar. De Landelijke Jeugdmonitor toont een aantal belangrijke gezondheidsgegevens van de Gemeentelijke Gezondheidsdiensten (GGD). Met deze cijfers kunnen alleen vergelijkingen worden gemaakt tussen gemeenten binnen de eigen GGD-regio. Vergelijkingen tussen de verschillende GGD-regio's is nog niet mogelijk. De beschikbare cijfers zijn ook niet voor alle gemeenten even actueel, wat er mee te maken heeft dat de gegevens in verschillende jaren worden verzameld. Alle uitkomsten in de Jeugdmonitor zijn beschikbaar via de Jeugdmonitor StatLine, de elektronische databank van het CBS. De Jeugdmonitor bestaat uit 5 thema's:

1. gezondheid en welzijn;
2. jongeren en gezin;
3. onderwijs;
4. arbeid;
5. veiligheid en justitie.

Binnen ieder thema treft men onderzoekscijfers over verschillende onderwerpen. Bij gezondheid en welzijn is dat bijvoorbeeld informatie over het aantal kinderen dat rookt of overgewicht heeft. De gegevens zijn onderverdeeld naar leeftijd, geslacht en herkomst of regio.

Met de Jeugdmonitor is het mogelijk om een inzichtelijk beeld te geven van de belangrijke ontwikkelingen op het terrein van jeugd. Jaarlijks wordt er bij de Jeugdmonitor een rapport uitgegeven met de belangrijkste regionale en/of landelijke gegevens en ontwikkelingen op het terrein van jeugd. Ter illustratie wordt een duiding van de cijfers gegeven via webartikelen en jaarrapporten behorend bij de landelijke Jeugdmonitor. Zo verschijnen jaarlijks 9 à 10 webartikelen en een Jaarrapport. Elke twee maanden verschijnt een nieuwsbrief om abonnees te attenderen op deze publicaties en recent verschenen cijfers.

^{dd} Beter dan tot nu toe het geval is, meent CBS, kan worden gepeild welke indicatoren op dit moment relevant zijn voor beleidsmakers. De Jeugdmonitor kent ruim 80 indicatoren waarvan jaarlijks ongeveer 20 procent kan worden vernieuwd, zo is de afspraak. Om te kunnen monitoren moet je namelijk niet teveel wisselen en uit kunnen gaan van een brede basisset van indicatoren. Nieuwe indicatoren kunnen gedurende het hele jaar worden toegevoegd. Naast beleidsmatige relevantie wordt inmiddels ook gekeken naar het "Europese dashboard of indicators of youth". Dit is een Jeugdmonitor op Europees niveau. CBS neemt deel aan een Europese werkgroep. Een deel van de informatie uit de Landelijke Jeugdmonitor is op Europees niveau vergelijkbaar en uitwisselbaar omdat dezelfde het CBS voor beide de cijfers aanlevert. Deels wordt nationaal een andere bron gebruikt omdat die beter aansluit bij de vraag vanuit het beleid of omdat gegevens op laag regionaal niveau gepresenteerd kunnen worden.

^{ee} Een aantal landelijke RAP-acties was een meer klassiek voorbeeld van het verminderen van regeldruk. Het ging om de aanpak van wet- en regelgeving, zoals het schrappen van de verplichte toets van de gedragswetenschapper en het schrappen van de omvang van de te leveren zorg uit het indicatiebesluit. Het waren belangrijke acties om de regeldruk die rechtstreeks voortkwam uit wet- en regelgeving te verminderen. De waardering door professionals was groot, maar het effect op de algemene ervaren regeldruk was klein. Dat kwam omdat deze acties beperkt invloed hadden op de organisatie van de sector en het werk en op de cultuur en professionaliteit en juist deze elementen veroorzaakten de ervaren regeldruk die uit het onderzoek naar voren kwam.

Er werden als onderdeel van de landelijke aanpak echter ook andersoortige acties ingezet. Acties die het werk van de professionals moesten vergemakkelijken, zoals de inzet van een expertteam om ICT knelpunten aan te pakken, slim werken (Doorbraak) en verschillende *tools* om samenwerking te faciliteren. Ook deze acties werden positief beoordeeld (zei het minder dan de meer klassieke acties), maar ressorteerden nog niet in een vermindering van de algemene ervaren regeldruk. Hetzelfde gold voor het verbeteren van de informatievoorziening naar jongeren en ouders toe. Het waren acties die op korte termijn groot effect konden hebben maar dit niet hebben gerealiseerd. Een belangrijke reden hiervoor was dat deze acties niet verder kwamen dan het uitvoeren van een pilot of ontwikkeling van een proeftuin. Dit bleek uit het grote aantal respondenten dat onbekend was met de acties. Resultaten waren nog niet ingebed en uitgerold. Er was nog geen nieuwe werkwijze ontstaan. Daardoor was de impact op de algemene ervaren regeldruk in 2011 minimaal.

^{ff} In oktober 2011 meldden de staatssecretarissen van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en Veiligheid en Justitie aan de Tweede Kamer dat door het veld, provincies en het Rijk al hard was gewerkt aan het verminderen van de bureaucratie. Maar, gaven zij aan, er waren ook meer structurele en fundamentele wijzigingen nodig om de zorg voor jeugd zo in te richten dat de sector zo min mogelijk last zou hebben van onnodige regeldruk. Zij meldden dat dit kabinet zich dan ook richtte op zowel op het herinrichten van het stelsel voor de jeugd als op het professionaliseren van de beroepen jeugdzorgwerker en gedragswetenschapper in de jeugdzorg. Het doel was beroepsbeoefenaren sterker te positioneren door henzelf meer de kwaliteit van de beroepsuitoefening te laten beoordelen. Hierdoor kregen beroepsbeoefenaren de ruimte om op professionele gronden verantwoordelijkheid te nemen. Het sturen op regels en protocollen kon dan plaats maken voor professionele afwegingen op basis van richtlijnen, waarvan in individuele gevallen altijd beargumenteerd kon worden afgeweken. Dit leidde volgens hen tot minder regels, meer maatwerk en een hogere kwaliteit van de dienstverlening. Zij nodigden zowel de politiek, de overheid als de veldpartners uit om samen te werken aan een zorg voor jeugd met minder onnodige regeldruk (Kamerbrief 6 oktober 2011 met een reactie op een rapport van de SP "18 kinderen: 72 rapporten" van staatssecretarissen van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en Veiligheid en Justitie).

^{gg} Dit ondersteuningsprogramma bestaat uit de volgende elementen:

- Werkagenda's. Op een aantal (deel)terreinen komen vertegenwoordigers van gemeenten, veldpartijen (zoals zorgaanbieders, cliëntorganisaties, zorgverzekeraars, beroepsgroepen, inspecties), VNG en het Rijk, samen om van gedachten te wisselen over de wijze waarop een kwalitatief goede jeugdhulp in het nieuwe stelsel er uit ziet. Vanuit werkagenda's worden voorstellen gedaan aan de ministeries van VWS en VenJ en aan de VNG voor nuttige producten en ondersteuningswijzen. Daarnaast kunnen zij zelf activiteiten uitvoeren.
- Transitiebureau onder verantwoordelijkheid van VWS, VenJ en de VNG. Het Transitiebureau ondersteunt gemeenten en veldpartijen bij de transitie en transformatie. Het Transitiebureau beantwoordt vragen, stelt producten op, verzamelt en verspreidt 'goede voorbeelden' (nieuwe werkwijzen) en organiseert bijeenkomsten. Zij doet dat op basis van vragen uit de werkagenda's of op basis van een eigen inschatting wat nuttig is. In het transitieplan staat ook een uitgebreide beschrijving van de ondersteuning zoals geleverd door het Transitiebureau (factsheets, handreikingen, spoorboekje en focuslijst informatiebijeenkomsten, het Voordejeugdfestival, scholingsaanbod, website voordejeugd.nl, accountmanagement en een netwerk van transitie managers).
- Afspraken met koepels. De VNG zal als vertegenwoordiger van de gemeenten afspraken maken met koepelorganisaties, die gemeenten kunnen helpen bij het inrichten van de jeugdhulp in hun gemeente. Er kan gedacht worden aan het opstellen van voorbeeldconvenanten (bijvoorbeeld over de rol van de huisarts in het jeugdstelsel met de Landelijke Huisartsen Vereniging) en afspraken over standaarden m.b.t. factureren.

- Landelijke functies: Voor een aantal functies heeft de VNG een voorstel gedaan om die landelijk via de VNG te blijven financieren, zodat alle gemeenten gebruik kunnen maken van wat deze organisaties bieden.
- In samenwerking met VNG/KING is in het najaar van 2013 een ondersteuningsteam ingericht om gemeenten extra te ondersteunen bij totstandkoming van de regionale transitiearrangementen. Er is een handreiking Regionale Transitiearrangement en een aantal factsheets opgesteld. Ook is een speciale helpdesk ingericht. Van daaruit zijn er meer dan 100 veelgestelde vragen (FAQ's) beantwoord en op de website geplaatst, over bijvoorbeeld besluitvorming, financiën, frictiekosten en inventarisatie van de zorg in een regio. Vanuit het ondersteuningsteam zijn zogenaamde Learn & share-bijeenkomsten georganiseerd bedoeld voor transitie managers, gericht op het leren van elkaar.
- Mede ter uitvoering van de toezegging van de staatssecretaris van VWS hierover tijdens het AO op 27 juni 2014, is besloten om deze vorm van ondersteuning ook na de totstandkoming van de transitiearrangementen aan te blijven bieden. Daarom is in opdracht van de Transitiebureaus Jeugd en Wmo begin 2014 gestart met het ondersteuningsteam decentralisaties (OTD). Het team richt zich op de transities voor Jeugd, Wmo en de Participatiewet. Het werkt vraaggericht en handelt individuele vragen van gemeenten en regio's af.
- Daarnaast is er in 2014 nog een aantal specifieke ondersteuningsprogramma's ingericht onder meer het programma Landelijke inkoop VNG en het ondersteuningsprogramma AMHK dat regionaal ondersteuning biedt voor regio's op het gebied van (de samenvoeging van het) Meldpunt Kindermishandeling en Steunpunt Huiselijk Geweld. Ook wordt er vanuit de transitieorganisatie een goede verbinding gelegd met de uitvoeringsagenda Passend Onderwijs.

Voor de uitvoering van deze activiteiten gaat een belangrijk deel van het beschikbare budget naar de VNG in de vorm van een subsidie. Bij de uitvoering werkt het Transitiebureau nauw samen met het NJI.

^{hh} Hierbij een uitwerking van de plannen op het terrein van demedicalisering:

I. Benutten transformatie jeugdinstel:

a) *Invulling passende zorg doelstelling Jeugdwet*

Demedicalisering (ofwel 'gepaste zorg') is, naast alle lopende acties, onderwerp van de werkagenda verbinding passend onderwijs en jeugdhulp van OCW, VWS, VO-raad, PO-raad en VNG. Vanuit de werkagenda wordt ondersteuning geboden aan gemeenten en onderwijs om de samenwerking tussen beide domeinen te stimuleren en de ruimte te benutten om tot meer maatwerk en gepaste ondersteuning te komen.

Planning: uitvoering in 2015

b) *Vernieuwende initiatieven*

Via het nieuwe ZonMw-programma Academische Werkplaatsen Transformatie Jeugd worden gemeenten tot 2020 via de 'werkplaatsformule' ondersteund met kennis bij het realiseren van de transformatie. De vijf transformatiedoelen (waarvan demedicalisering er een is) vormen het inhoudelijk kader van dit programma. ZonMw zal bij de keuze van de te honoreren werkplaatsen (er is ruimte voor 12 werkplaatsen) ook zorg dragen voor invulling van de transformatiedoelstelling demedicalisering.

Planning: start call november 2014

c) *Verzamelen en verspreiden van goede voorbeelden*

Het verzamelen en verder verspreiden van goede voorbeelden in gemeenten en goede voorbeelden projecten/programma via onder andere de databank effectieve interventies van het NJi en via de websites www.voordejeugd.nl en www.passendonderwijs.nl. Dit is al eerder gestart.

d) *Voorlichting aan ouders en maatschappelijk debat*

De jeugdgezondheidszorg (JGZ) geeft voorlichting over gezond opgroeien en opvoeden en geeft aan wat tot de normale ontwikkeling van kinderen behoort. Met ingang van 1 januari 2015 wordt dit 'normaliseren' opgenomen in het besluit publieke gezondheid als taak van de JGZ.

Planning: in 2015 is de voorlichting officieel de taak van de JGZ

II. Acties (medische) beroepsgroepen en oudervereniging Balans:

a) *Intentieverklaring en plan van aanpak (medische) beroepsgroepen*

De beroepsgroepen zijn uitgenodigd om initiatieven te nemen om het Gezondheidsraadadvies op te volgen. Daartoe zullen de beroepsgroepen een gezamenlijk opgestelde intentieverklaring ondertekenen en concreet maken wat zij (gaan) doen met en naar aanleiding van het advies van de Gezondheidsraad, zoals het maken van ketensamenwerkingsafspraken en onderzoek naar naleving richtlijnen. Daarbij zal duidelijk de verbinding met het onderwijsveld gelegd worden.

Planning: januari 2015

b) *NHG-Standaard ADHD bij kinderen*

De NHG-standaard ADHD bij kinderen geeft richtlijnen voor huisartsen voor de herkenning, diagnostiek en behandeling van ADHD bij kinderen.

Planning: gepubliceerd in november 2014

c) *Multidisciplinaire richtlijn ADHD voor de jeugdgezondheidszorg*

Deze richtlijn is ontwikkeld vanuit het ZonMw-programma Richtlijnen Jeugdgezondheid en is in november geautoriseerd. Het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid ondersteunt de implementatie met financiering door ZonMw. Aanvullende e-learning wordt voorbereid.

Planning: publicatie begin januari 2015, scholing volgens train-de-traineraanpak voorjaar 2015

d) *Ontwikkelen zorgstandaard ADHD voor kinderen en volwassenen*

Trekker van het project zijn de NVvP, in samenwerking met Stichting Balans, de relevante beroepsverenigingen, het LPGGZ, het Trimbos-instituut (programma Zorginnovatie) en het Kennisinstituut van Medisch Specialisten (KIMS). Zij hebben een projectvoorstel ingediend bij het netwerk kwaliteitsontwikkeling GGZ om een zorgstandaard ADHD te ontwikkelen. De multidisciplinaire richtlijn maakt hier onderdeel van uit. Besluit over de uitvoering wordt naar verwachting eind 2014 genomen.

Planning: start uitvoering 2015. Reguliere doorlooptijd is twee jaar

III. Onderzoek:

a) *Bundelen bestaand onderzoek naar interventies externaliserende problemen zoals ADHD*

Binnen het ZonMw-programma Effectief werken in de jeugdsector wordt programmalijn 3 (hulpmiddelen) voorbereid. Insteek binnen deze lijn is om rondom een zestal grotere thema's het grote aanbod van interventies 'in te dikken'. Consortia van onderzoekers en praktijkinstellingen worden gevraagd een gezamenlijk plan uit te werken. Een van de thema's voor de consortia is 'Druk gedrag en ADHD'.

Planning: De programmalijn is in het najaar van 2014 geopend

Verspreiden resultaten onderzoek naar ADHD

Via bestaande programma's van ZonMw loopt al het nodige onderzoek ADHD. Deze kennis over alle recente inzichten in empirisch ondersteunde methoden voor de diagnostiek en behandeling van ADHD wordt in een vervolgproject verspreid naar zorginstellingen en gemeenten.

Planning: uitvoering 2015

b) *Onderzoek naar de effecten van het RED-dieet op ADHD*

In 2015 start een ZonMw-programma naar de effecten van het RED-dieet op ADHD. Het RIVM gaat hierin participeren. Uit vorig RIVM-onderzoek bleek dat het wellicht mogelijk is dat je voedingspatroon effecten kan hebben op ADHD, maar het huidige wetenschappelijke onderzoek is nog niet erg overtuigend.

Planning: uitvoering 2015

ⁱⁱ Project X Haren (ook wel bekend als het *Facebookfeest*) was een gebeurtenis die begon met een uitnodiging voor een verjaardagsfeest van een meisje op de sociale media, maar uitmondde in een bijeenkomst van duizenden jongeren en rellen in het Groningse dorp Haren in 2012.